

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

20-21 ЛЮТОГО 2024 РОКУ

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

м. Кам'янець-Подільський
2024

УДК 81/82(063)
ББК 81+82я431
Т30

Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка,
протокол № 3 від 28 березня 2024 р.

Редакційна колегія:

- Г. А. Кришталюк**, кандидат філологічних наук, доцент
(*відповідальний редактор*);
О. Г. Шаповал, кандидат філологічних наук, доцент
(*відповідальний секретар*);
А. О. Хоптяр, кандидат філологічних наук, доцент;
О. В. Кеба, доктор філологічних наук, професор;
Н. М. Сліпачук, кандидат філологічних наук;
А. А. Марчишина, доктор філологічних наук, професор;
О. В. Галайбіда, кандидат філологічних наук, доцент;
І. Є. Грачова, кандидат філологічних наук, доцент;
О. В. Мосієнко, кандидат філологічних наук, доцент.

Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перс-
Т30 пективи: матеріали VII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції. 20-21 лютого 2024 року [Електронний ресурс] / [редкол. Г. А. Кришталюк (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 133 с.

Електронна версія збірника доступна за покликаннями:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7875>

У збірнику представлені тези VII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції «Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перспективи» (20-21 лютого 2023 р.), що актуалізують напрями дослідження проблем сучасної лінгвістики, перекладознавства та літературознавства.

УДК 81/82(063)
ББК 81+82я431

Матеріали зверстано з електронних носіїв, наданих авторами публікацій. Відповідальність за зміст статей і матеріалів, допущені помилки та неточності несуть автори публікацій.

Офіційний сайт конференції: <http://englishcontext.kpnu.edu.ua/>
e-mail: english.discourse@kpnu.edu.ua

© К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2024

ЗМІСТ

Абрамович Семен Символіка червоного в біблійному тексті.....	6
Базиліюк Богдана Вербальні та невербальні аспекти міжособистісної комунікації.....	8
Базиліюк Іванна Концепт Problem Teenager в англomовній картині світу....	11
Бановська Дар'я Еволюція поглядів на функціонування мітологом у художньому тексті: літературознавчий аспект	14
Белінська Юліана Художній концепт як категорія аналізу літературного тексту	17
Білик Соломія, Литвинюк Оксана Використання творчості, віршів, гумору на уроках англійської мови у середніх класах з використанням інтернет технологій	20
Бондарчук Юрій Специфіка перекладу гумору в англomовних мультфільмах.....	22
Василевська Анастасія Жанрово-стилістичні особливості оповідань Flash-fiction.....	25
Виноградов Андрій Міф і історія в романі Тоні Моррісон «Милосердя».....	28
Вискушенко Світлана, Мосієнко Олена Means of Expressing Evaluation in Social Media Discourse	30
Войталюк Світлана Когнітивний потенціал тексту у процесі викладання дисципліни «орфографічний практикум польської мови»...	33
Гнедко Валерія Образні метафори та їхні функції в художньому тексті	36
Головецька Віталіна Метафоричність сучасного англійськомовного газетного дискурсу	38
Голубішко Ірина Міфологічна складова у тематиці давньогрецького вазопису.....	41

Грачова Ірина	
Political Correctness in Language and Society.....	44
Казимір Ірина	
Контекстуальна синонімія	
як прояв семантичної надмірності.....	46
Кеба Олександр	
Діалогічний дискурс у художній структурі	
роману Ірема Іріна «Монсеньйор Кіхот»	48
Коновальчук Віта	
Когнітивно-дискурсивний ракурс квантифікаторів	
в американському газетному дискурсі	51
Крамар Володимир	
Томас Еліот в перекладі лінгвістичному і ситуативному	54
Кришталюк Ганна	
Сприймання та сенсомоторика	
як інструменти репрезентації подій.....	57
Kruk Alina	
Efficiency of Using Communicative	
Exercises for Learning English	60
Кунцьо Оксана	
Комунікативна методика	
викладання граматики: прагматичний аспект.....	62
Марчишина Алла	
Stylistics for British University Students.....	64
Матковська Марія	
Лінгвістичні особливості вербального маневрування	
в англomовній комунікативній культурі.....	67
Мельник Ірина	
Провокація та маніпуляція: спільні та відмінні риси	70
Мітроусова Тетяна	
Chicano English as a Nonstandard Variety of English	73
Нетеча Єлизавета	
Дантова «Божественна комедія» як інтертекстуальна	
складова роману Дена Брауна «Інферно».....	76
Нетеча Єлизавета, Гадайбіда Оксана	
Linguistic Features of Traditional	
and Modern Historical Novel	79
Никитюк Світлана	
Англійськомовні прізвиська зарубіжних політиків.....	83
Романська Наталія	
Event Schemas in English Newspaper Discourse	85

Руснак Микола, Польова Світлана	
Словесний вимір образу-символу у притчі Річарда Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон».....	88
Савич Тарас	
Комікси та їх характерні особливості.....	92
Сагайдак Христина, Матковська Марія	
Англомовна комунікація в контексті стратегій міжкультурної взаємодії	94
Свідер Ірина, Фрасинюк Наталія	
Основні особливості сучасного медіадискурсу.....	97
Сліпачук Наталія	
Особливості представлення емоцій в оповіданні В. С. Моєма «The Verger».....	100
Станіславова Людмила	
Прецедентні феномени у польській мові та їх переклад....	103
Стахнюк Наталія	
Odzwierciedlenie Językowego Obrazu Świata Młodzieży W Systemie Slangowym.....	106
Стацюк Роман	
Розмежування понять «термінологія» та «номенклатура» в сучасній лінгвістиці.....	109
Трембовецький Павло	
Принцип палімпсесту в історичній концепції роману М. Ондатже «Англійський пацієнт».....	112
Фрасинюк Наталя, Свідер Ірина	
Teaching Pragmatic Communication to Pre-Service Teachers of Foreign Languages	114
Чорноконь Вікторія	
Концепція «Смерті автора» Р. Барта та її вплив на стратегії художньої невизначеності	118
Шаповал Ольга	
Специфіка художнього простору в романі В. Голдінга «Видима темрява».....	120
Шевчук Андрій	
Функціонування детермінативів на англійськомовних бізнес-сайтах.....	123
Шинкарук Любомир	
Лінгвокультурні стереотипи: підходи до вивчення.....	126
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	129

Семен Абрамович
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

СИМВОЛІКА ЧЕРВОНОГО В БІБЛІЙНОМУ ТЕКСТІ

Колір у сакральному тексті фіксує певну репрезентативно-символічну сигніфікацію, яка базується на локально домінуючій релігії, хоча й не обмежується цими рамками. М. Еліаде вважав, що колись будь-яка діяльність була сакральною [2, с.30]. Отож, вплив цих релігійних традицій віддавна екстраполоювався й на профанні сфери, визначаючи стабільність сприйняття й використання того чи іншого кольору в масштабах функціонування всієї даної культури, в тому числі й юдео-християнської. «Аналітика функціонування кольору в релігійних практиках дозволяє прояснити символіку кольорів у їх просторово-хронологічній взаємодії на рівні ритуалу чи на рівні внутрішнього життя релігійної свідомості» [1, с.3].

Зокрема червоний колір споконвічно асоціювався з базовими екзистенціальними ситуаціями: пристрастю, любов'ю та життєвою силою, і, водночас, з кров'ю, муками й смертю. У світському контексті червоний від язичницьких часів асоціювався з багатством і владою. У християнському мистецтві він найперше символізував кров Христа та мученицьку смерть. Але тут є своє потужне підґрунтя – Старозавітний текст, вплив якого не завжди береться до уваги, хоча новозавітна й церковна символіка й багато символів Нового часу визначені саме цим базисом.

Це питання не можна назвати маловивченим в нашій науці. Та відзначимо, що на Заході воно сьогодні розглядається переважно в форматі інтернету, в гомілетичі протестантських проповідників [3 та ін.]. У нас, на фоні колосальних лакун минулого сторіччя в цій галузі, інтерес серйозних дослідників до проблеми тільки пробуджується. Певні аспекти біблійної символіки висвітлено в герменевтичному, інтертекстуальному, жанрово-стилістичному й лінгвістичному аспектах в працях З. Лановик, О. Бельдій, Л. Шевченка, Н. Швидкої та ін. Та все ж тут залишається простір для конкретизації.

У Біблії червоний колір символізує широкий спектр понять. За книгою Буття, вже перша людина Адам була

сотворена Богом з «червоної землі», його ім'я має саме це значення (צָרָה). На людині лежить тягар отого початкового бунту проти Божої волі, який мав місце Едемському саді, з якого людей було за те вигнано. В священній історії мотив *червоного* відтоді не замовкає. В патріярха Ісака двоє синів-близнюків: грубий, брутальний Ісав та кмітливий, інтелігентний Яков; Ісав вийшов з черева матері першим і був позначений червоною ниткою на руці: «І коли почалися пологи у неї, то з'явилася рука, і повитуха схопила й прив'язала до руки червону нитку, сказавши: Цей вийшов перший» (Бут. 38, 27-30). Коли Ісав, вирісши, недалекоглядно вимінює своє первородство в близнюка Якова за юшку з сочевиці, то навіть не може вимовити назви цієї страви («червоного отого дай мені»); звідси його друге ім'я Едом (עֵדוּם), що стає синонімом слова «язичник», бо Ісав та його нащадки відвернулися від Бога. *Червоний*, таким чином, символізує ницість, прив'язаність до матеріального, бездуховність. У книзі Левіт червоний колір асоціюється з кров'ю, яка є квінтесенцією життя і яку людині заборонено вживати в їжу (Лев. 17:14). Поступово червоний починає асоціюватися з кривавою відкупною жертвою. Старий Завіт заміняє язичницькі жертвоприношення людей жертвоприношеннями тварин, знаком спокутування гріха; кров'ю тварин викупалося життя людей. У книзі Вихід розповідається, що ізраїльтяни, пофарбувавши двері домівок кров'ю тварин, викупили тим життя своїх немовлят, тоді як діти насильників-єгиптян загинули від пошесті. Звідси й вже пряме співвідношення червоного з сакральним: *червоний* використовується для фарбування завіс Мойсейової скинії, а один шар даху цього переносного храму зроблено з пофарбованих на червоне баранячих шкур (Вих. 26:14). Коли Богові приноситься викупна жертва, то це має бути ялівка чисто червоного кольору, щоб ані волосини іншого кольору в ній не було – це символ абсолютної приналежності до світу матеріального, протилежність духові: «І спалиться та ялівка на його очах, шкура її, і м'ясо її, і кров її з її нечистостями спалиться» (Чис.19, 2:5).

Ця символіка перейде у Новий Завіт. Людство, як тут проголошується, врятоване рятівною самопожертвою – кров'ю Христа, й отримало надію на життя вічне (Євр. 9:11-28). В Об'явленні Івана через червоний колір

акцентуються майбутні апокаліптичні війни та кровопролиття (Об. 6:4). Туг війну символізує червоний кінь: «І вийшов кінь другий, червоний. А тому, хто на ньому сидів, було дано взяти мир із землі та щоб убивали один одного. І меч великий був даний йому» [Об. 6:4; див. також: 4].

І, нарешті, як і варто було чекати, в епоху пізнього Модерну символіка *червоного* широко входить в культуру секуляризованих релігій, які імпліцитно копіюють – з «перевернутою» на 180⁰ семантикою – біблійно-християнську символіку. Так, у комунізмі *червоний* починає символізувати торжество матеріального життя, пасіонарність, перемогу й, знову-таки, викупну кров фундаторів даної ідеології, пролиту за ідею: «Гей, червоне знамено, ти від партії дано!» (П. Тичина. «Пісня про Кірова»).

Список використаних джерел:

1. Бельдїй О.В. Символіка кольору в релігійних культурах: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.11. Київ, 2019. 23 с.
2. Eliade M. Cosmos and History. The Myth of Eternal Return. N.Y., 1959. 191 p.
3. Red In The Bible: Powerful Symbolism, Meaning And More. URL: <http://surl.li/qlbqx>.
4. Ritenbaugh R.T. The Four Horsemen (Part Three): The Red Horse What the Bible says about Red, Symbolism of color (From Fore-runner Commentary) URL: <https://www.bibletools.org/-index.cfm/fuseaction/Topical.show/RTD/cgg/ID/3325/Red-Symbolism-of-color.htm>.

Богдана Базилюк

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ МІЖСОБИСТІСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Спілкування – складний процес взаємодії між людьми, що полягає в обміні інформацією, а також у сприйнятті і розумінні партнерами один одного. Його специфіка визначається тим, що в процесі комунікації суб'єктивний світ однієї людини розкривається для іншої, відбувається взаємний обмін діяльністю, інтересами, почуттями тощо. У спі-

лукванні людина формується і самовизначається, виявляючи свої індивідуальні особливості. Головним поняттям комунікативної лінгвістики, об'єктом якої є мова в процесі спілкування, є вербальна комунікація. Незважаючи на важливість вербальних засобів комунікації, взаємодія комунікантів здійснюється і через невербальні знаки.

Вербальна (мовна) комунікація є найбільш дослідженим і універсальним типом людського спілкування, що відображено в обміні думками, інформацією, емоційними переживаннями співрозмовників. У процесі вербальної комунікації використовується безпосередньо мова, система звукового мовлення, тобто фонетичних знаків. При цьому кожне слово або звук має певне значення. За допомогою мови здійснюється кодування і декодування інформації: комунікатор (мовець) у процесі говоріння кодує, а реципієнт (слухач) у процесі слухання декодує отриману інформацію [5, с.6].

Основна мета вербальної комунікації – встановлення, підтримка, розвиток осмисленого інформаційного контакту. За допомогою слів ми робимо зрозумілим сенс явищ і подій, висловлюємо свої думки, емоції, світогляд. У людини мова і свідомість нерозривні. Вибір вербальних та невербальних засобів у процесі комунікації сприяє формуванню й розумінню певних соціальних ситуацій. Інструментом невербальної комунікації та невербального спілкування стає тіло людини та конкретна ситуація, коли під час реалізації своїх намірів люди «нерідко вдаються до використання паралінгвістичних одиниць» [1, с.35].

Вербальна комунікація передбачає використання людської мови, яка може виражатися на декількох рівнях: говоріння, слухання, письмо, читання. Як наголошено в навчальному посібнику С. Карпенка, «мова є одним з основних засобів передачі інформації. У мові реалізується і через неї за допомогою висловлювання виконується комунікативна функція, мовне оформлення кожного конкретного повідомлення визначається цілями, які ставить перед собою його автор» [2, с.30].

Невербальна комунікація – обмін та інтерпретація людьми невербальних повідомлень, закодованих і переданих особливим способом, а саме: за допомогою виразних рухів тіла, звукового оформлення мовлення; певним чином організованого мікросередовища та оточення люди-

ни; використання матеріальних предметів, що мають символічне значення. Від вербальних повідомлень невербальні відрізняє велика багатозначність, ситуативність, синтетичність, спонтанність» [3, с.15]. У власне лінгвістичному аспекті характеризують одиниці невербальної поведінки: міміку і жести, зміну положення тіла співбесідників, особливості мовлення тощо.

Поняття невербальної комунікації залежить від багатьох компонентів, до яких належить навмисність, усвідомленість, а також побудова вербальної комунікації. У вузькому розумінні, невербальна комунікація – це комунікативний процес передачі інформації, що має нелінгвістичне підґрунтя, але тісно пов'язаний з лінгвістичними засобами. Під невербальною комунікацією в широкому сенсі слова розуміють такий вид передачі інформації, який може здійснюватися будь-якими способами, відмінними від вербальних (мовних) [3, с.4].

Невербальна комунікація включає різні рухи тіла (жести, міміка, пантоміміку), інші засоби зовнішньої несловесної передачі емоційних станів людини (зокрема, почервоніння, збліднення, зміна ритму дихання тощо), які слугують засобами обміну інформації між людьми. Невербальні засоби інформації утворюють систему, яка доповнює та підсилює, а інколи навіть заміняє засоби вербальної комунікації – слова. Відповідно до поглядів А. Піза, австралійського спеціаліста «з мови рухів тіла», 55% інформації сприймається через вираз обличчя, пози та жести, а 38% – через інтонації й модуляції голосу. Тож лише 7% припадає на частку слів, які реципієнт сприймає під час розмови. Це вкрай 31 важливо. Таким чином, те, як ми говоримо, є важливішим за те, що саме ми говоримо. Переважна більшість невербальних форм та засобів спілкування людини є вродженими й дозволяють їй взаємодіяти, досягаючи взаєморозуміння на поведінковому та емоційному рівнях не лише з подібними до себе, але й з іншими живими створіннями [3, с.18].

У мовних ситуаціях вербальна і невербальна комунікація найчастіше взаємодіють одна з одною, і тоді між ними виникають такі відносини:

1. Повторення. Тут невербальна комунікація дублює те, що було виражено вербально.

2. Контрадикція. Вербальна і невербальна інформації протиставлені одна одній.
3. Субституція. Невербальна поведінка виступає замість вербальних засобів у процесі передачі повідомлення.
4. Доповнення. Невербальна поведінка розвиває або модифікує інформацію.
5. Акцентування. За допомогою невербальної поведінки підкреслюються важливі компоненти вербальної інформації.
6. Регулювання. Невербальна поведінка регулює комунікативний потік між тими, хто говорить [4, с.45].

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
2. Карпенко С.Д. Основи теорії мовної комунікації. Біла Церква, 2014. 121 с.
3. Ковалинська І.В. Невербальна комунікація. Київ: Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
4. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю.А., 2011. 350 с.
5. Шкіцька І.Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 440 с.

Іванна Базилюк

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

КОНЦЕПТ PROBLEM TEENAGER В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Одним із основних понять когнітивної лінгвістики являється концепт. Наразі немає єдиного визначення поняття концепт, бо чимало мовознавців має своє власне пояснення та думки стосовно цієї базової одиниці когнітивної науки. Вважається, що «концепт» є запозиченням із лат. *conceptus*, що в перекладі означає поняття та має значення загального поняття [1, с.38].

Загалом, концепт розглядається як нерозривне уявлення про об'єкт і навіть вважається, що це ідея поняття. Тобто, він включає у себе мовний і психічний зміст. Кон-

цепт уособлює зображення та передає характер побаченого чи почутого людиною: це і уявлення мовця про світ, які ґрунтуються на знаннях та відчуттях, і певне позначення об'єктів та предметів у мові [2, с.79].

У концептах збирається увесь мовний та когнітивний досвід людини. Саме мислення відбувається за допомогою концептів в момент ментальної діяльності. Також, концепти можуть бути насиченими різною інформаційною характеристикою та разом з цим вони залишаються єдиними цілісними утвореннями, які безперервно відновлюються і поповнюються, виражаючи людський досвід.

Концепт – це складне й важливе поняття, яке містить у собі важливі ознаки, оточені емоційним, виразним та оцінювальним сьйвом. Концепт є предметом емоцій і симпатії, іноді виникають конфлікти різних думок. Як вважає В. Маслова, концепт, як комплекс відношення та оцінки людини до предмета, що описується, крім свого змісту, складається з таких складників:

- 1) загальнолюдський, його ще називають універсальним;
- 2) національно-культурний, зумовлений життям у певних культурних умовах;
- 3) соціальний – даний компонент визначає приналежність до якогось соціального шару;
- 4) груповий, що визначається приналежністю до певної вікової чи статевої групи; індивідуально-особистісний, на формування якого впливають особистісні особливості (освіта, виховання, індивідуальний досвід, психофізіологічні особливості).

В. Маслова розуміє концепти як найголовніші частини картини світу, зумовлені культурою, що мають значущість і для мовної особистості, і для лінгвокультурної спільноти. Вона пояснює структуру концепту як сукупність специфічних компонентів: універсальний, національно-культурний, суспільний, груповий та індивідуальний [4, с.23]. Тобто, структуру концепту можна представити як коло, у центрі якого знаходиться основне поняття, ядро концепту, а у периферії, на полях, перебуває усе те, що привнесено культурою, традиціями та загальнолюдським досвідом.

Концепт PROBLEM TEENAGER вербалізується лексемами teenager, adolescent, youth, youngster, juvenile в значенні підліток.

Вдаючись до Cambridge Dictionary, автори словника дають лексему *teenager* у двох варіантах: британському та американському. Визначення звучать так: «a young person between 13 and 19 years old» та «a person who is 13 through 19 years old». Різниця малопомітна, однак у британському варіанті англійської мови, не дивлячись на певне позначення віку людини, що вже приблизно дає нам уявлення про зовнішній вигляд, характер та ментальні здібності, робиться акцент на віковому періоді особи [5].

Англомовний словник Oxford Learner's Dictionaries визначає підлітка як: «a person who is between 13 and 19 years old», даючи нам загальне значення слова, яке взяло в себе обидва варіанти англійської мови [7].

Усі словникові дефініції, характеризуючи лексему *teenager*, наголошують на фізичній ознаці, особливо на віковому періоді життя людини та, у більшості випадків, визначення особи. Завдяки аналізу всіх дефініцій, можна визначити такі лексеми, як: *person*, *someone* та словосполучення *a young person*. Останнє якнайкраще представляє нам людину, котра знаходиться у перехідному від дитинства до юності віці.

Лексема *adolescent* є синонімічною з лексемою *teenager* та виражає вікові ознаки індивіда. Collins Dictionary подає таке визначення: «Adolescent is used to describe young people who are no longer children but who have not yet become adults. It also refers to their behaviour» [6]. Автори даного словника вважають, що підлітком може називатися молода людина, яка вже не є дитиною, однак ще не достатньо увійшла в період дорослості. Також це стосується і поведінки.

Лексеми *youth*, *youngster* та *juvenile* мають різницю у своїй семантиці. Collins Dictionary подає що «Youth is the quality or state of being young», а також «Young people, especially children, are sometimes referred to as youngsters». «A juvenile is a child or young person who is not yet old enough to be regarded as an adult». Дитина або ж молода особа, яка ще не має достатній вік аби її називали дорослою людиною [6].

Порівнюючи дефініції та яке значення вони мають в англомовному словнику, ми дійшли висновку, що концепт **PROBLEM TEENAGER** представлений різними лексемами з однаковим значенням, але з різними семантичними відті-

нками: Youth is the time of life when a person is young, especially the time before a child becomes an adult; Youngster is a young person or a child; Juvenile is relating to young people who are not yet adults.

Список використаних джерел:

1. Газуда О. Поняття концепту в сучасній лінгвістиці. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 22. Т. 1. С. 38-43.
2. Зайченко О.В. Поняття «концепт», його загальна характеристика. *Наукові записки. Серія філологічна*. 2012. С. 78-81.
3. Коч Н.В. Когнітивна лінгвістика: початковий посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв: Іліон, 2021. 133 с.
4. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: учебное пособие. Минск: ТетраСистемс, 2004. 256 с.
5. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org>.
6. Collins Dictionar. URL: <https://www.collinsdictionary.com>.
7. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>.

Дар'я Бановська

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА ФУНКЦІОНАННЯ МІТОЛОГЕМ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Мітологемами як поліаспектне явище є предметом філософських, лінгвістичних, психологічних та інших досліджень.

Увагу привертають літературознавчі студії мітологем.

Метою нашої розвідки є діахронне окреслення основних літературознавчих течій, тенденцій та поглядів, пов'язаних із функціонуванням мітологем у художніх текстах.

Ще на початку VI ст. до н.е. «мітос» і «логос» були тождними категоріями та означали оповідання. Згодом, як писав Н. Фрай, література стала «прямим нащадком мітології» [2, с.69]. Тому літературознавці ставляться до міту з особливою патетичністю.

Виникнення рафіновано-наукових поглядів на функціонування міту в літературі варто датувати XIX ст. У цей

час існували три основні тенденції: міт як ірраціональне (Микола Гоголь); міт як пережиток минулого (Гюстав Флобер); міт як невід'ємний елемент культури (Еміль Золя).

У ХХ ст. відбулася переорієнтація літератури на міт. Літературознавці розширили систему сенсів, значень та функцій мітологом. Такі дослідники, як М. Еліаде, Р. Жирар, Н. Фрай та інші, почали переосмислювати міт у ракурсі складної полігалузевої проблеми.

Розвиваються дві основні школи вивчення міту: ритуально-мітологічна або кембриджська та юнгівська. Ритуально-мітологічна школа вважає міт не джерелом літературного твору, а його сутністю. Серед ритуально-мітологічної школи Я. Поліщук виділяє Дж. Фрейзера та кембриджську групу учнів, які розгорнули дослідження античної та новоєвропейської літератури в мітологічному аспекті [1, с.6].

Зазначимо, що в гіпотезі представників ритуально-мітологічної школи було багато прогалин: часто ритуал лише дотично використовує міт; багато мітів взагалі не передбачають обрядовості; до того ж людству відомі ритуали, які не передбачають словесної складової. Тому наприкінці ХХ ст. теорію, що мала багатьох прихильників, почали активно критикувати.

Представники юнгівської школи орієнтувалися на психологічну парадигму аналізу мітологом як архетипних сполук. Поки ритуальна школа намагалася витворити систему, вивести причинно-наслідкові зв'язки, юнгівські дослідження не заперечували можливість художнього домислу та особистого переосмислення автором. Наприклад, Дж. Мюррей ототожнив мітологічний світ з мотивами смерті та відродження, пізніше К. Стілл перевів це поняття у вимір духовних переживань людини. Р. Чейз (засновник предтечі американської мітокритики) заперечував архетипні витоки літературної творчості, пропонував відкинути сакральність і аналізувати міт як художнє слово.

Загалом протистояння ритуально-мітологічної та юнгівської шкіл сприяло пошуків інтересу до проблеми, а згодом – синтезу їх основних ідей для створення універсального методу тлумачення міту в художньому тексті.

В українському літературознавстві кінця ХХ-XXI ст. яскравими працями, присвяченими мітологам, вирізня-

ються представники «чернівецької школи», зокрема В. Антофійчук, А. Волков, А. Нямцу, О. Червінська та інші.

Дискурс довкола проблем функціонування мітологом у літературі постійно поповнюється новими студіями. Сучасні науковці переважно зосереджуються на художньому слові окремого письменника або групи митців (О. Буряк «Міфологізм художнього мислення Богдана-Ігоря Антонича та Ігоря Калинця»; Г. Грабович «Шевченко як міфотворець», «Поет як міфотворець: Семантика символів у творчості Тараса Шевченка»; О. Забужко «*Notre Dame d'Ukraine*: Українка в конфлікті міфологій»; Т. Карабович «Міфопоетика Нью-Йоркської групи»; Т. Мейзерська «Проблеми індивідуальної міфології: Тарас Шевченко – Леся Українка»; А. Скупейко «Міфопоетика «Лісової Пісні» Лесі Українки»; Т. Сяпіна «Міфопоетика творчості Михайла Коцюбинського»; Т. Цепкало «Міфологема місяця як символ смерті в українській поезії ХХ століття»; Н. Чухонцева «Міфологема двійництва у романі Галини Пагуляк «Магнат»»; Т. Шестопалова «Міфологеми поезії Павла Тичини: спроба інтерпретації» та інші).

Отже, літературознавча думка, відповідно до розвитку художнього слова, поглиблювала своє розуміння взаємозв'язків мітів та літератури, їх функціоналу, структур, механізмів тощо. Але незважаючи на повсякчасну продуктивність студіювання, проблема не знайшла остаточного розв'язання й залишається актуальною.

Список використаних джерел

1. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму: монографія. 2-е вид., перероб. і доп. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. 392 с.
2. Фрай Н. Великий код: Біблія і література / з англ. пер. І. Старовойт. Львів: Літопис, 2010. 360 с.
3. Northrop Frye. *Anatomy of Criticism: Four Essays*. New Jersey: Princeton University Press, 2000. 400 p.
4. Woolf V. *Mr. Bennett and Mrs. Brown: collected Essays* / ed. L. Woolf. London: Hogarth, 1966. Vol. 1. P. 319-337.

Юліана Белінська
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ХУДОЖНІЙ КОНЦЕПТ ЯК КАТЕГОРІЯ АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНОГО ТЕКСТУ

Термін «концепт» отримав широке застосування не тільки в когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології, але й в інших гуманітарних науках. Міждисциплінарне значення концепту визначає багатоваріантність його трактування, так і множинність алгоритмів дослідження. Аналіз художнього тексту з концептуального погляду має вже доволі міцну традицію у вітчизняній філології, особливо лінгвістиці, в якій концептам присвячено чималу кількість досліджень.

Неоднозначно визначається концепт у літературознавстві. Тільки в останні роки художні концепти стають предметом поодинокі уваги. Як будь-який науковий термін у період утвердження, художній концепт викликав цілу низку розбіжностей щодо питання своєї дефініції та структури, обґрунтування методів його вивчення та використання, співвідношення художнього концепту з мовним.

Деякі літературознавці висловлюють припущення про те, що повний і всебічний опис художнього концепту навряд чи можливий через його принципову безформність, розпливчастість і нечіткість. Інші ж дослідники обґрунтовують можливість і необхідність включення поняття художнього концепту до терміносистеми сучасного літературознавства, та переконані, що це відкриє нові можливості в представленні літератури як комунікативної художньої системи.

Слушним видається, що узагальнення та систематизація множини неструктурованих загальних уявлень про художній концепт дасть можливість детальніше з'ясувати сутність цього поняття. Розробка дефініції «художній концепт» та методів його аналізу допомогла б детальніше вивчити ключові концепти творів української літератури, прояснити особливості світогляду письменників, а також встановити їхній унесок у розвиток національної концептосфери.

Насамперед розглянемо загальногуманітарний погляд на термін «концепт». У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за редакцією В. Бусела кон-

цепт пояснюється як «формулювання, загальне поняття, думка» [2, с.452]. У «Словнику іншомовних слів» подано такі значення концепту: «1) *філос.* Зміст поняття; 2) Формулювання, загальне поняття, узагальнення» [1, с.316]. У літературознавчій енциклопедії за редакцією Ю. Коваліва знаходимо таке визначення терміна концепт (лат. *conceptus*: думка, поняття, від *conspicio*: збираю, задумую) – формулювання, розумний образ, загальна думка, поняття, інноваційна авторська ідея, мотив, що домінують у художньому творі чи літературознавчій статті [4, с.521].

Дискусія навколо терміна «концепт» характерна для українського узусу, де це слово є запозиченим з перекладної наукової літератури. В українській науковій мові питання про межі терміна «концепт» і доцільність його використання поряд із україномовними відповідниками залишається відкритим. Деякі вітчизняні науковці визначають термін «концепт» надлишковим іноземним запозиченням, марним для вітчизняної гуманітарної науки, а тому не використовують його у своїх працях.

Дослідниця В. Ніконова вважає, що для позначення концепту як одиниці авторської свідомості, що реалізується в художніх текстах, було б доцільно вживати термін «художній концепт» [5, с.101].

Під художнім концептом А. Губа розуміє одиницю художньої свідомості письменника, яка пов'язана із індивідуально-авторським осмисленням та образним уявленням тої чи іншої сутності предметів чи явищ. Художні концепти виступають ніби художнім виразом світосприйняття письменника, а також результатом взаємодії індивідуально-творчої майстерності з художніми методами та літературними течіями свого часу [3, с.616-618].

Принципово важливим стає відмежування художнього концепту від інших близьких понять, оскільки питання про співвідношення цих категорій відіграє важливу роль у визначенні специфіки аналізу літературного твору. Так художній концепт відрізняється від пізнавального відсутністю логічної чіткості та складнішою структурою. До концептів пізнання не домішуються почуття, бажання, взагалі ірраціональне. Художній концепт найчастіше є комплексом того й іншого, тобто поєднанням понять, уявлень, почуттів, емоцій, іноді навіть вольових проявів. Ху-

дожній концепт наочніший і конкретніший, проте становить потенційну можливість подальшого уточнення. Таким чином, художній та пізнавальний концепти не є цілковито протилежними поняттями, понад те, пізнавальний концепт може слугувати основою художнього.

Таким чином, з погляду літературознавства стає необхідним введення терміна в літературознавчу систему аналізу, бо концепт дає змогу:

- 1) розглянути процес художньої творчості від задуму до його словесного художнього втілення;
- 2) реконструювати мистецьку лабораторію творчого процесу;
- 3) вивчити художній світ твору з погляду аксіології, гносеології та онтології, що відображені в концепті.

На цій підставі вважаємо за можливе введення в практику літературознавчого наукового дослідження концепт як такий вид аналізу, що дасть змогу вивчити динамічну систему від мовного концепту до художнього образу, всередині якої особливе місце належить художньому концепту.

Список використаних джерел:

1. Бибик С.П., Сюта Г.М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / за ред. С.Я. Єрмоленко. Харків: Фоліо, 2006. 623 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. В. Бусел. Київ: Перун, 2003. 1440 с.
3. Губа А. Художній концепт як репрезентант поетичної мовної свідомості. *Молодий вчений. Філологічні науки*. 2018. №3 (55). С. 616-619.
4. Літературознавча енциклопедія: у 2 томах / упоряд. Ю.І. Ковалів. Київ: Академія, 2007. 624 с.
5. Ніконова В.Г. Трагедійна картина світу в поезиці Шекспіра: монографія. Дніпропетровськ. 2007. 364 с.

Соломія Білик, Оксана Литвинюк
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧОСТІ, ВІРШІВ, ГУМОРУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІХ КЛАСАХ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ

Комп'ютери та гаджети стали важливою частиною нашого життя, а інформаційні технології створюють нові можливості для отримання знань. Актуальність використання інформаційних технологій на уроках англійської мови полягає в тому, що комп'ютерні технології відкривають невичерпні можливості для навчання на якісному рівні. Вони надають широкий спектр можливостей для розвитку індивідуальності та реалізації молодого потенціалу. Використання зображень, відео та аудіо матеріалів в навчальних програм впливає на декілька каналів сприйняття, що дозволяє адаптувати навчання до індивідуальних особливостей кожного здобувача середньої освіти. Наприклад, перегляд короткометражних фільмів або прослуховування аудіозаписів з різноманітних джерел допомагає поглибити розуміння мовної структури та розвиває мовленнєві компетенції. Інтернет пропонує тим, хто вивчає іноземні мови, унікальну можливість користуватися автентичними текстами, слухати носіїв мови та спілкуватися.

На сучасних уроках англійської мови у середніх класах акцент на творчість, вірші та гумор відіграють важливу роль у вивченні мови. Сполучення цих елементів з інтернет-технологіями відкриває безмежні можливості для зацікавленості та залучення до активної мовленнєвої діяльності. З часом були розроблені методики викладання іноземних мов з використанням Інтернету. Також існують прихильники ідеї викладання іноземних мов лише через Інтернет, без традиційної роботи з підручником [3, с.17].

Найважливішою перевагою використання інтернету на уроках англійської мови є розширення можливостей для індивідуальної й групової творчої діяльності. Учні можуть створювати власні вірші, оповідання чи навіть драматичні постановки та ділитися ними в класі за допомогою блогів,

електронних портфоліо чи інших онлайн-платформ. Це не лише сприяє розвитку письмових навичок, а й вдосконалює комунікативні та творчі вміння тих, хто навчається. Ще однією інноваційною можливістю є використання інтерактивних вправ, які створюють мовленнєвий інтерес серед піддітків. Віртуальні гри, вікторини та інтерактивні завдання, доступні в інтернеті, роблять навчання більш захопливим та забезпечують ефективне вивчення нового матеріалу. Завдяки цьому здобувачі можуть розвивати свої мовленнєві компетенції з читання, слухання та говоріння в природному та цікавому контексті.

Інтернет також відкриває двері до світу віртуальних екскурсій та ресурсів для вивчення культури англomовних країн. За допомогою відеоматеріалів, віртуальних музеїв, здобувачі можуть більш детально пізнавати інші аспекти життя та традиції, що збагачує їхнє розуміння мови та її культурного контексту.

При роботі з віршами важливим завданням є вдосконалення вміння правильно його вимовляти і вільно говорити. Дуже часто накопичення дітьми словникового запасу супроводжується ігноруванням артикуляції англійських звуків. Найчастіше це трапляється в середніх класах. Здобувачі неохоче повторюють окремі звуки та слова. Однак досвід показує, що на всіх рівнях вивчення мови діти з ентузіазмом повторюють звуки, коли їм пропонують для цього короткі рими або вірші.

Щоб зацікавити, мотивувати та надихнути школярів до навчання, сучасний вчитель повинен завжди бути в пошуку нових ідей та методів викладання, які творчо та ефективно збагачують заняття [5]. Меми – це сучасний освітній тренд, інструмент, який робить процес навчання різноманітним, цікавим та незвичним. Більшість учнів знайомі з багатьма з них, і це чудова можливість для вчителя стимулювати їхній інтерес до вивчення англійської мови та використовувати автентичний матеріал на уроках. Мем – це гумор і позитивні емоції, які сприяють мимовільному запам'ятовуванню. Мозок сприймає меми як розвагу, тому школярів не потрібно мотивувати до їх перегляду. Вони сприймаються цілісно, і навіть якщо містять незнайомі слова та вирази, їхнє значення запам'ятається надовго, якщо подивитися їх у словнику. Матеріал,

поданий з гумором, часто запам'ятовується набагато швидше і краще. Тому важливо налаштувати клас на позитивні емоції на початку уроку, привернувши увагу до смішної історії, прислів'я чи приказки іноземною мовою.

Майже всі педагоги та методисти, які працюють з дітьми на різних етапах навчання, приділяють багато уваги поетичним текстам на уроках іноземної мови. По-перше, дітям подобається працювати з поетичними творами, що позитивно впливає на запам'ятовування матеріалу та збагачує його емоційне забарвлення [2]. Очевидно, що заучування віршів також покращує пам'ять. По-друге, поетичні тексти є чудовим матеріалом для відпрацювання ритму та інтонації іноземної мови та покращення вимови. Повторення одних і тих же мовних явищ у вірші, ритмічний малюнок і мелодія вірша допомагають досягти поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні технології у вивченні англійської мови / упоряд.: Т. Михайленко. Київ: Шк. світ, 2008. 128 с.
2. Карпиченкова Е.П. Роль віршів і пісень у вивченні англійської мови. Тернопіль, 2000. 89 с.
3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.
4. Пометун О.І. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 360 с.
5. Топова А. Поезія на уроках англійської мови. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2005. №3. С. 59-61.

Юрій Бондарчук

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ В АНГЛОМОВНИХ МУЛЬТФІЛЬМАХ

Мультфільми є не лише розвагою для дітей, але й потужний аудіовізуальним інструментом культурного обміну. Гумор, який використовується в них, відіграє важливу роль у створенні емоційного зв'язку з глядачем, проте пе-

реклад гумору – це складне завдання, адже він часто ґрунтується на культурних та мовних особливостях, які можуть бути незрозумілими для аудиторії іншої культури.

Таке суб'єктивне поняття як гумор залежить від культурного контексту та особистих вподобань, тому розгляд його перекладу у специфічному мультиплікаційному середовищі викликає певну низку проблем для перекладача.

Насамперед, відмінною рисою анімації порівняно з літературним твором є наявність візуального ряду, за допомогою якого аніматор заповнює деякі прогалини у сприйнятті дітей. Полісеміотичність анімаційного жанру повністю виправдана специфікою дитячого сприйняття, пізнавального та мовного розвитку дитини, описаною у різноманітних психологічних та психолінгвістичних дослідженнях [1].

Гумор загалом служить для передачі широкого спектру ідей, почуттів та думок. Гумор відрізняється різноманітністю форм: може бути вербальним чи невербальним, може служити комунікативним цілям, може ґрунтуватися на повсякденному реальності чи вигадці, може бути спонтанним чи підготовленим, за змістом може мати піднесений характер або бути простим жартом для друзів. Гумор може змінюватись в залежності від віку, статі, соціальної групи, ситуації, епохи, культури та цивілізації. У гумору не може бути універсальної теми та об'єктом для гумору може стати будь-що.

В. Рух виділяє такі прийоми для створення комічних засобів у кінофільмах та анімаційних фільмах:

- вербальний гумор: використання каламбурів, гри слів та вдалого вибору слів для створення гумористичного ефекту;
- ситуаційний гумор: створення гумористичної ситуації та надання персонажам можливості відреагувати на неї комедійним чином;
- фізична комедія: використання фізичних дій, жестів та рухів для створення комедійного ефекту;
- іронія: використання слів або дій, які мають відмінне значення від очікуваного, чи протилежне за змістом для створення гумористичного ефекту;
- пародія: використання гумору для висміювання чи імітації певного стилю та жанру;

- сатира: використання гумору для критики чи висміювання соціальних проблем, таких як політика, культура чи поведінка людей;
- фарс: використання перебільшеної форми комедії, часто пов'язаної з нещасними випадками та невдачами, для створення комедійного ефекту;
- мистецтво створення образів: створення комічних персонажів, що запам'ятовуються та приваблюють глядачів, яких можна використовувати як джерело гумору [4, с.123-136].

Під прийомом передачі комічного розуміються принципи організації структури перекладу загалом: жанру, сюжету тощо. Лінгвістичні засоби виразності відіграють значну роль у створенні комічного. Щодо лінгвістичних концепцій передачі гумору є також певний ряд особливостей, які виділяє І. Ерміда:

- фонетичний каламбур – один з найбільш продуктивних ресурсів вербального гумору є звук, який може приймати різні форми, як асонанс, алітерація, ритм тощо. Серед них каламбур виділяється тим, що він досить близький до визначення гумору;
- мімесис – використання звукових механізмів, які пов'язані з морфологією та популярною етимологією. Вони складаються з спотворених, фонетичних форм, які запозичують частини слів і приєднують їх до фонетично схожих за допомогою принципу мімесису;
- рима – служить для передачі спектру ідей не лише у серйозних поетичних творах, а й для забарвлення гумористичних аспектів [2].

Для досягнення адекватного перекладу комічного в аудіовізуальних текстах необхідно використовувати перекладацькі трансформації. Передбачається, що під час перекладу елементів, що несуть комічний ефект, будуть використовуватися ті трансформації або прийоми, які будуть актуальні у межах перекладу окремих одиниць.

Говорячи про складності перекладу комічного, необхідно зазначити, з якими труднощами може зіткнутися перекладач під час перекладу каламбурів. За словами П.А. Лоу, основна складність перекладу каламбурів полягає в тому, що вони включають специфічні особливості

мови і вважаються неперекладними, тому що дуже важко відтворити каламбур різними мовами, особливо якщо ми шукаємо один і той ж тип гри слів. Адекватний переклад каламбурів досягається за рахунок пошуку еквівалентності смислів, а не простої перестановки значень чи позначень. Це може бути не так смішно, але принаймні це може бути визнано гумором [3, с.59-70].

Аудіовізуальний переклад дозволяє здійснювати культурний обмін між різними країнами та мовами, сприяючи розумінню та визнанню різних культур. До основних переваг аудіовізуального перекладу належать: доступність, культурний обмін, збереження культурної спадщини, економічний аспект, освітня цінність, інклюзивність.

Список використаних джерел:

1. Андрушко А. Особливості перекладу англomовних дитячих мультфільмів. *DSpace Home*. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15661/Особливості%20перекладу%20англomовних%20дитячих%20мультфільмів.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (дата звернення: 11.02.2024).
2. Ermida I. The language of comic narratives. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2008. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110208337> (date of access: 07.02.2024).
3. Low P. Translating jokes and punches. Perspectives. *Studies in translatology*. 2011. №19 (1). P. 59-70.
4. Ruch W. The sense of humor: explorations of a personality characteristic. Berlin: Mouton de Gruyter, 1998. 498 p.

Анастасія Василевська

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОВІДАнь FLASH-FICTION

На сучасному етапі вивчення художнього тексту актуальним постає питання переоцінки теоретичних основ малих епічних жанрів в англomовному письменстві. Виникла потреба звернути окрему увагу на спадщину творців малих прозових жанрів. Малодослідженим залишається широке коло теоретичних аспектів, які стосуються власне англійського оповідання [3, с.190].

З переходом у добу модернізму на початку ХХ ст. англійська мала проза пориває з традиціями реалізму і логічною послідовністю викладу. За твердженням К. Генсон, творці коротких оповідань надають «привілеї абстрактним станам свідомості і почуттям, а не їхнім об'єктивним корелятам» [7, с.7].

Новим виявом малої прози початку ХХІ ст. постає її гібридність, що характеризується поширенням міні-прози та циклів міні-прози. Цей різновид малої прози – є перехідною формою між модернізмом та постмодернізмом, що маркує новий період еволюції означених жанрів. В англійському літературному полі набули поширення такі форми міні-прози, як миттєва проза (flash-fiction), мікропроза (micro fiction), мікрооповідання (micro-story), коротке оповідання (short story), тощо. Їм притаманні максимальна стислість оповіді та мінімальний обсяг [3, с.195].

«Флеш-проза» – це термін, який був введений у 1990-х роках для дуже коротких оповідань, як правило, до 1000 слів. У 19 і на початку 20 століття такі історії англійською мовою часто називали «sudden fiction» або «short-short» fiction. Однак ця концепція існує набагато довше, починаючи з байок, казок, міфів і притч стародавнього світу [8].

У ході досліджень стилістичних елементів притаманних оповіданням flash-fiction було виявлено, що даний різновид літературного жанру характеризується стилістичним прийомом висунення або девіації.

Девіація – це феномен, коли загальновідоме правило неочікувано порушується, тобто відхиляється від мовної норми. У результаті створюється несподіванка, яка привертає увагу до форми тексту, а не до його змісту [4, с.81]. Девіація взагалі трактується дуже широко і може включати лексичні неологізми, граматичну транспозицію, тропи, зокрема метафору, оксиморон, гіперболу та інші стилістичні засоби [1, с.13].

Сильні позиції, зокрема заголовки і кінцівки творів, відіграють значну роль в оповіданнях flash-fiction. У цих оповіданнях спостерігається тенденція до коротких заголовків. Вони переважно номінативні та лаконічні, адже складаються з одного або декількох слів, наприклад, письменниця Франкі Макміллан у заголовку оповідання «Truthful Lies» [6, с.95] використала оксиморон, що є проявом девіації.

Не менш яскравий приклад семантичної девіації міститься в оповіданні Лі Уілсон «Bullhead». *Every story is true and a lie. The true part of this one is: Love and the memory of love can't be drowned. The lie part is that this is good thing* [5, с.100]. Багаточленна стилістична конвергенція у цьому уривку реалізується через оксиморон (*every story is true and a lie*), метафору (*love and the memory of love can't be drowned*) та антитезу (*the true part – the lie part*). Оксиморон надає тексту парадоксальності. Метафора передає головну думку оповідання.

Автор хоче донести, що не можливо «потопити» кохання та пам'яті про нього, тобто забути. Антитеза приносить у текст ефект максимального контрасту з одного боку, а з іншого паралельні конструкції створюють враження циклічності та подібності ситуації. Авторка за допомогою стилістичних прийомів передає трепетне ставлення жінки до свого кохання [2, с.58].

Флеш-проза – це більше результат і елегантність, аніж відсутність усіх необхідних частин короткої історії. Правила флеш-прози змушують письменників вичавити з мови більше значення, ніж вони могли коли-небудь подумати, залишаючи читачів у захваті від їхніх досягнень.

Список використаних джерел:

1. Ємець О.В. Типи та прагматичний ефект висунення у сучасних художніх і газетних текстах. *Філологічний дискурс*. 2018. С. 213-220.
2. Ємець О.В., Захарчук А.О. Семантична девіація як прояв стилістичного прийому висунення в оповіданнях flash fiction. *Молодий вчений*. 2020. Вип. 7.1 (83.1). С. 56-59.
3. Луцик В. Англійська мала проза: еволюція структури і літературної форми. *Актуальні питання гуманітарних наук: Мовознавство. Літературознавство*. 2013. Вип. 7. С. 190-197.
4. Морозова Г.К., Чеснокова Г.В. Девіація як компонент створення ефекту висунення у поезіях Е.Е. Каммінгса. *Studia Philologica*. 2018. С. 80-87.
5. Flash Fiction Forward. 80 Very Short Stories. London: W.W. Norton & Company, 2006. 238 p.
6. Flash Fiction International: very short stories from around the world. New York; London: W.W. Norton, 2015. 273 p.
7. Hanson C. Short Stories and Short Fiction, 1880-1980. London: Macmillan, 1985. 189 p.
8. What if flash fiction? URL: What is Flash Fiction? – Flash Fiction Online (28.01.2024).

Андрій Виноградів
(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)

МІФ І ІСТОРІЯ В РОМАНІ ТОНІ МОРРИСОН «МИЛОСЕРДЯ»

Роман Тоні Моррісон «Милосердя» (*A Mercy*) відображає початковий період колонізації Америки в другій половині XVII ст. на прикладі однієї багатонаціональної ферми в Новій Англії. Нею керує голландець Джейкоб Ваарк. Його дружина Ревека потрапила до Америки після того, як Джейкоб «виписав» її звідти саме з метою одружитися. На фермі працюють індіанка Ліна (скорочено від Мессаліна), чорношкіра молода африканка Флоренс і зовсім юна, душевно неповносправна знайда на ім'я Бідолашка (*Sorrow*). На ферму часто приходять на поденну роботу два колишні європейці – Віллард і Скалі, по суті, також раби, бо досі відробляють свій борг за переїзд до Америки. Окремим мікросюжетом у романі є історія приїзду Джейкоба Ваарка до збіднілого аристократа португальця д'Ортеги з метою повернення майнового боргу. Важливу роль у романі, хоча й нібито епізодичну, відіграє чорношкірий «вільний» коваль, якого покохала Флоренс.

Як бачимо, склад персонажів роману відображає те своєрідне мультикультурне віяло, яке, згідно з відомим стереотипом, має переваритися в «плавильному казані» на американську націю. Однак, як переконливо демонструє Н. Висоцька, роман «можна прочитати як історію становлення та краху утопії (або вигнання з раю). Моррісон демонструє первісну, але, на жаль, скороминущу ймовірність моделювання Америки як «царства миру» (*kingdom of peace*)...» [1, с.196].

Розповідь у романі починається від першої особи, до часу безіменної, особи. Вона звертається до безіменного «Ньюго» (свого коханого) зі сповіддю про свої почуття і згадує також свою матір, називаючи її «мінья мей», яка колись віддала її в іншу родину, залишивши собі «меншого». Як згодом розуміє читач, у цій сповіді йдеться про кохання Флоренс до коваля. Потім наративна перспектива багатократно змінюється, переходячи до інших персона-

жив, але вже завжди від третьої особи, а в фіналі роману розповідь знову стає першоособовою, коли слово бере матір Флоренс, «туя мей» (тобто «твоя мама»), пояснюючи ту давню ситуацію, коли вона була змушена заради кращої долі для своєї доньки віддати її в «добрі руки». Кожний новий фрагмент розповіді, в якому в центр ставить хтось із вище згаданих персонажів, додає нюансів до ключової події, якою є кохання Флоренс і коваля, прояснює її намагання повернути його, а в цьому контексті прояснює стосунки всіх персонажів твору.

Персоніфіковані історії всіх персонажів роману є складниками початкового, «райського» періоду історії Америки, дуже короткого й насправді також трагічного.

Міфологічну складову романної концепції найбільшою мірою представляє Ліна. Індіанка живе в повній гармонії з навколишнім світом. Вона «перекаркується з воронами, пересвистується з синицями, розмовляє з рослинами, базікає з білками» і знаходить розумними «доводи дощу» [2]. Коли на замовлення Хазяїна коваль зробив вишукані ворота, прикрасивши їх орнаментом із рослин, квітів, тварин, то всі сприймають це як вхід до едему. І тільки Ліні виріб коваля з розміщеними нагорі двома сплетеними зміями здається «зловісною брамою», що веде у світ, обтяжений прокляттям. Після смерті останньої дитини Ребекки полегшення їй приносять не баптистські молитви, а заговорництво Ліни, яка запевняє, що діти її стали зірочками, пташками або перлинними хмаринками, що танцюють на краю небосхилу.

«Рай» на фермі Джейкоба Ваарка перестає існувати майже відразу по смерті Хазяїна. Його передчасну смерть Ліна вважає цілком закономірною: при побудові будинку було зрубано п'ятдесят дерев, і саме їхня «смерть», як каже Ліна, витягла на світ усі біди [2, с.42].

Список використаних джерел:

1. Висоцька Н. Функціонування релігійно-міфологічного коду в романі Тоні Моррісон «Милість». *Біблія і культура*. 2010. №13. С. 196-204.
2. Morrison T. A Mercy: novel. Knopf, 2008. 176 p.

Світлана Вискушенко, Олена Мосієнко

*(Житомирський державний
університет імені Івана Франка)*

MEANS OF EXPRESSING EVALUATION IN SOCIAL MEDIA DISCOURSE

In the digital age, social media platforms have become indispensable tools for communication and information exchange. The unique characteristics of social media discourse, including brevity, informality, and rapid dissemination, present challenges and opportunities for understanding language use. This article aims to explore the evaluation lexical units in social media discourse, highlighting the importance of analyzing linguistic features and their implications for various applications, including sentiment analysis, opinion mining, and information retrieval. By examining current research trends and methodologies, this article provides insights into the complexities of language on social media platforms.

Social media platforms such as X (former known as Twitter), Facebook, and Instagram have revolutionized the way individuals interact and communicate. With billions of users worldwide, these platforms serve as virtual spaces where users share thoughts, opinions, and information in real-time. The language used in social media discourse is often characterized by brevity, informality, and the incorporation of multimedia elements such as emojis and hashtags [2; 3; 5].

To investigate lexical units in social media discourse, researchers employ a range of methodologies, including corpus linguistics, computational linguistics, and natural language processing (NLP) techniques. Corpus linguistics involves collecting and analyzing large collections of text data from social media platforms to identify patterns and trends in language use. Computational linguistics and NLP techniques utilize machine learning algorithms to process and analyze textual data, extracting features such as word frequency, collocations, and semantic associations [1; 4].

Studies examining lexical units in social media discourse have revealed various linguistic phenomena, including lexical innovation, slang, and lexical ambiguity. The use of emojis and hashtags adds another layer of complexity to language analysis,

as these symbols convey nuanced meanings and emotions. Furthermore, the brevity of social media posts necessitates the use of abbreviated forms and acronyms, which may vary across different platforms and user communities.

The evaluation of lexical units in social media discourse has implications for a wide range of applications, including sentiment analysis, opinion mining, and information retrieval. Sentiment analysis aims to determine the emotional tone of social media posts, which can be influenced by the choice of lexical units and linguistic features. Opinion mining involves identifying and analyzing subjective expressions and attitudes expressed in social media discourse, which can inform decision-making processes in various domains. Information retrieval relies on effective lexical analysis to retrieve relevant content from vast amounts of social media data, enhancing user experience and accessibility [4; 5].

Consider the following examples of evaluation language units commonly used in social media discourse:

Emojis are graphical symbols used to express emotions (happiness, sadness), reactions (approval, agreement).

Hashtags are words or phrases preceded by the '#' symbol, used to categorize and organize content on social media platforms. They are often used to express opinions, sentiments, or affiliations. For instance, #ThrowbackThursday is used to share nostalgic memories, while #BlackLivesMatter is used to express support for the social justice movement.

Abbreviations and Acronyms. Social media discourse often involves the use of abbreviated forms and acronyms to convey information concisely. For example, «LOL» stands for «laugh out loud», «TBH» means «to be honest», and «SMH» signifies «shaking my head».

Slang and Jargon. Social media users frequently employ slang and jargon specific to their communities or subcultures. For example, «bae» is slang for «significant other», «lit» means «exciting» or «excellent», and «FOMO» stands for «fear of missing out».

Reactions and Responses. Users evaluate content through reactions and responses such as «likes», «comments», and «shares». These interactions provide feedback and indicate the level of engagement with the posted content.

Adjectives and Adverbs. Evaluative language units such as adjectives and adverbs are used to express opinions, attitudes, and emotions in social media discourse. For example, «amazing», «awesome», «horrible», «exciting», «terrible», etc.

Superlatives and Comparatives. Social media users often utilize superlatives and comparatives to evaluate and compare entities or experiences. For instance, «best», «worst», «better than», «worse than», etc.

Exclamations. Exclamatory language units express strong emotions or reactions in social media discourse. These may include expressions such as «Wow!», «OMG!» (Oh my God!), «Yay!», «Ugh!», etc.

Opinion Statement. Users express their opinions explicitly through statements or declarations in social media posts. For example, «I love this!», «This is terrible!», «In my opinion», etc.

Qualifiers modify the intensity or certainty of evaluations in social media discourse. For instance, «kind of», «sort of», «pretty», «very», «extremely», etc.

These examples demonstrate the diverse ways in which evaluation language units are utilized in social media discourse to express opinions, emotions, and reactions. Understanding and analyzing these linguistic features are crucial for interpreting and extracting meaning from social media content.

In conclusion, the study of lexical units in social media discourse is essential for understanding language use in digital communication. By employing diverse methodologies and techniques, researchers can uncover patterns and trends in language use, shedding light on the complexities of social media discourse. Future research in this area should continue to explore the evolving nature of language on social media platforms and develop innovative approaches to linguistic analysis.

References:

1. Boyd D., Ellison N.B. Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 2008. Vol. 13 (1). P. 210-230.
2. Gao H., Barbier G., Goolsby R. Harnessing the crowdsourcing power of social media for disaster relief. *IEEE Intelligent Systems*. 2011. Vol. 26 (3). P. 10-14.
3. Liu B. Sentiment analysis and opinion mining. *Synthesis Lectures on Human Language Technologies*. 2012. Vol. 5 (1). P. 1-167.

4. Pang B., Lee L. Opinion mining and sentiment analysis. *Foundations and Trends in Information Retrieval*. 2008. Vol. 2 (1-2). P. 1-135.
5. Thelwall M., Buckley K., Paltoglou G., Cai D., Kappas A. Sentiment strength detection in short informal text. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 2010. Vol. 61 (12). P. 2544-2558.

Світлана Войталюк

(Хмельницький національний університет)

КОГНІТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕКСТУ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОРФОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ»

У сучасному освітньому середовищі велика увага приділяється вдосконаленню методів і засобів викладання, спрямованих на підвищення когнітивного розвитку студентів. Однією з ключових складових цього процесу є когнітивний потенціал тексту, який визначає його здатність ефективно впливати на когнітивні функції та процеси здобувачів.

В рамках викладання дисципліни «Орфографічний практикум польської мови» значна увага приділяється не лише передачі знань з орфографії, але й розвитку критичного мислення, аналітичних та творчих навичок студентів. Когнітивний потенціал тексту в цьому контексті визначається його здатністю стимулювати процеси мислення, сприяти засвоєнню матеріалу та розвитку когнітивних компетенцій.

Когнітивні стратегії у процесі викладання іноземних мов вивчають О. Бовда, Н. Гудкова та ін. Використання когнітивно-комунікативного підходу у процесі викладання іноземної мови досліджують Н. Годованець, О. Вовк, О. Канюк.

Процес викладання дисципліни «Орфографічний практикум польської мови» – це комплекс дій та методів, спрямованих на передачу знань, розвиток навичок і формування вмінь студентам під час навчання орфографії польської мови. Основні аспекти процесу викладання:

1. Визначення мети, що викладач хоче досягти під час викладання дисципліни.
2. Розробка логічної структури, розподіл тем, визначення обсягу матеріалу.

3. Визначення оптимальних методів навчання, використання педагогічних прийомів та технологій.

У процесі викладання дисципліни «Орфографічний практикум польської мови», обов'язковим є пояснення теоретичного матеріалу, використовуючи приклади і ілюстрації. Залучувати студентів до обговорення, розв'язання практичних завдань. Об'єктивне оцінювання практичних завдань, проектів, виконання лабораторних робіт. Збір інформації від студентів, аналіз їхнього відгуку. Коригування планування та методів викладання на основі аналізу результатів. Постійне вдосконалення процесу викладання на основі нових підходів та відгуку. Мотивація студентів, підтримка їхнього академічного розвитку.

Процес викладання дисципліни «Орфографічний практикум польської мови» є динамічним і вимагає від викладача гнучкості та адаптації до потреб і особливостей студентів, а також до змін у сучасному освітньому середовищі.

Когнітивний потенціал тексту грає важливу роль у процесі викладання, особливо коли мова йде про передачу знань і розвиток когнітивних навичок здобувачів. Когнітивний потенціал тексту визначається його здатністю представляти інформацію.

1. Текст повинен бути логічно організованим та легким для розуміння. Сформульовані інструкції, терміни та визначення сприяють кращому розумінню.
2. Текст може включати питання та завдання, що спонукають до обговорень і аналізу, включення ситуацій, де студенти повинні розв'язати проблему, розвиває їх критичне мислення.
3. Використання гіпертексту та різноманітних мультимедійних ресурсів дозволяє створювати інтерактивне оточення. Конкретні приклади допомагають зрозуміти абстрактні поняття.
4. Повторення ключових моментів та підсумовування допомагають укріпити знання.
5. Використання схем, діаграм, малюнків сприяє кращому запам'ятовуванню.
6. Текст може включати посилання на попередні теми, активізуючи попередні знання студентів. Залучення студентів до аналізу та застосування їхнього власного

досвіду та спонукання студентів до ретельного аналізу інформації та висловлення власних думок.

Успішний викладач повинен враховувати ці аспекти когнітивного потенціалу тексту при розробці матеріалів для викладання дисципліни «Орфографічний практикум польської мови», щоб максимально сприяти розумінню і освоєнню навчального матеріалу студентами.

Список використаних джерел:

1. Вовк О.І. Комунікативно-когнітивна компетентність майбутніх філологів: нова парадигма сучасної освіти. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2013. 500 с.
2. Гудкова Н.М. Сутність комунікативно-когнітивного підходу до викладання іноземної мови фахового спрямування у вищому навчальному закладі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна.* 2015. Вип. 54. С. 21-23.
3. Канюк О. Когнітивно-комунікативний підхід у методиці викладання іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології: збірник наукових праць / ред. кол. М.П. Фабіан (гол. ред.), С.В. Голик, О.М. Гвоздяк та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019. Вип. 17. С. 231-239.*
4. Соловійова В. Когнітивно-комунікативний підхід у системі лінгводидактичної підготовки студента-словесника. *Філологічна освіта: компетентнісна парадигма: матеріали Міжнародної науково-практичної заочної інтернет-конференції (15 листопада 2019 р.).* Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2019. С. 164-166.
5. Паршак К.Д. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/22547/-1/Parshak.pdf> (дата звернення: 29.01.2023).
6. Цимбал І.В. Когнітивні утруднення у процесі читання іншомовних наукових текстів та шляхи їх подолання. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка.* 2012. №3. С. 86-92.

Валерія Гнедко
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ОБРАЗНІ МЕТАФОРИ ТА ЇХНІ ФУНКЦІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Метафора класифікується як тип порівняльного звороту, в якому імпліцитно проводиться паралель між двома предметами без використання слів порівняння, таких як «подібний/like», «схожий/resemble» або «як/as». Слід зауважити, що саме завдяки своїй образній природі – переклад метафор вимагає особливої уваги [7]. Отже, метафора – це засіб образної мови, що ґрунтується на порівнянні двох різних об'єктів для підкреслення їхньої схожості у певному контексті.

У традиційних теоріях (таких як теорія порівняння та семантичний підхід), метафору розглядали виключно як нестандартне використання слова, як скорочене порівняння, або аналізували її семантичний аспект, проте не приділяли уваги причинам її виникнення, сутності, природі та механізмам її створення, а також ролі, яку вона відіграє у процесі мислення та пізнання. Однією з причин такого підходу до цього явища був «страх перед безладдям, що може викликати метафора» [9].

Одним з важливих аспектів є – вивчення метафор, які були спрямовані на лінгвістичні, концептуальні та комунікативні підходи. А саме, лінгвістичний підхід розглядає, як метафора використовується в різних мовах через граматичну систему. Концептуальний напрям досліджує процес виникнення метафори в думці, як вона обробляється і перетворюється на метафору. Комунікативний підхід досліджує, як метафора використовується в реальному дискурсі; як вона впливає на читача [5]. Також важливо зазначити, що існує п'ять різних підходів до перекладу метафор:

- 1) переклад метафор слово в слово;
- 2) перефразування метафор у вигляді порівняння;
- 3) переклад метафори в еквівалентну метафору мовою перекладу;
- 4) переклад метафор у буквальному сенсі;

5) використання метафор, за умови – надання всіх необхідних референції для кращого розуміння [2].

Слід наголосити на тому, що метафора – це один із найпродуктивніших інструментів збагачення мови, водночас це засіб концептуалізації дійсності й формування суспільних поглядів. У сучасній лінгвістиці вчені виділяють низку функцій метафор, а саме виокремлюють такі функції, як: когнітивну, комунікативну, прагматичну та естетичну. Проте, окрім вже зазначених функцій метафор, також розрізняють такі: номінативну, інформативну, мнемонічну, евристичну, пояснювальну, стилетвірну, текстотвірну, жанроутворювальну, кодувальну, конспірувальну, емоційно-оцінну, етичну, ігрову та ритуальну. У різних видів дискурсу, таких як художній, науковий та політичний, метафора виконує різноманітні функції, залежно від особливостей стилю та комунікативних завдань кожного з них. Це означає, що рівень індивідуальної метафоричної інтерпретації реалій у кожному з цих дискурсів може відрізнятись. Наприклад, у художньому тексті метафора не є простою прямою назвою предмета, а її розуміння вимагає опори на відповідну пряму назву через її образний характер.

Метафора зазвичай використовується в межах певної термінології та переважно служить для номінативних функцій. Її головна мета полягає у номінативному створенні назв для об'єктів. Виконуючи цю функцію, метафора стає інструментом для сприйняття та розуміння реальності. Слід навести декілька номінативних функцій в художньому тексті, а саме: конкретизація, узагальнення та ілюстрація.

Узагальнення: метафори допомагають перетворити абстрактні поняття на конкретні. Шляхом порівняння однієї концепції з іншою вони створюють яскраві образи, що полегшують розуміння складних або абстрактних понять. Наприклад, метафора «Час – злодій» конкретизує абстрактне поняття часу, уподібнюючи його матеріальній сутності з злодійськими якостями.

Узагальнення: метафори можуть узагальнювати досвід або якості, проводячи паралелі з більш широкими концепціями, що дозволяє розширити їхнє значення за межі буквального, сприяючи більшому інклюзивному та загальному розумінню.

Ілюстрація: метафори виконують ілюстративну функцію, яскраво зображуючи ситуацію, емоцію чи ідею. Вони малюють уявну картину для читача, що сприяє більш детальному та творчому розумінню. Наприклад, у метафорі «Її сміх був музикою для його вух» – ідея радісного сміху ілюструється за допомогою порівняння зі слуховим сприйняттям музики.

Отже, метафори посилюють художню привабливість мови, вносячи елементи уяви та творчості. Вони роблять висловлення більш виразними, надаючи мові яскравості та емоційності. Використання метафор у літературі та поезії, зазвичай, має на меті викликати естетичне задоволення у читача шляхом вдалого поєднання різних концепцій.

Список використаних джерел:

1. Овсієнко А.С. Метафора в сучасному мовознавстві: тлумачення та класифікація. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. №32. Т. 3. С. 105-110.
2. Sang Ayu Isnun Maharani. Translation strategy of figure of speech in short story. *Lingual*. 2016. Vol. 7. №2. P. 84-91.
3. Siriam Susana Widyastuti. The translation of conceptual metaphor in political news. *DIKSI*. 2023. Vol. 31. №1. P. 1-11.
4. Yunita Widiyantari. The strategy to translate metaphor. 2015. P. 72.

Віталіна Головецька

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

МЕТАФОРИЧНІСТЬ СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ

Статті англomовного газетного дискурсу британських та американських газетних видань різняться своєю метафоричністю. Так, статті про нагальні проблеми сьогодення, як-то війни, є високо метафоричними (90%), їм на противагу тексти соціально-побутової тематики містять на 50% менше метафор. Підтвердив цю теорію ще Дж. Лакофф в 1991 році, коли опублікував статтю, присвячену вживанню метафор при висловленні думки щодо

війни в Кувейті. Головна ідея полягала в тому, що суспільство використовує значно більше метафор під час кризових періодів. Дж. Лакофф у своїй праці доводить запропоновану теорію на основі суспільної кризи – війни в Кувейті та пропонує таку метафоричну репрезентацію як: війна – живий злочин, війна як змагання, війна як медицина, Кувейт як жертва та багато інших [1].

Ми ж хочемо проаналізувати метафори, які з'являються в статтях присвячених повсякденному життю людей. Наприклад, в статті присвяченій виробництву пасти у формі вушок ручної роботи, яку виготовляє Нунція Капуто в невеличкому містечку Барі, що знаходиться на березі адриатичного моря в Італії наявні такі метафори: «*He said he didn't know which restaurant was caught serving contraband orecchiette but talked about how those little irregular, handmade pasta ears had «a little magic in them». He suggested that trying to regulate Bari was like trying to straighten the Leaning Tower of Pisa»* [4]. «Він сказав, що не знає, в якому ресторані виявили продаж контрабандної орекьєти, але розповідав про те що ця власноруч виготовлена паста у формі вушок «містить трохи магії в собі». Він припустив, що намагання врегулювати Барі – це все одно що спробувати випрямити Пізанську вежу». Невелике містечко Барі ще 20 років тому набуло кримінальної слави і було знане як «*Mugging-town*» – хуліганське місто, зона де правили кримінальні клани. Власник одного з невеличких ресторанів у Барі, в якого не виявили необхідних документів для продажу пасти, припустив, що намагання влади врегулювати діяльність в Барі, це все одно що спробувати випрямити Пізанську вежу [4]. Це є прикладом яскравої метафори, адже так як неможливо вирівняти Пізанську вежу, адже її нахил спричинений особливостями ґрунту, так з однієї сторони він м'якший, що спричиняє постійне просідання вежі. Так і не можливо змінити свідомість жителів Барі, особливо їх ставлення до певних порушень закону, які хоч і не є тяжкими злочинами але суперечать законодавству, як от продаж пасти ручної роботи в невеликій кількості. Це є зразком структурної метафори, адже чітко визначене ставлення містян до закону порівнюється з природнім нахилом Пізанської вежі, обидва явища можна пояснити фразою «так склалось історично».

Інша метафорична конструкція, яка представлена у вказаному прикладі, зазначає, що «паста у формі вушок «містить трохи магії в собі», тут мова йде про працю, яку дві жінки вкладають в цю пасту готуючи її зранку до вечора, щоб заробити собі на прожиття, а не для масового збуту. Та про традицію цього виробництва, яку започаткувала ще їхня бабуся, тобто магія в даному контексті співзвучна з традиціями та сенсом життя цих двох жінок, а не з певними магічними ритуалами виробництва.

«*If you give them a little ball of dough, their eyes light up*» [3]. – «Якщо ви дасте їм маленьку кульку тіста, у них *загоряються очі*». Даний приклад можна розглянути як зразок орієнтаційної метафори. Згідно теорії концептуальної метафори, орієнтаційні метафори надають концепту просторову орієнтацію, наприклад, концепт ЩАСТЯ орієнтований ВГОРУ, так і в даному прикладі, «очі загоряються», що символізує щастя, а прислівник «*up*» показує напрямок позитивних емоцій. Цей метафоричний концепт міг сформуватись на основі нашого фізичного досвіду, а саме: засмучена та розчарована людина схильна нагинатись та спрямовувати погляд в низ, а позитивні емоції спонукають людину випрямлятись та дивитись вгору.

(39) «*They're right. Taxes and things like that. It's all off the books*» [3]. – «Вони є праві щодо податків та іншого. А все що ми робимо *нелегально*». Ще один яскравий зразок орієнтаційної метафори, «*off*» – прислівник, який вказує на відсутність чогось, або віддаленість, тобто орієнтацію в просторі. Буквально цей вислів можна зрозуміти як «без книжок», так як *book* – це книга: зброшурована в одне ціле й оправлена певна кількість друкованих або рукописних аркушів, призначений для читання [2], а в даному контексті використано переносне значення – без необхідних документів, нелегально. Основою якого є розуміння людиною того, що певні нормативні акти, закони прописані на папері і укладені в певні книги, а ведення підприємницької діяльності передбачає реєстрацію підприємця, що теж в людській свідомості асоціюється з книгою, це становить базу для розуміння метафори «*off the books*» – нелегально, або без запису в книзі.

Список використаних джерел:

1. Lakoff G. The Metaphor and War: The metaphor system used to justify war in the Gulf. *Peace research*. 1991. Vol. 2. №23. P. 25-32.

2. Longman Dictionary of Contemporary English. London: Longman (Pearson Education), 2015. 2224 p. URL: <https://www.ldoceonline.com> (Last accessed: 27.01.2024).
3. The Guardian: веб-сайт. URL: https://www.theguardian.com/-politics_/2019/nov/19/brexit-weekly-briefing-election-soundbites-replace-hard-news (Last accessed: 24.01.2024).
4. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com.us> (Last accessed: 25.01.2024).

Ірина Голубішко

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

МІФОЛОГІЧНА СКЛАДОВА У ТЕМАТИЦІ ДАВНЬОГРЕЦЬКОГО ВАЗОПИСУ

Давньогрецька міфологія – це народна творчість, фольклор, який породив і живив літературу. У Давній Греції міф був надзвичайно різноманітним, а оскільки релігія в Елладі мала антропоморфічний характер, міфологія постійно надихала митців – поетів, художників, скульпторів тощо. Це не часто спостерігається в мистецтві інших античних народів. Адже їхня релігія була більш втаємниченою, слугувала інтересам жерців, щоби можна було керувати народом (Індія, Єгипет, Фінікія та ін.). Більше того, давньогрецький міф розвивався разом з літературою. Цікаву думку з цього приводу висловив О. Білецький: «Міфологічний переказ не був канонізований, не перетворювався на «святе письмо». Про ту саму подію з життя богів і шанованих героїв існували часто різноманітні оповідання, якими поети користувалися на свій розсуд, іноді безборонно змінюючи їх» [1]. Метою викладеного далі є аналіз репрезентативності античного вазового розпису у дослідженні міфів.

Крім художньої цінності, судини, прикрашені розписом і малюнками найрізноманітнішого змісту, несуть у собі чимало цінної інформації про світогляд людей тієї далекої епохи: мотивами розпису керамічних виробів могли бути побутові сцени, зображення рослин і тварин, зовсім не пов'язані з міфологічними персоналіями і сюжетами. Але вазопис об'єднує ці два тематичні напрями, демонструючи, що «сцени, представлені на вазах, дозволяють судити про

сприйняття навколишньої дійсності стародавніми греками, оскільки досить часто ці картини являли собою уривки з міфологічних історій» [3]. До прикладу, на одній з ваз (так званій вазі Архемора) зображено історію заснування Немейських ігор, які проводились під час поховань, аби уславити покійного. Композиційно малюнок поділений на дві частини. Нижня зображає прощання з Архемором, вбитого драконом. Дитина лежить на поховальному ліжку, жінка в сльозах прикрашає його миртовим вінком. Інша – тримає в нього над головою парасольку. Вчитель з лірою і палицею в руках, що є символами, які характеризують його обов'язки, теж дивиться на мертву дитину. Під ліжком стоїть висока ваза, призначена для очищення душі.

Взагалі тема смерті, вбивства, помсти були популярними в митців, мабуть тому, що посідали дуже важливе місце в житті давніх греків. Вазопис передає жахливі вбивства. Клітемнестра разом з коханцем Егісфом жорстоко зарубує Агамемнона. Вона мстилася чоловікові через ревності й за те, що той приніс у жертву власну доньку заради прихильності богів у Троянській війні. Їй невідомо, що Іфігенія залишилась живою. Інший приклад – вбивство власних синів Медеєю, котра намагалася таким чином помститися Ясону за зраду.

Тому цілком зрозуміло, чому з такою пошаною ставилися давні до царства Аїда (Плутона). Всім відомі зображення пантеону богів на горі Олімп, де вони веселі, живуть розвагами і пригодами. А ось у царство Аїда спускаємося не дуже часто. Можливо, це певною мірою прототип Пекла, але завдяки малюнкам на античних вазах так воно не сприймається. На одному з малюнків «Царство Аїда» перераховані «мешканці» царства: судді, фурії, триголовий Цербер, прокляті, серед яких Тантал, Сізіф та ін.

Ще одна тема – боротьба за першість в усіх її проявах. Як підкреслював О. Вар'ян, «змагальність пронизувала всі сфери життєдіяльності греків, що знаходило прояв у численних спортивних, музичних, театральних змаганнях. Цінним призом за перемогу в змаганнях були амфори, які відтворювали сюжет змагання. На Панафінейських амфорах з одного боку зображували богиню Афіну, з іншого – сцени змагань» [2, с.245]. Тому не випадково дуже популярними на малюнках грецьких ваз були подвиги Гера-

кла і події Троянської війни. Наприклад, Геракл і Алкіоней. Малюнок на вазі, виконаний в архаїчному стилі, зображує переможеного у запеклому зіткненні Алкіоней, який впав, намагаючись доторкнутися рукою до рідної землі, щоби повернути собі втрачені сили. Але Геракл за допомогою Афіни завадив йому.

Боги і наближені до них зображуються на барельєфах, монетах, прикрасах (камеях, наприклад), античних медалях. скульптурах величними, далекими від занять простих людей. Адже вони вирішують їхню долю, встановлюючи закони буття, втручаються у дії і вчинки смертних. Але багато з філософів не згодні з цією думкою щодо всевладності богів. Можливо саме ці судження породили один з сюжетів на вазі – «Боги, що ловлять рибу». Це Посейдон (Нептун) зі своїм тризубом, Гермес (Меркурій) з кадуцеем і Геракл у левовій шкірі через плече.

Вивчення вазопису стародавньої Греції надзвичайно важливе для розуміння культури античного світу. Крім художньої цінності, судини, прикрашені розписом і малюнками найрізноманітнішого змісту, несуть у собі чимало цінної інформації про світогляд людей тієї далекої епохи.

Список використаних джерел:

1. Білецький О.І. Античні літератури. URL: <https://osvita.ua/-school/literature/b/66477> (дата звернення 12.02.2024)
2. Вар'ян О.О. Використання сюжетів давньогрецького вазопису у дослідженні концепції «ідеального громадянина». *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. Вип. XXXV. С. 244-247.
3. Сюжети малюнків. URL: <https://publish.com.ua/nashi-dni/vidi-vazopisu-starodavnoji-gretsiji.html#siuzhety-maliunkiv> (дата звернення 09.02.2024)

Ірина Грачова

(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)

POLITICAL CORRECTNESS IN LANGUAGE AND SOCIETY

The issue of the role of political correctness in language is not completely resolved. Political correctness is not only a linguistic phenomenon, but also a social one. The manifestation of the principles of political correctness in language is an eloquent example of society's conscious influence on language.

The fundamental work that gives a comprehensive description of political correctness is the work of R.T. Lakoff «*Political correctness and hate speech*», where the author characterizes politically correct lexical items as linguistic means created by the lower groups of society to denote themselves, providing them with a sense of equality, helping to overcome stereotypes [3, p.91].

K. Allan in his work «*Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*» expresses a critical position on the phenomenon of political correctness, namely views political correctness as an act of freedom speech abuse and common sense and argues that political correctness distorts language [1, p.93].

Politically correct lexical items are used to avoid discrimination on racial, gender, material or other grounds. Thus, a certain task of politically correct vocabulary is an attempt to level this difference, to smooth and embellish the unpleasant issues.

One of the means of linguistic discrimination is labeling based on stereotypes that already exist in society. Political correctness involves many types of discrimination. One of the most common types of discrimination is racial discrimination. The problem is particularly acute in the United States, where a significant part of the population is dark-skinned and has recently experienced a large-scale migration from Asia and South America. One of the most vulnerable groups in society is people with physical and mental disabilities, as they face all sorts of difficulties caused by living conditions created by people who do not have these disabilities.

The fight against gender discrimination is one of the newest social trends. For a long time, society has been dom-

inated by men, and women have been characterized as the «weaker sex». This has led to a number of linguistic changes that political correctness is trying to combat.

Lookism, or discrimination based on a person's appearance, is also becoming widespread in society. Recently, attention has been drawn to *ageism*, or discrimination based on age. This type of discrimination is mostly found in the workplace, but it is also often reflected in language.

Social discrimination has many subtypes, motivated by various factors, including an unprestigious profession, such as a janitorial job, belonging to a sexual minority, poverty, and much more. The language usually reflects this with the help of stable labels that are conditioned by social stereotypes, such as «*poor*», «*broken home*», «*gay*», «*prostitute*», «*queer*», and others.

Let's consider gender political correctness. The feminist movement has made significant achievements in influencing the English language. And not only in the United States, but in all variants of English. One of the most notable politically correct innovations is the use of «Ms.» by analogy with «Mr.», which does not define a woman's marital status as married («Mrs.») or single («Miss»). This address has entered the official English language and is used in official documents [2]. Also, morphemes in words denoting a profession or occupation that retain the meaning of gender are gradually being replaced by words that do not. For example, the suffixes *-man* and *-ess*. Words with these suffixes are replaced by the suffix *-person* or other morphemes or lexical units:

chairman > *chairperson*; *fireman* > *fire fighter*; *postman* > *mail carrier*; *stewardess* > *flight attendant*; *headmistress*, *headmaster* > *headteacher*.

The words «*woman*», «*women*» are increasingly being written as «*wommon*», «*womyn*» or «*wimmin*» to avoid associations with the suffixes *-ma*, *-men*. However, these spellings have not yet been universally approved and are still found only in feminist publications.

When the gender of the speaker or the person being spoken about is unknown, the combinations «*he/she*», «*his/her*» and «*him/her*» or the plural pronoun «*they*», «*them*», «*their*» are used instead of the previously used pronouns «*he*», «*his*», «*her*».

For example: «*Everyone must take care of his health* > *Everyone must take care of his or her (his/her) health* > *Everyone must take care of their health*».

Proponents of political correctness usually motivate euphemization by concern for the feelings of vulnerable groups, veiling the negative side, and the desire for social equality.

Список використаних джерел:

1. Allan K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge: Cambridge University press, 2006. 316 p.
2. Amos O. Why so many sexual harassment cases in US, not UK? Owen Amos. *BBC News*. 2017. URL: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-42070575>.
3. Lakoff R.T. *Political correctness and hate speech*. New York: Harper & Row, 2000. P. 86-117.

Ірина Казимір

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

КОНТЕКСТУАЛЬНА СИНОНІМІЯ ЯК ПРОЯВ СЕМАНТИЧНОЇ НАДМІРНОСТІ

У запропонованій праці розглядається явище контекстуальної синонімії, яке є медіатором семантичної надмірності у газетному тексті. У лінгвістиці номінативне варіювання певною мірою визначається сутнісними характеристиками мови як однієї з психічних функцій людського мозку. Так, поява варіантів та перейменувань може обґрунтовуватися прагненням мовної системи до постійної мінливості, плюралізму та динаміки функціонування. Основа існування категорії контекстуальної синонімії полягає у передачі аналогічного сенсу з допомогою різних мовленєвих засобів, якими можуть бути синоніми, перифрази, евфемізми, повтори тощо.

Так, найважливішою точкою дотику між перейменуваннями, синонімами, паралелями, перифразами та евфемізмами є те, що вони об'єднуються навколо однієї проблеми – порушення стабільності лексичного складу системи. У лінгвістиці тексту враховується також аспект контекстуальної супідрядності, функціональної наступно-

сті та зв'язності вторинних замінів, закріпленій у термінах кореферентності та рекурентності.

Під час розгляду варіативної номінації референта / контекстуальної синонімії з позиції лінгвістики тексту у центрі уваги перебуває співвідношення лексичних одиниць та їх заміників, які відображаються у структурній та смисловій організації дискурсу (текстоутворювальна функція).

У лінгвістиці тексту абсолютизується статичний аспект номінативної варіативності. Йдеться про умову зв'язності, послідовності текстових міркувань та ідентичності означеного. У галузі лінгвістичного знання номінація особи слугує важливим засобом створення зв'язності та цілісності тексту.

Синонімія є основною метою використання мовних засобів для полегшення процесу комунікації та сприяння взаємодії. Зазначають, що лінгвоонтологічна аргументація слововжитків передбачає певну форму відношення між словом (знаком) і предметом (денотатом), ідеал якої втілюється у формулі – «одне слово (одне позначення) – один предмет» – той, хто висловлюється подібним чином доводить своє знання рідної мови і відхилятиме все те, що могло б порушити надійність відносин слово-предмет [1, с.152].

Принцип лінгвістичної економії (економії мовних зусиль) перегукується з загальним принципом психологічної економії «принципу біологічно раціональної економії» або «принципу найменших витрат» [2]. Відповідно до цього принципу, організм прагне до того, щоб для досягнення тієї чи тієї комунікативної мети докладати найменші зусилля. Цьому принципу підпорядковується не тільки частотність слів у мові, а також розподіл інструментів на робочому місці [2, с.58].

Як вважає Г. Херман, мовний акт вимагав від того, хто говорить найменшу кількість зусиль [2, с.58]. Таким чином, лексико-семантичний феномен близькості значення слів (синонімії у вузькому значенні) виокремлюється в ряді лінгвістичних теорій як прояв так званої «надмірності в мові» [3], коли одному елементу глибинної структури відповідає кілька елементів поверхневої структури. У психології міжособистісних комунікацій для «надмірності» може використовуватися синонім «патерн», що є «повторенням подій» [2], який у лінгвістичному плані розглядається як присутність повторюваних (варіативних /не ва-

ріативних) форм або наявність великої кількості нових чи паралельних для можливості багатопланового вибору.

Таким чином, з раціонально-прагматичної позиції граматиста або психолога синоніми можуть визначатися як результат «стилістичної незручності» [1], що включає прийоми та засоби, що перешкоджають взаєморозумінню, ускладнюють значення для відправника повідомлення (складність підбору синонімів), так і сприйняття одержувача повідомлення (складність ідентифікації денотату), де спостерігається скупчення однакових чи споріднених слів як бурхливий потік звуків, які оточують читача [4, с.68].

Список використаних джерел:

1. Gardt A. Sprachreflexion in Barock und Fruehaufklaerung. Entwuerfe von Boehme bis Leibniz. Berlin: Walter de Gruyter, 1994. 520 S.
2. Hoermaim H. Psychologie der Sprache. 2. Auflage. Berlin, Heidelberg; New York: Springer-Verlag, 1977. 223 S.
3. Mangoldt R. Sprechen ueber Objekte. *Psycholinguistik. Psycholinguistics. Ein international Handbuch. An international Handbook*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2003. S. 368-399.
4. Schneider W. Woerter machen Leute. *Magie der Sprache*. Zurich, Muenchen: R. Piper&Co. Verlag, 1976. 434 S.

Олександр Кеба

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ДІАЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС У ХУДОЖНІЙ СТРУКТУРІ РОМАНУ ҐРЕМА ҐРІНА «МОНСЕНЬЙОР КІХОТ»

Роман Ґрема Ґріна «Монсеньйор Кіхот» (*Monsignor Quixote*, 1982) відзначається оригінальністю проблемно-тематичного комплексу і художньої структури. Дослідники відзначають важливу роль цього твору на пізньому етапі творчої біографії письменника [2, с.14; 3, р.278].

Події у романі розгортаються в Іспанії 1970-х років, після смерті генералісімуса Франко. Головними героями твору є парафіяльний священик маленького містечка Ель-Тобосо в регіоні Ла-Манча на ім'я Кіхот і колишній мер цього міста комуніст на ім'я Санкас, або Санчо.

Імена персонажів з усією очевидністю відсилають читача до знаменитого роману Сервантеса; так само їхні суперечки зі злободенних питань драматичного іспанського життя у ХХ ст. плавно перетікають у площину вічних проблем людського буття.

Дискусії двох протагоністів на соціально-політичні і морально-етичні проблеми під час мандрівки Іспанією складають сюжет твору і визначають особливості його художньої структури. Зокрема, акцентуємо тут два основних чинники: хронотоп дороги і діалог. Обидва мають як прямі зовнішні вияви, так і внутрішню, концептуальну наповненість.

Як відомо, хронотоп дороги є одним із провідних структуротвірних чинників європейського роману нового часу (див. [1, с.138]), і Грін блискуче використовує можливості цієї моделі, розширюючи простір дороги й у часі, оскільки дискусії Кіхота і Санчо спрямовані як у минуле, так і в перспективне майбутнє.

Принцип діалогічності у романі також проявляється багатопланово. Це, по-перше, безпосереднє спілкування персонажів, коли вони ведуть тривалі розмови, відповідним чином графічно оформлені в тексті твору. По-друге, діалогізація в романі відбувається на рівні ідеологічних концептів.

У своїх розмовах герої не прагнуть обійти гострі кути ідеологічних суперечок. До найяскравіших їхніх дискусій можна віднести про репресії і суперечки про те, яке з вірувань – християнство чи комунізм – згубило більше людей. Санчо згадує Торквемаду, натомість монсеньйор нагадує йому про Сталіна. Колишній мер уважає, що кілька мільйонів людських життів в обмін на комунізм на половині земної кулі є не такою вже й великою ціною. Монсеньйор небезпідставно вбачає в цьому лицемірство й аморальність, натомість згадує про те, що кілька сотень смертей в Іспанії призвели до того, що країна зберегла радикальний католицизм як основу державної ідеології країни.

На відміну від таких більш очевидних у проявленні авторської позиції творів Гріна, як «Сила і слава», у романі «Монсеньйор Кіхот» жодна зі сторін не перемагає. Переконалих доводів на користь тієї чи іншої точки зору в дискусії не знаходиться. І монсеньйор, і комуніст розбивають аргументи один одного і знаходять компроміс шляхом визнання загальних недоліків і взаємної поваги поглядів.

Знаменно, що обидва суперечники переконані в необхідності сумнівів, усвідомлюючи, що без сумнівів життя перетвориться на подібну до Сахари «рівнинну пустелю».

Ідеологічний дискурс роману не обмежується суто політичними проблемами. Імпліцитно він включає цілу низку онтологічних і психологічних антиномій, найбільш значущими з яких є почуття – розум, раціональне – емоціональне, суб'єктивне – об'єктивне, кінечне – безкінечне, традиція – новаторство, Я – Інший, нормальне – девіантне.

Ще одним проявом діалогічності роману є принцип парності, що простежується як у системі персонажів, так і в компонуванні сюжетних та наративних планів твору. Для героїв твору характерна симетрія вчинків, окремих деталей біографії, зовнішності, психологічних проявів. Сюжетно-образну симетрію спостерігаємо упродовж усієї мандрівки монсеньйора Кіхота і Санчо; крім того, оскільки герої подорожують разом, паралельність їхніх дій віддзеркалюється і в стилістичних деталях. Розглянувши, як побудований діалог на початку першої частини роману, бачимо, що симетрія і паралелізм виражаються в практично однакових фразах, вимовлених героями. Це дає змогу читачеві на імпліцитному рівні врівноважувати крайнощі дискутованих антиномій. Так, Санчо спочатку повідомляє про свою поразку на виборах і від'їзд з Ель-Тобосо, а потім отець Кіхот розповідає свою історію про відсторонення його від справ і також проголошує рішення розпочати подорож рідним краєм.

Окрім очевидного інтертекстуального діалогу з романом Сервантеса, Грін включає в роман інші численні референції. Так, ремінісцентним зіставленням монсеньйора Кіхота зі святими католицької церкви, чиї книги герой читає під час мандрівки (особливе значення тут має «Град Божий» Аврелія Августина), автор стверджує можливість святості й у сучасному, наскрізь «гріховному» світі.

Діалогізуючи художню структуру роману, Грін не йде шляхом полемічного, трагедійного переосмислення класики, комічного зниження образів, їх висміювання чи деконструкції в постмодерністському дусі. «Дон Кіхот» і «Санчо» в його інтерпретації – це дві актуальні життєві, світоглядні, морально-етичні позиції, кожна з яких має право на існування, а критерієм їх оцінки є неспівпадінні часові ідеї добра, співчуття, співстраждання, безкорисливого служіння людям.

Список використаних джерел:

1. Бахтін М.М. *Форми часу і хронотопу в романі. Вступ до літературознавства*. Хрестоматія: навч. посіб. / упоряд. Л.П. Квашина. Донецьк: ДонНУ, 2011. Вип. 1: Естетика і поезика М.М. Бахтіна. 2-е вид., випр. і доповн. С. 131-158.
2. Казанова Ю.О. *Трагічна іронія у романістиці Грема Гріна: автореф. дис. ... канд. філол. наук*. Київ, 2011. 20 с.
3. Greene G. *Monsignor Quixote*. Random House, 2020. 208 p.
4. Hoskins R. *Graham Greene: An Approach to the Novels*. New York; London: Garland, 1999. 343 p.

Віта Коновальчук

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНИЙ РАКУРС КВАНТИФІКАТОРІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

Лінгвісти за останній час усе більше усвідомлюють, що мовна реальність, яка реалізується у конкретних зразках мовленнєвої взаємодії, є також науковим об'єктом, який заслуговує не менше уваги, ніж невидима мовна система. Метод когнітивно-дискурсивного підходу, що також відомий як когнітивно-комунікативний, спрямований на аналіз мовних явищ, таких як дискурс і текст, з урахуванням їх виконання двома основними функціями мови: когнітивною і комунікативною. У рамках цього підходу досліджуються як ментальні, так і комунікативні процеси.

Як правило, коли носії англійської мови звертаються до чогось, вони включають подробиці про його кількість. Кількість зазвичай передається за допомогою чисел (однини або множини) та квантифікаторів. Квантифікатори становлять значний інтерес у когнітивному дискурсі, оскільки відображають психологію мовців часом більшою мірою, ніж пряме вживання мовних засобів, вони дають змогу виявити глибинні асоціації, які встановлює мовець.

За О.С. Анан'євою, системне відношення квантифікаторів англійської мови можна представити так:

1. Слова, які виражають певну кількість:

- а) одиничність;
  - б) подвійність;
  - в) слова зі значенням кількості і кількісні числівники.
2. Слова зі значенням невизначеної кількості:
- а) які передають тотальну кількість;
  - б) позначають неточну кількість;
  - в) зі значенням міри недискретних величин.
3. Кількісні слова, які характеризують дію:
- а) зі значенням темпоральної характеристики;
  - б) зі значенням локативної характеристики;
  - в) зі значенням неоднорідної дії [1, с. 116].

Дискурс формує текст, що є складовою частиною спілкування, в тексті відображається дискурсивна діяльність людини. У контексті взаємозв'язку термінів «дискурс» і «текст» під дискурсом розуміється процес створення тексту, який вже являється готовим результатом. Виведення на перший план когнітивної складової формування та інтерпретації дискурсу має на увазі виявлення взаємно-зворотного зв'язку тексту і мислення автора даного тексту, а також особливостей впливу тексту на свідомість реципієнта [2, с.93].

У газетному дискурсі американських ЗМІ, квантифікатори, які виражають кількісні характеристики, можуть відіграти важливу роль у конструюванні повідомлень та впливати на сприйняття читачами. Дослідження з когнітивно-дискурсивного ракурсу може охоплювати кілька аспектів [3]:

1. Фреймінг і концептуалізація – визначає як квантифікатори використовуються для створення рамок (фреймів) або концептуальних моделей. Наприклад, «*All of the climate models agree that when greenhouse gases go into the atmosphere and temperatures rise, that's going to enhance the ability of the atmosphere to pull water out of ecosystems [...]*» [4, с.44], де вживання «*all of*» визначає концептуальний фрейм, підкреслюючи єдність думки всіх кліматичних теорій щодо впливу парникових газів на атмосферу та екосистему.

2. Емоційна забарвленість – діагностика того, як використання квантифікаторів сприймається з емоційної точки зору. Наприклад, «*It's no surprise that many of us believe a bar of dark chocolate is essentially a health food. Headlines*

have touted its nutritional benefits for years. But much of the scientific evidence to date has been contradictory» [4, с.45], де «many of us believe» вказує на певний оптимізм чи позитивне ставлення до твердження про користь темного шоколаду, але додаткова інформація вказує на суперечливість наукових даних, що може викликати сумніви.

3. Вплив на переконання – аналіз того, як кількісні висловлювання впливають на утворення переконань у читачів. Це може стосуватися використання статистики, порівнянь, або обсягу інформації. Наприклад, «*Only a little more than 42 percent of pregnant people ages 18 to 49 were fully vaccinated as of Jan. 15, according to CDC data»* [4, с.45], де фраза «*only a little more than 42 percent»* може викликати враження низького рівня вакцинації серед вагітних. Це, ймовірно, впливати на сприйняття читача щодо ефективності вакцинаційних кампаній та їхньої загрози для здоров'я.

4. Когнітивні аспекти читацької реакції – вивчення того, які когнітивні процеси відбуваються в мозку читачів при обробці кількісної інформації в газетному тексті. Наприклад, «*He said experience showed that providing security during the wedding was not enough»* [4, с.8], де квантифікатор «*not enough»* може активувати когнітивні процеси, спрямовані на розуміння важливості додаткових заходів безпеки на весіллі.

5. Контекстуальний аналіз – розглядання використання квантифікаторів у конкретних контекстах, таких як політика, економіка, наука, для визначення їх впливу на дискусії та підходи до розгляду тем. Наприклад, «*We found that a small number of TCOs are responsible for exporting the majority of large ivory shipments [...]*» [4, с.44], де «*a small number of»* та «*the majority of»* допомагають формувати уявлення про розмір проблеми та вказують на можливий вплив на політику і заходи з охорони тварин, а також на вирішення проблеми контрабанди слонової кістки.

Отже, будучи далеко не просто інструментами для кількісного вираження величин, квантифікатори відіграють вирішальну роль у формуванні нашого розуміння світу та у формуванні нашої комунікації. Вони виходять за межі своєї основної ролі кількісного вираження і беруть на себе ширші функції в дискурсі. Квантифікатори не лише кількісно виражають, але й представляють певні перспективи, таким чином впливаючи на висновки, які робить читач чи слухач.

Список використаних джерел:

1. Анан'єва О.С. Вербалізація квантифікатора невизначеності «Few» англійської мови. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. Вип. 24. С. 3-6.
2. Полюжин М.М. Когнітивний підхід до вивчення дискурсу. *Іноземна філологія: український науковий збірник*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2008. Вип. 120. С. 90-98.
3. Radden G., Dirven R. *Cognitive English Grammar*. John Benjamins Publishing Company. 2007. 374 p.
4. The Washington Post – USA (2022-02-22). URL: <https://issuhub.com/view/index/52574>

Володимир Крамар

(Хмельницький національний університет)

ТОМАС ЕЛІОТ В ПЕРЕКЛАДІ ЛІНГВІСТИЧНОМУ І СИТУАТИВНОМУ

Поетичні тексти імажиністської школи чи не найбільше опираються моделям перекладу, побудованим переважно на лінгвістичних засадах. Матеріалом нашого стисло дослідження слугуватимуть варіанти перекладу, здійснені О. Гриценком і В. Коротичем першої відомої поеми Т.С. Еліота «Пісня кохання Дж. Альфреда Пруфрока» [1].

Поетика цього твору коріниться у творчості Ж. Лафорка, французького символіста, центральною темою творчості якого було додання смерті, самотності, смутку, щоденної рутини. Такі мотиви властиві поезії всіх часів. Але якщо традиційно смерть чи смуток долалися через кохання або гротескний сміх, то Ж. Лафорк закликав сучасних йому митців ставитися до цих явищ стриманіше – з іронією освіченого мешканця європейської столиці.

Т. Еліот підхоплює таку ідею, але іронію як засіб подолання життєвої кризи персонажа доповнює іншими «рятувними орієнтирами». Під впливом вчення англійського поета К. Доусона, з ідеєю опори європейської культури на традиції християнства та античності, Т. Еліот вважав літературу не стільки світським явищем, скільки «втіленням релігії людства». Через таке бачення природи мистецтва головний герой поета визначався, в першу чергу, яскраво вираженим прагненням до вищої правди.

У «Пісні кохання А. Пруфрока» Т. Еліот попервах вбачає в коханні той полюс добра, куди автор повинен привести протагоніста. Однак, А. Пруфрок виявляється антигероєм, оскільки не здатен досягти омріяної мети. І Т. Еліот поступово «дегуманізує» сюжет поеми. Протагоністом стає не людина із плоті і крові, а певна абстракція, філософська система [1, с.48]. Такий формальний прийом створення «пластичної прозорості» властивий практично всій школі тогочасного англійського імажинізму. Конкретний предмет, часто побутовий, виступає символом вищої, трансцедентальної реальності. Т. Еліот створює не портрет індивіда, а – трагічний символ сучасного йому покоління молодих людей, часто щирих серцем, але, безпорадних і зневірених [3, с.58].

Окремі дослідники тлумачать ідейне навантаження цієї поеми ще трагічніше. Зокрема американський дослідник М. Бауман бачить основною темою «Пісні кохання» опис намагань молодої, пересиченої життям людини, здійснити самогубство. Він пише: «Те «вражаюче питання», що переслідує героя, ... перетворилось на шокуюче «Чи має людина право на самогубство?» ... Пруфрок прагне смерті, смерті фізичної, про таке бажання красно мовить вся поема» [2, р.928]. Отже, загальний настрій поеми є вкрай песимістичним, а основною темою виступає не кохання, а смерть з мотивами смутку, самотності, духовного паралічу. Відтворення цієї емоційної напруги стане чи не головним завданням перекладача.

Адекватніше вдалося це Віталію Коротичу. Перекладач зумів зберегти у індивідуальний Еліотівський почерк з притаманними йому рисами прозорості, образної розмитості, яскраво вираженою атмосферою непевності, вагання і розпачу. В. Коротич по-еліотівськи, з якоюсь релігійною шанобливістю ставиться до кожного слова поеми, тонко відчуває межу, де «слово перекладене» стає надбанням іншої культури, не втрачаючи при цьому виразного смутку, ба – трагізму твору оригінальної культури.

В. Коротич еквівалентно відтворює і окремі особливості лінгвістичної побудови поеми, коли настрої активні втілено за допомогою дієслівних форм, а рядки із пасивними, песимістичними роздумами оформлено переважно через іменникові форми. При цьому перекладач активно

використовує так звані «сильні» (смісловий розвиток, комплексна трансформація) перекладацькі прийоми заради збереження естетичного й прагматичного ефекту оригіналу. (Динамічні епізоди оригіналу взагалі відтворюються через «сильні» засоби).

Переклад, здійснений О. Гриценком у деталях є інколи «охайнішим», ближчим до оригіналу. Однак цілісне враження від праці втрачає через певну лексичну скутість і водночас надмірну імперативність тексту. Такий перекладацький почерк був властивий скоріше І. Франкові. Матерія Еліотівської поезії є витонченішою, у ній більше напівтонів, ніж саме кольорів; слів і уявлень про предмети, ніж самих предметів.

О. Гриценко, порівняно із В. Коротичем, активніше використовує лінгвістичну модель перекладу, прагне відшукати лексичний еквівалент. Але англійська лексика, на відміну від української, є більш полісемантичною, через що її асоціативне поле виглядає глибшим і різноманітнішим. Українське слово у схожому контексті звучатиме одномірніше. О. Гриценко, в бажанні донести до читача якомога більше еквівалентних значень, втрачає атмосферу непевності й багатовекторності оригінального тексту. Можливо, семантичної розмитості можна було досягти через використання в перекладі більшої кількості дієслів (вони є полісемантичними), а не іменникових форм а також синтаксичної інверсії.

У підсумку зазначимо, що перекладач художнього твору повинен вірно відтворити цілісне естетичне та ідейне враження, яке справляє поетичний оригінал, прагматику його художніх образів, тобто те, що дозволяє ситуативна модель. Такий рівень розв'язання перекладацьких завдань і продемонстрував В. Коротич.

Список використаних джерел:

1. Еліот Т. Вибране. Київ: Дніпро, 1990. 198 с.
2. Meyer M. The Bedford Introduction to Literature. Boston: St. Martin's Press, 1996. 2034 p.
3. Frye N. T.S. Eliot. Madrid: Espesa, 1969. 170 p.

Ганна Кришталюк
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

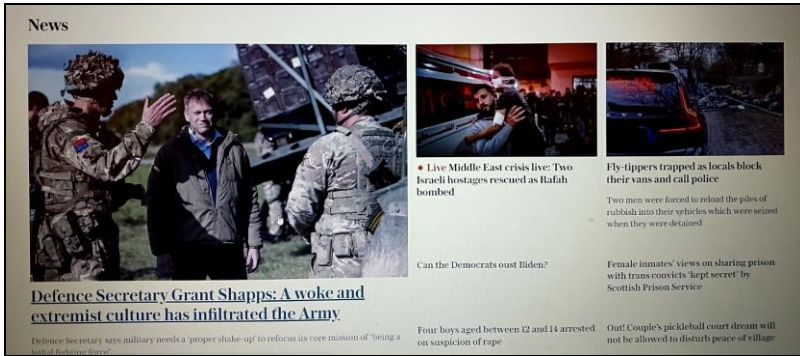
СПРИЙМАННЯ ТА СЕНСОМОТОРИКА ЯК ІНСТРУМЕНТИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПОДІЙ

Ця розвідка присвячена дослідженню сприймання та сенсомоторики як інструментів, які почасти використовуються для конструювання подій. У газетному дискурсі зазначені відношення встановлюються між читачем або учасником події та об'єктом сприйняття. Перцептивні відношення виконують початкову орієнтаційну функцію і представляють якісну та кількісну зміну образу фізичного об'єкта залежно від наближення або віддалення [1, с.190]. На гіпертекстовому дискурсивному рівні події репрезентуються перцептивно як ОБ'ЄКТ, більше ніж один ОБ'ЄКТ (МНОЖИНА) і невизначена кількість ОБ'ЄКТІВ (МАСА) [1, с.191]. Осмислення події як ОБ'ЄКТА забезпечує її ідентифікацію, вказує на відносну близькість до читача та значення. Подібно до об'єктів події належать до категорій та мають складники [3, с.4].

У газетному гіпертексті перцептивні відношення дозволяють встановити зовнішні показники подій, їхню кількість у секції на шпальті. Наприклад, окрема подія в інформаційному сегменті на першій сторінці концептуалізується як ОБ'ЄКТ у близькій перспективі, актуалізує ментальну операцію деталізації. Відповідно, читач сповільнюється, ідентифікує та інтерпретує значення. Дві-чотири події в інформаційному сегменті концептуалізуються як МНОЖИНА з проміжною відстані, яка вимагає більше ментальних зусиль для розрізнення подій, ідентифікації кожної з них і надавання перевагу тій чи іншій. П'ять і більше подій у анонсовому сегменті концептуалізуються як МАСА в далекій перспективі та активізують ментальну операцію узагальнення.

На основній сторінці веб-сайтів сучасних англійськомовних газет найновіші події, які все ж є шаблонними та очікуваними, структуруються як МНОЖИНА. У верхній частині сторінки The Telegraph знаходимо три події, які вирізняються завдяки фото й осмислюються зліва напра-

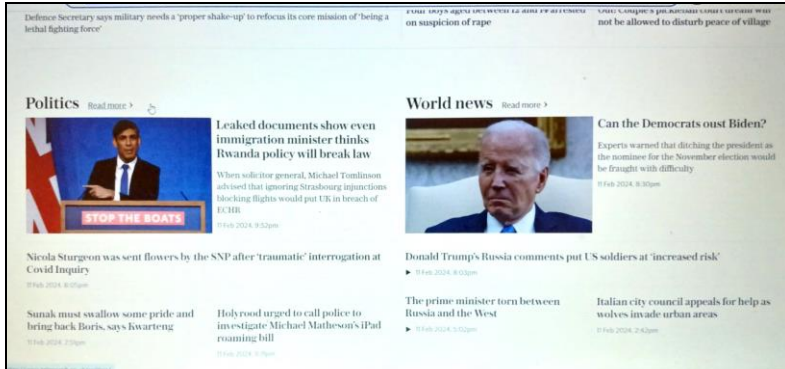
во від найбільшої фотографії до двох меншого розміру (рис. 1).

Рис. 1. Множинне представлення події

На Рис. 1. розмір фотографії зліва та великий шрифт заголовка під фото сигналізують про надважливість події про мобілізаційну кризу в Британії: *Defence Secretary Grant Shapps: A woke and extremist culture has infiltrated the Army* [2]. Розмір двох фото справа вказує на відносну рівнозначність представлених подій, їхню очікуваність. Однак, перша є масштабнішою і наголошує на розгорання кризи на Близькому Сході: *Middle East crisis live: Two Israeli hostages rescued as Rafah bombed* [2]. Фото з правого краю, хоч і прирівнюється до важливих, але порівняно стосується менш глобальної побутової проблеми несанкціонованого скидання сміття: *Fly-tippers trapped as locals block their vans and call police* [2].

Рис. 2 демонструє одиничну репрезентацію двох подій, які акцентуються за допомогою фото зліва та справа другої смуги зверху газетної шпальти. Обидва фото зображають високопосадовців Британії та США, що свідчить про актуальність подій. Для британського суспільства фото зліва Ріші Сунака, прем'єр-міністра Великої Британії, має більшу вагу, оскільки свідчить про події в державі, громадянами якої є британці. Заголовок *Leaked documents show even immigration minister thinks Rwanda policy will break law* [2] представляє розгортання події про так званий план Руанди, що був запропонований Ріші Сунаком і всесторонньо критикується.

Рис. 2. Одичине представлення подій

Фото справа представляє Джо Байдена, чинного американського президента, а заголовок узагальнює подію, головним учасником якої він є: *Can the Democrats oust Biden?* [2]. Наступне президентство Байдена є під питанням, що важливо для США та демократичного світу.

Центральна смуга демонструє одичинну подію, яка пов'язана з діями поліції Великої Британії. На резонансність події вказує велике фото зліва з написом зверху *The big picture* та заголовком справа: *Man, 60, shines laser beam at police helicopter* [2].

Смуги внизу шпальти вміщують анонс п'яти-шести подій і надають їхнє масове представлення. Ці події стосуються внутрішнього суспільно-політичного життя країни або того, що є дотичним до Британії, але відбувається в інших країнах.

Таким чином, сприймання та сенсомоторика є визначальними для гіпертекстового конструювання подій на газетній шпальті. Розвиток газетного гіпертексту відкриває нові перспективи для його подальшого вивчення з когнітивних позицій.

Список використаних джерел:

1. Kryshaliuk A. Embodied Representation of Events in Modern English Newspaper Discourse. *Events and Narratives in Language. Lodz Studies in Language* / ed. B. Lewandowska-Tomaszczyk, L. Bogucki. Frankfurt am Main, 2017. Vol. 52. P. 189-205.
2. The Telegraph. URL: <https://www.telegraph.co.uk>
3. Zacks J. M., Tversky B. Event structure in perception and conception. *Psychological Bulletin*, 2001. Vol. 127. №1. P. 3-21. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.127.1.3>

Alina Kruk
*(Kamianets-Podilskyi National
Ivan Ohienko University)*

EFFICIENCY OF USING COMMUNICATIVE EXERCISES FOR LEARNING ENGLISH

The content and value of communicative learning is that the learning process is a model of communication process. The interaction of language partners is the meaningful basis of communication process. Jack C. Richards notes that «communicative language teaching can be understood as a set of principles about the goals of language teaching, how learners learn a language, the kinds of classroom activities that best facilitate learning, and the roles of teachers and learners in the classroom» [2, p.2]. And this is completely true, because communicative language learning includes direct interaction between the teacher and students, and sets as its goal the teaching of communicative competence.

Communicative tasks are aimed at the formation of professionally oriented vocabulary and the basics of communicative competence. These issues were envisaged in the works of such scientists as T. Buzan, B. Buzan, S.P. Hillar, J. Nast, K. Hodlevska, R. Hryshkova, O. Huliaieva, T. Kaliuzhna, Yu. Kobiuk, S. Lutsenko, L. Milto, Richards J.C., Shastri P.D., H. Shvachych and others. With the help of communicative exercises, the teacher can provide new information, create different situations for speech communication, as well as many other things, especially in a friendly atmosphere, making an accent on personally-oriented and professionally-oriented training. According to Raisa Hryshkova, the formation and development of students' communication skills goes through several stages, namely the assimilation of words and phrases and bringing them to automaticity, the development of improvisation skills, as well as the transfer of skills from one situation to another [1, p.91].

A friendly atmosphere should prevail at each practical session, because this contributes to good assimilation of educational material. As Pratima Dave Shastri aptly designates: «Too much stress should not be put on accuracy as it hampers fluency of the learner. Allow the learners to make

mistakes as making of errors reflects their creativity. But this does not mean that the errors should be completely overlooked. The teacher has to adopt different strategies to deal with them» [3, p.22].

In general, the teacher should use communicative tasks thematically and activate them in communicatively oriented tasks. Communicative exercises can be divided into reproductive, situational, descriptive, discursive, initiative exercises, etc. Each practical lesson should include a set of tasks for improving oral and written communication skills based on authentic texts for reading and listening, with the aim of developing linguistic, sociocultural and professional-pedagogical competencies.

A good way to use communicative exercises is the visualization method, because it allows you to use exercises based on infographics, images, pictures, illustrations, presentations, animations, banners, the use of television or video equipment, as well as mind maps, thereby creating an interactive experience.

Summarizing the above, we can safely assume that the use of various communicative exercises by teachers during classes ensures the active participation of students in the learning process, establishment of feedback, the possibility of applying acquired skills and knowledge in real life and educational situations. The modern world requires a person to be ready for intercultural dialogue in order to achieve professional success.

References:

1. Гришкова Р.О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 220 с.
2. Richards J.C. Communicative Language Teaching Today. N. Y.: Cambridge University Press, 2006. 47 p.
3. Shastri P.D. Communicative Approach to the Teaching of English as a Second Language. Mumbai, Delhi, Nagpur, Bangalore, Hyderabad: Himalaya Publishing House, 2010. 190 p.

Оксана Кунцьо
(Заклад вищої освіти
«Подільський державний університет»)

КОМУНІКАТИВНА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ГРАМАТИКИ: ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Традиційною, в питанні вивчення граматики іноземної мови; тривалий час залишалась лінійна модель, за якою очікується, що учень поступово вивчатиме різні граматичні аспекти один за одним, плавно просуваючись від простішого до складнішого рівня [3, с.101]. Проте, у справжньому спілкуванні граматика та контекст пов'язані настільки тісно, що відповідний граматичний вибір можна зробити лише з урахуванням контексту і мети спілкування [3, с.102]. Один із недоліків традиційної лінійної моделі вивчення граматики полягає в тому, що учням пропонують форми, але не те, як їх використовувати для передачі значення [3, с.103]. Натомість, під час викладання граматики комунікативним методом часто вдаються до тлумачення саме мотивації значення мовної конструкції.

Мотиваційний зв'язок, який існує між значенням та формою лінгвістичних конструкцій, з огляду на їхню когнітивну та комунікативну основу знаходиться в центрі лінгво-когнітивних досліджень. В рамках когнітивістики, лексика, морфологія та синтаксис вважаються ідентичними символічними конструкціями форми та значення [2; 1, с.23-24]. Представники лексико-конструкційної моделі (ЛКМ) також розглядають конструкцію значення в сенсі фіксованої пари форма-значення. Такі конструкції знаходимо на будь-якому значущому формальному рівні: від морфем, слів і фраз і аж до надфразних едностей [4]. Таким чином, у лексико-конструкційній моделі, граматику розглядають як перелік конструкцій, виділяючи для них чотири широкі рівні опису та пояснення [4]:

- Рівень 1 – лексичні та актантно-структурні конструкції, як от «*Later!*» замість «*See you later*»;
- Рівень 2 – імпліцитні конструкції, створені шляхом набуття конвенційного зв'язку між ситуаційно-імпліцитним значенням та заданою мовною формою: «*Leave me alone/ let me be*», яке є не лише проханням мовця зали-

шити його на одинці, але й свідчить про його втому чи роздратування («*Please, stop bothering me*»); або ж «*Where's my coat?*» як свідчення про намір мовця завершити зустріч та попрощатись. Тлумачення імплікацій на цьому рівні забезпечується інференцією (умовиводом);

- Рівень 3 – іллокутивні конструкції, інтерпретація яких надає доступу до ситуаційних моделей високого рівня: фраза «*I've lost my pen*» виражає насправді прохання «*Could you, please, borrow me a pen*»;
- Рівень 4 – дискурсивні відносини, які реалізуються через інференційні механізми (когерентність) та конструкційні ресурси (когезія): «*It was a long trip and at 9 she was already asleep*» замість «*It was a long trip, so she went to bed earlier this time*» / «*She went to bed early because of the long trip*». Щоб відкрити імпліцитне значення в реченнях з причинно-наслідковим зв'язком застосовуються дискурсивні маркери (*so, because*).

За основу цієї моделі взято систематичний пошук природних мовних висловів у контексті їх створення, оскільки «*construction is not just a pairing of form and meaning, but a cognitive construct that results from speakers within a speech community making meaning productively within specific communicative contexts*» [4].

На практиці, задля заохочення учня до вивчення граматики комунікативним шляхом варто звернути його увагу на те, що знання різних форм дозволить йому (студенту) виражати різні, часто витончені і неординарні значення і висловлювати його власне ставлення до певних подій чи ситуації [3, с.103]. Граматичні завдання, розроблені з урахуванням аналітичних та описових рівнів ЛКМ, можуть сприяти кращому розумінню імпліцитного значення шаблонних мовних конструкцій різних рівнів та допомогти за своїти сталі вислови, які використовуються в щоденному спілкуванні. Так, до прикладу, значення конструкцій з модальними дієсловами повніше відкриється за допомогою тлумачення іллокутивних фразових єдностей третього аналітично-описового рівня. Щодо завдань на четвертому рівні – то можна запропонувати студентам самостійно встановити експліцитне значення із синтаксичних взірців, або ж визначити тип загальних чи специфічних семантичних відносин, виявити інференції та передати причинно-наслідковий зв'язок за допомогою дискурсивних маркерів.

Список використаних джерел:

1. Broccias C. Cognitive Grammar. *Current Approaches to Syntax: A Comparative Handbook* / ed. by: A Kertész, E. Moravcsik, and C. Rákosi. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, 2019. P. 23-48. <https://doi.org/10.1515/9783110540253-002>.
2. Langacker R.W. Cognitive Grammar: A Basic Introduction. New York: Oxford University Press, 2008. 562 p.
3. Nunan D. Teaching grammar in context. *ELT Journal*. Oxford University Press, 1998. Vol. 52 (2). P. 101-109.
4. Ruiz de Mendoza F.J., Galera A. *Cognitive Modeling. A Linguistic Perspective*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 2014. DOI: 10.1075/hcp.45

Алла Марчишина

*Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

STYLISTICS FOR BRITISH UNIVERSITY STUDENTS

Since Aristotle's «Poetics», stylistics has been a key concern for everyone who expresses interest towards imagery of a text. The reasons are various, but the linguistic choices employed to represent ideas in the most personal way are the links uniting the text producer and its recipient. Moreover, the postmodernist paradigm treats such coding/decoding process as a game between these two people – they play with the text contents, decipher its secret sense though chronologically there may be centuries between the time when the two of them are involved in this process.

Stylistics is a framework for exploring the language of texts. In order to explore how linguistic choices can contribute to the ways in which readers understand and interpret texts as well as the relationship between textual structures and their effects, the course of stylistics is included into the curricula of university programs teaching languages and literature.

This paper is an attempt to analyse how the course of stylistics is incorporated into the curriculum of British universities.

The **University of Lancaster** [2] offers a course called «Language and Style» which is referred to as «stylistic course». Its main objectives are stated as «a set of analytical

tools from the «stylistician's toolkit» that you can use to examine texts» and «to encourage students to use those tools on additional texts, both during and after the sessions, so that you learn by doing». The course seeks to teach students differentiate between three forms of literature: prose, poetry, and drama. The course assessment includes a coursework and a state exam. Each topic offered for discussion is supplied with topic objectives and recommended literature. «Readings» comprise classical and cutting-edge books published in 1969-2001. Besides, students are advised to browse the Internet resources (mainly grammar links) to master language skills.

The **University of Edinburgh** [4] offers a postgraduate course of stylistics aiming at becoming «familiar with stylistics, a framework for exploring texts of various kinds, but with a particular focus on literary texts». The course covers «three main areas: the language of poetry, the language of fiction, and the language of non-fiction». The course requires no pre-requisites, the assessment consists of coursework and written exam in equal proportions. It is available to all postgraduate students in the College of Arts, Humanities and Social Sciences in the second semester. The total number of hours is 200, 27 of which are seminar/tutorial hours.

The **University of Kent** [5] announces a module in stylistics which «is concerned with the stylistic analysis of literature and is based on the premise that the decision to study literature is also a decision to study the expressive mechanics of language (and vice versa)». Hence, «attention is given to all three main genres (poetry, prose fiction and drama)». The total study hours are 150 where 20 are contact hours. Main assessment methods of the course are 2 essays which should include 1000 and 2000 words each. The list of indicative reading presents textbooks and theoretical works published between 1986-2007. The course requires no pre-requisites.

The University of Aberdeen [3] offers an undergraduate level course «Stylistics» which «enables students to apply skills of close linguistic analysis to a range of literary texts and genres». The course three-fold assessment covers tutorial/seminar participation (weighing 20 points), textual analysis (weighing 30 points), and an essay containing no less than 2500 words (weighing 50 points) handed in through the online

coursework submission platform Turnitin. Besides, there are some courses and programmes which have to be taken before this course. These may be one of the following: «Encounters with Shakespeare», «The Tragedy of Knowledge», «Language in Society», «Varieties of English», or «Elements of English».

King's College London [1] offers the course «Stylistics» for two departments: «Social Science & Public Policy» and «Education, Communication & Society». The entry requirements state that «Stylistics» is meant for literature Majors and is aimed at uniting language and literature. As far as «literature is an extraordinary use of language: eloquent, inspiring, and skilled», stylistics «uses the tools of linguistics – phonology, grammar, semantics and pragmatics – to understand these powerful effects». The two-fold assessment requires one 2500 word essay (80% of the total) and one 10 minute presentation (20%). The module is available for the current academic year and is subject to change.

This short survey conceptualizes courses of stylistics as components of curricula of British universities. The objectives, contents, assessment, scope of learning hours, lists of related literature are very much alike. The courses explicate specific and generic learning outcomes which describe what skills the students will be armed with. The differences refer to the year of study, coverage of topics, the lecturer's preferences in recommending literature. All the reviewed courses in stylistics empower students to become critical readers by developing rigorous techniques of linguistic analysis.

References:

1. King's College London. URL: <https://www.kcl.ac.uk/abroad/-module-options/stylistics>.
2. The Lancaster University. URL: <https://www.lancaster.ac.uk/-fass/projects/stylistics/introduction/outline.htm#aspects>.
3. The University of Aberdeen. URL: <https://www.abdn.ac.uk/-registry/courses/course/LN3524/2023>.
4. The University of Edinburgh. URL: <http://www.drps.ed.ac.uk/-19-20/dpt/cxlasc11156.htm>.
5. The University of Kent. URL: <https://www.kent.ac.uk/courses/-modules/module/LING5500>.

Марія Матковська
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОГО МАНЕВРУВАННЯ В АНГЛОМОВНІЙ КОМУНІКАТИВНІЙ КУЛЬТУРІ

Комунікативна стратегія вербального маневрування – це сукупність мовних засобів і прийомів для досягнення наміченої мети спілкування, а саме: ухиляння від прямолінійності й іносказання висловлювань. Найяскравіше вона проявляється в ситуаціях, що припускають вираження особистого відношення та наміру, і дозволяють регулювати відповідальність за силу мовленнєвої дії і достовірність вислову. Комунікативна стратегія має характерне лінгвістичне оформлення і відображає специфіку соціокультурного підходу до спілкування.

Комунікація є одним із способів існування культури, оскільки моделі, які історично склалися, жанри, традиції і норми комунікації, що відрізняються у різних мовних співтовариствах, дозволяють говорити про комунікативну культуру народу. Таким чином, комунікативна культура народу – це та частина національної культури, в якій віддзеркалюються мовні ідеали і уявлення, традиції і звичаї, норми і правила спілкування представників даного суспільства. Поняття комунікативної культури народу охоплює всі сфери людської діяльності [3, р.127].

Дослідники соціальних комунікацій звертають увагу на те, що комунікація між людьми містить більшу інформацію, ніж та, яка виражена у вербальній формі, що існують неявні фонові значення комунікації, сприймаються сенси мовчазних дій, які робляться учасниками комунікацій. На їх думку, соціальна реальність набуває сенсу завдяки тому, що в процесі мовної комунікації люди представляють значення своїх думок у вигляді об'єктивних властивостей, ознак, які приписуються реальності. Вона розглядається як потік неповторних унікальних ситуацій [3, р.34].

Національне вивчення мовної комунікації ґрунтується на концепції, яка розглядає мову як соціальне явище, як засіб спілкування людей, пов'язаний з їх положенням в

суспільстві і умовами життєдіяльності. Витоки національної комунікації пов'язані з вивченням соціальних чинників, які сприяють формуванню національного знання і оцінних категорій комунікації [1, р.118].

Стратегія вербального маневрування є логічним продовженням стратегії натяку. Вона припускає використання певного набору мовних структур, які послаблюють різкість вислову і роблять його менш відкритим для співрозмовника. До них відносяться загальні фрази, безособові речення (у тому числі і з відтінком ймовірності), формули ввічливих питань і відповідей, твердження у формі питань та ін. В рамках даної стратегії можна – досить умовно – виділити наступні тактики: ухилення від відповідальності за об'єктивність думок і використання питань з метою пом'якшення категоричності або різкості вислову, тобто можна говорити про використання двох технік протилежної спрямованості, об'єднаних прагматичною установкою на пом'якшення категоричності тверджень для запобігання конфлікту.

Пом'якшити пораду або свою думку можна за допомогою засобів суб'єктивної модальності: ввідних речень і стійких зворотів, які дозволяють розставити акценти таким чином, щоб твердження центрувалося на тому, хто говорить, і сприймалося не більш як його особиста точка зору, яку співрозмовники можуть прийняти або заперечити [1, р.84]. Представлення поради або думки в такій формі може значно понизити ступінь впливу на співрозмовника (наприклад, обов'язковості слідувати пораді). Набір таких пом'якшувальних засобів достатньо різноманітний і варіюється залежно від ступеня формальності спілкування.

Різде або негативне ставлення можна також суб'єктивувати, знявши з себе відповідальність за об'єктивність висловлюваної думки: за допомогою модальних модифікаторів, які концентруються на тому, хто говорить, можна «заховати» оцінку за дієсловами мислення (*think, feel, guess, reckon*) і дієсловами говоріння (*say, mention, point out, etc.*), а також за дієсловами умовного способу (*I'd like to-phrases*). Наприклад: ***I'd just like to say that I think things become very difficult with her, Miranda*** [2, р. 218] – (informal), пор.: ***I'd like to mention that things become very difficult with her*** (formal); *Things become very difficult with*

Miranda. Ефект додаткового пом'якшення можна створити за допомогою відповідних ввідних слів (fillers або parentheticals). Наприклад: **Well, personally I sort of think you ought to try again, really** [2, p.217]. Варто зазначити, що для повсякденного спілкування характерні ввідні фрази типу *I think*, тоді як так звані *opinion-* і *as-phrases* частіше використовуються в своєму прямому значенні в дискусіях і в ситуаціях формального спілкування.

Вираження судження як особистої думки нерідко використовується також для створення ефекту виразності, відвертості й особистої зацікавленості (особливо характерної для ситуацій неформального спілкування). На думку зарубіжних дослідників, для англомовних співрозмовників це є також віддзеркаленням прагнення до рівності, коли той, хто говорить, в рівній мірі бере на себе відповідальність за те, що він говорить, і за те, що чує у відповідь, і в разі конфлікту може безпосередньо виражати і відстоювати свою точку зору [3, p.114].

Отже, в британській комунікативній культурі відсутні спеціалізовані мовні акти зауваження. Щоб досягнення поставленої мети не вступало в суперечність з необхідністю схвалення з боку співрозмовників, британці часто звертаються до різних стратегій і тактик. Важливо при цьому вказати, що необхідність підтримувати безконфліктну атмосферу бесіди, показати себе у вигідному світлі і заслужити позитивну оцінку інших учасників нерідко вважається неодмінною умовою ефективної комунікативної культури.

Список використаних джерел:

1. Brown P., Levinson S. Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 345 p.
2. Fowles J. The Collector. London: Pan Books Ltd, Cavaye Place, 1986. 388 p.
3. Wierzbicka A. Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. New York, Oxford: Oxford University Press, 1997. 328 p.

Ірина Мельник
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ПРОВОКАЦІЯ ТА МАНІПУЛЯЦІЯ: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ

Комунікація, безумовно, є невіддільним компонентом соціального життя. Учасники комунікації постійно перебувають в умовах мовленнєвого впливу, який здійснюється на них іншими комунікантами, або ж самі виступають суб'єктами цього впливу.

Більшість словників тлумачать провокацію (від лат. *provocatio* – виклик) як «навмисні дії проти окремих осіб, організацій, держав тощо з метою викликати передбачувану реакцію у відповідь і підбурити їх на згубні для них вчинки або рішення», а провокатора як «таємного агента, що діє шляхом провокацій; підбурювача, який діє зі зрадницькою метою; особу, яка що-небудь провокує» [5, с.590]. Отже, відповідно до визначень, провокація має переважно негативне значення, викликає негативну реакцію.

Провокацію можна розглядати з двох точок зору. З одного боку, її можна характеризувати як дію, пов'язану з конфліктом і спрямовану на умисний виклик, підбурювання, протистояння, напад, обман, агресію тощо. Зауважимо, що така провокація є некооперативним способом мовленнєвого впливу на партнера по комунікації, що завдає йому шкоди та негативних наслідків. З іншого боку, провокацію можна розглядати як стимулювання, мотивування до мовленнєвих дій тощо. В такому випадку вона позбавлена негативних компонентів і виконує функцію каталізатора розвитку кооперативного спілкування.

Провокаційне мовлення використовують для здійснення впливу на людей. Людину (яка може усвідомлювати або не усвідомлювати це) «змушують», іноді проти її волі та бажання, повідомити певну інформацію. Репліка адресанта-провокатора може спонукати адресата сказати більше запланованого. Провокація – це вишуканий силовий вплив, адже людина зазвичай не припускає, що її збираються спровокувати на мовленнєву дію, яка не на користь їй самій.

Маніпуляція є одним з різновидів мовленнєвого впливу і відображається на результаті інтеракції. Мовленнєву

маніпуляцію розуміють як вид мовленнєвого впливу, який здійснюється шляхом використання певних ресурсів мови з метою прихованого впливу на когнітивну діяльність та поведінку адресата в інтересах маніпулятора. У більшості праць із проблем маніпулятивного впливу акцентують увагу на двох характерних ознаках маніпуляції. Передусім виокремлюють саме прихований характер впливу маніпулятора на реципієнта. Іншою важливою характеристикою маніпулятивного впливу вважають використання обманних прийомів та способів впливу, різного типу перекручення дійсності, які спонукають реципієнта до таких дій та повідомлень, що завдають шкоди його комунікативним інтересам, яких він би не здійснив, якби його не ввели в оману. У випадку маніпуляції акцентують на елементі ошуканства, до якого вдається маніпулятор. У зв'язку з цим маніпуляцію розглядають як односторонній вплив суб'єкта маніпуляції на її об'єкт, прагнення маніпулятора отримати односторонню вигоду, односторонню перевагу. Маніпуляція – це нерівноправна взаємодія, більшу активність у якій виявляє саме маніпулятор, ігноруючи інтенції та наміри реципієнта, намагається нав'язати йому певні ідеї, мовленнєві дії, форми поведінки, які не збігаються з його існуючими бажаннями та намірами.

Ми переконані, що провокаційне мовлення є інструментом саме маніпулятивного мовленнєвого впливу, оскільки за допомогою мови провокатор намагається свідомо вплинути на реципієнта з метою спонукати його надати інформацію, виконати певні мовленнєві дії, змінити свою мовленнєву поведінку тощо. Інакше кажучи, діяти в інтересах провокатора, при чому несвідомо і всупереч своїм власним намірам. Провокація набуває всіх вищеперерахованих ознак маніпулятивного впливу, а саме: має приховану природу, реалізується за допомогою хитрощів, провокатор розглядає свого співрозмовника як об'єкта досягнення комунікативної мети, ігнорує його наміри та інтенції, намагається контролювати поведінку, думки та емоції реципієнта. Зауважимо, що реципієнт втрачає розуміння своїх власних пріоритетів, не усвідомлюючи цього. Маніпуляцію і провокацію об'єднує те, що в результаті міжособистісної взаємодії односторонню вигоду отримує лише суб'єкт комунікації, тобто маніпулятор чи провока-

тор, в об'єкта маніпуляції (реципієнта) зберігається ілюзія самостійності у прийнятті рішень та дій.

Різниця між провокацією і маніпуляцією полягає у тому, що маніпулятор здійснює свій мовленнєвий вплив приховано, натомість провокатор може здійснювати його як приховано, так і відкрито, залежно від стратегічного задуму, якого дотримується провокатор. Маніпуляція є ширшим поняттям порівню з провокацією. Це пов'язано з тим, що маніпуляція охоплює більшу сферу використання, зокрема в політиці, маніпулювання суспільною думкою, суспільною свідомістю, міжособистісні маніпуляції, соціально-політичні маніпуляції тощо.

Отже, провокація є інструментом маніпулятивного мовленнєвого впливу з боку адресанта-провокатора на реципієнта. Мовну та позамовну провокацію можна розглядати як приховане нав'язування певної дії партнеру по комунікації. Адресант-провокатор впливає на мовленнєву поведінку, свідомість та вербальну й невербальну реакцію свого співрозмовника з метою досягнення бажаного переложитивного ефекту.

Список використаних джерел:

1. Дмитрук О.В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000-2005 років): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2006. 19 с.
2. Живилю Т.С. Мовленнєвий вплив як проблема мовленнєвого спілкування. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Київ, 2002. Вип. 8. С. 107-111.
3. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / укл. О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. 789 с.

Тетяна Мітроусова
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

CHICANO ENGLISH AS A NONSTANDARD VARIETY OF ENGLISH

English has more words than any other language, anywhere from 600,000 to around a million of them, depending on whom you ask. It is well-known so far, as there is cross-linguistic diversity, there is diversity of Englishes (stated by many scholars, e.g. [1; 3; 4; 5]). English is morphing into Englishes at a fantastic rate, through creolization and 'self-mutation'. There are 1600 languages currently in use on the Internet, where there was only one in the 1980s. If English maintains its hold as the dominant tool of information, as many predict, then we can imagine Englishes endlessly at play, endlessly reproducing, here, Spanglish, Arablish, etc., code-switching elevated to a global discourse.

As Christian Mair [1, p.254] reminds us, different varieties of English tend to be construed in terms of territorial boundaries, often representing political borders. Such territories may have more than one variety that are in principle distinguishable (e.g., some Indian Englishes). One variety may be used across several territories (e.g. Nigerian Pidgin across West African countries). Standard English is of course that variety, or set of closely related varieties, which enjoys the highest social prestige. It serves as a reference system and target norm in formal situations, in the language used by people taking on a public persona and as a model in the teaching of English worldwide.

One of a distinctive U.S. English dialects is Chicano. The misconception is that ChcE is not a dialect, but simply the mispronounced English of Spanish speakers who are learning English as a second language. As early as 1974, Allan Metcalf (a professor of English at MacMurray College, executive secretary of the American Dialect Society and author of books on language and writing) provides a very reasonable definition of Chicano English, describing it as: a variety of English that is obviously influenced by Spanish and that has low prestige in most circles, but that nevertheless is inde-

pendent of Spanish and is the first, and often only, language of many hundreds of thousands of residents of California. It is a nonstandard variety of English, influenced by contact with Spanish, and spoken as a native dialect by both bilingual and monolingual speakers. Thus defined, Chicano English is spoken only by native English speakers.

It is alive and well in Los Angeles, among other places. It is a dialect in its own right, separate both from Spanish and from other local varieties of English such as California Anglo English (CAE) or African-American English (AAE). It is changing, as all dialects do, but shows no signs of being abandoned by the community as a whole in favor of more standard varieties of English. The most salient differences between Chicano English and California Anglo English (CAE) are in the phonology, rather than in the grammar, although it is exactly difficult to say what is different about the Chicano English sound system. Its basic inventory of phonemes is very similar to those of other dialects. As it was shown in many linguistic articles the vowels used by Chicano English speakers do not shift uniformly in the direction of the Spanish language equivalents. Many elements of CE phonology do reflect the influence of Spanish, but some may come from contact with other dialects or from other sources.

Santa Ana and Bayley state in their investigation: «The hostility that ChcE arouses is consistent with the general public's disapproval of other U.S. ethnic dialects, such as African American Vernacular English (AAVE), whose communities seem to resist the national hegemony of English monolingualism and Standard English» [2, p.417]. The scholars show that ChcE appears to maintain certain phonological features that are characteristic of Spanish native-speaker, English-as-a-second-language learner interlanguage or in the current terminology of U.S. public schools, English language learner (ELL) speech. Here are some characteristic features:

- I. ChcE is more monophthongal, especially in monosyllabic words, than other AmE dialects.
- II. ChcE is articulated with greater vowel space overlap of front vowels than other AmE dialects.
- III. ChcE may have a different system of vowel reduction than other AmE dialects.
- IV. ChcE has several linguistic variables (that is to say, variably-occurring ethnic dialect features, discourse markers

and prosody contours) that signal Chicano community identities.

The ChcE-specific variables are local community variables, including Greater Los Angeles (e), (/f/ tʃ merger), and Texas (-ing), California (i) and the Th-Pro discourse marker. ChcE tends to be monophthongal, particularly its high vowels, /i, u/. Whereas unstressed vowels in most dialects of American English typically centralize to a schwa [ə], as in White Chicago English, only some of ChcE unstressed vowels centralize (Santa Ana 1991). Their high vowels, /i/ and /u/, do not reduce, while mid vowels reduce less frequently than AmE mid vowels. Usually, ChcE compounds are stressed on the second word, rather than the first as they would be in most other English dialects.

ChcE is an interesting sphere for investigation, as it is an important cultural marker, a reminder of linguistic history, a fertile field for the study of language contact phenomena and linguistic identity issues.

References:

1. Mair Christian. The World System of Englishes. Accounting for the transnational importance of mobile and mediated vernaculars. *English World-Wide*. 2013. №34 (3). P. 253-278.
2. Santa Ana Otto, Robert Bayley. Chicano English: Phonology. A *Handbook of Varieties of English* / ed. Bernd Kortmann, Edgar W. Schneider. Berlin: Mouton de Gruyter. Vol. 1. 2004. P.417-435.
3. Schneider Edgar. Postcolonial English: Varieties around the World. Cambridge University Press. 2007. 367 p.
4. Siemund Peter. Varieties of English. A Typological Approach. Cambridge: Cambridge University Press. 2013. 328 p.
5. Vernacular Universals and Language Contacts: Evidence from Varieties of English and Beyond / eds. Filppula Markku, Juhani Klemola, Heli Paulasto. London: Routledge. 2009. 385 p.

ДАНТОВА «БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ» ЯК ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНА СКЛАДОВА РОМАНУ ДЕНА БРАУНА «ІНФЕРНО»

Трансформації, які зазнав роман на зламі ХХ-ХХІ століть, являють надзвичайно складне і водночас цікаве явище, оскільки в них чітко окреслюється домінуюча тенденція: сміливе експериментування з усіма елементами форми і змістом художнього твору. Цей факт можна пояснити переломною соціокультурною ситуацією кінця ХХ – початку ХХІ століть, постмодерністськими настроями. Зокрема однією з провідних тенденцій розвитку сучасного роману є інтертекстуальність, символізм, глобалізація та нова інтерпретація класичних фабульних нарративів.

Яскравим прикладом цього процесу є творчість сучасного американського письменника Дена Брауна. Незважаючи на широку популярність та значний інтерес дослідників до тематики, символіки та мови творів Дена Брауна, літературознавці не приділяли належної уваги його останньому роману «Інферно». Так, роботи Д. Бернштейна [7] та Г. Тейлора [8] присвячені проблематиці романів письменника та аналізу їх символічного наповнення. У вітчизняному літературознавстві увага дослідників сфокусована на релігійній складовій роману «Код да Вінчі» – О. Бесараб [1], стратегіях відтворення авторського стилю Д. Брауна в англо-українському перекладі твору «Втрачений символ» [6], формах дискурсу, прикладом якого слугував роман «Янголи та демони» [5]. Щодо роману «Інферно» назвемо дві статті І. Голубішко, присвячені жанровій своєрідності романів Дена Брауна [3] та інтермедіальній складовій [4]. Дослідниця наголошує, що «Ден Браун створює свої оповіді, які можна назвати детективними трилерами з історичним або суто інтелектуальним наповненням, за певною схемою, що повторюється з роману в роман» [4, с.253].

Усі романи Брауна циклу про Роберта Ленгдона можна вважати зразком використання можливостей інтертекстуальності для створення потрібної атмосфери та загострень

в сюжетних лініях. Адже письменник «додає до своїх оповідей ще й велику частку інформації історичного, мистецького і філософського характеру» [4, с.253]. Найсильнішим і найяскравішим проявом інтертекстуальності в романі «Inferno» є алюзія до твору Данте Аліґ'єрі «Божественна комедія». Автор посилається на цей твір прямо й приховано багато разів, і ці посилання будують основу сюжетної лінії аналізованого роману. Крім того, сама назва «Inferno» є алюзією на одну з частин «Божественної комедії», а саме – «Пекло». Сама побудова роману натякає на це. У Данте в «Божественній комедії» 100 пісень, розділених по 3 книги, а в Брауна події роману розвиваються поступово, наслідуючи міф про три величні міста Європи: Венецію, Флоренцію, Стамбул. Отже, подорож Данте до пекла, чистилища та раю використовується як рушійний механізм сюжетної лінії і автор надає чіткі вказівки щодо подорожі героїв, використовуючи як прямі цитати з «Божественної комедії», так і алюзії, ремінісценції, непрямі цитати, штучне моделювання аналогічних ситуацій. До прикладу, у пролозі, де з'являється антагоніст історії, вимальовується химерний образ пекла: *«Я піднімаюся вище, і на мене тиснуть видіння... хтиві тіла, що звиваються під вогняним дощем, пожадливі душі, що плавають у фекаліях, зрадливі негідники, що застигли в крижаних лецятах сатани»* [2, с.16]; *«Він зростає навіть тепер... вичікує... нуртує під червоними, мов кров, водами лагуни, у якій не віддзеркалюються зірки»* [2, с.17]. Все це говорить про тягар проблем світу, які людство самостійно не може вирішити.

Ден Браун вміло використовує пам'ять Роберта Ленґдона як інструмент для пояснення важливих деталей. Через його спогади та візії навіть необізнаний читач не відчуває дисконфрту. Супутниця професора Сієнна пропонує поїхати до Порта Романа, а звідти перебратися через річку. Це відразу викликало в героя асоціацію: *«Ріка», – подумав Ленґдон із легким трепетом у душі. Знаменита подорож Данте до пекла почалася з переходу через річку»* [2, с.112]. Інколи наводилися прямі цитати з тексту разом з інтерпретацією професора: *«Над входом виднівся напис: «Залиш надію той, хто сюди входить». // – Отже, – сказав Ленґдон з посмішкою. – Зайдімо?»* [2, с.119]. Йшлося про літографію Гюстава Доре.

Окрім того, творчий та життєвий шлях Данте слугує як ключ загадкової детективної гри, яку веде автор з читачем через своїх персонажів. «Інферно» для них стає не лише важливим літературним джерелом, але й символом, інструментом, що допомагає подолати ряд перепон:

«Данте писав: «Там унизу є місце... невидиме для ока, але йдучи на звук струмка, що впадиною кам'яною мчить... отим шляхом таємним мій проводир та я пішли – і повернулися до світу білого» [2, с.503]. Саме ці слова з Дантової поеми надихнули схибленого науковця Цобріста спрямувати зусилля професора і його друзів у протилежний від істини бік, але вони вчасно розгадали цю підступність.

Ден Браун уміло «грається» не лише з текстом, а й з почуттями власних персонажів, не рідко характеризуючи їх цитатами з Данте, чи використовує іронічні натяки: *«Вона виявить, що то мапа... її особистий Вергілій... гід, котрий поведе ту відьму до самісінького центру її особистого пекла» [2, с.104]; «Я опинивсь у лісі темному й густому, – подумав Ленгдон, пригадуючи зловісню першу пісню Дантового шедевра, – бо збився із прямого шляху» [2, с.533].*

Як наголошує І. Голубішко, «у романі «Інферно» чи то письменник, чи то професор Ленгдон, чи вчений-фанатик реалізує своє обожнювання генія Данте Аліґ'єрі» [4, с.254]. Отже, образ Данте в романі «Інферно Дена Брауна виконує багатогранні функції, від ключа до сюжету до символу культурного надбання та створення атмосфери. Його присутність у творі не лише розширює його зміст, а й робить його більш вражаючим та захопливим для читача: *«Ленгдон ще раз переконався, що в поемі Данте йшлося не стільки про страхіття пекла, скільки про здатність могутнього людського духу здолати всі перешкоди, хоч якими б приголомшливо-жахливими вони не здавалися» [2, с.603].* Алюзії, цитати, ремінісценції, а також інші стилістичні засоби, включаючи також і прямі номінації окремих місць, християнських пам'яток та об'єктів культури, що створюють потрібні асоціативні зв'язки, допомагають автору реалізувати задум та побудувати базу для розгортання сюжетних ліній роману та виведення головної ідеї обох творів.

Список використаних джерел:

1. Бессараб О.В. Роль і значення релігійної тематики в романах Дена Брауна «Янголи та демони» й «Код да Вінчі». *Вестник СевГТУ. Серія: Філологія*. 2008. Вип. 54. С. 3-5.

2. Браун Д. Інферно: роман. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. 608 с.
3. Голубішко І.Ю. Жанрова своєрідність романів Дена Брауна. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс].* Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Вип. 21. Т. 3. С. 69-70.
4. Голубішко І.Ю. Інтермедіальна складова роману Дена Брауна «Інферно». *Закарпатські філологічні студії.* Ужгород: Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 22. Т. 1. С. 252-256. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/index.php/22-2022>
5. Гринда Ю.І., Галай Т.М. Особливості організації тексту та дискурсу Дена Брауна у романі «Ангели та демони». *Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія.* Черкаси: Видавництво ЧДТУ, 2009. Вип. 13. С. 23-26.
6. Мусієнко О. Відтворення авторського стилю Дена Брауна в англоукраїнському перекладі (на матеріалі твору «Втрачений символ»). *Мовні і концептуальні картини світу наукове видання: [збірники]* Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2012. Вип. 42. Ч. 1. С. 73-180.
7. Burstein D. *Secrets of the Code: The Unauthorized Guide to the Mysteries Behind The Da Vinci Code.* London: Orion Books Ltd., 2005. 150 p.
8. Taylor G. *The Guide to Dan Brown's The Solomon Key.* DeVorss & Company, 2006. – 213 p.

Слизавета Нетеча, Оксана Галайбіда
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

LINGUISTIC FEATURES OF TRADITIONAL AND MODERN HISTORICAL NOVEL

One of the most important linguistic features of traditional historical fiction is the use of such language means that create a sense of authenticity. In broad understanding, this means that the words and phrases should be appropriate for the period being depicted [4]. However, modern historical fiction uses more explicit and clear writing mode, and less formal modern language lexical units and syntactic structures which are often expressive and emotional.

The article aims at distinguishing the linguistic peculiarities of classical and contemporary historical fiction.

Several researchers have contributed to understanding how language functions within historical fiction, examining aspects such as linguistic style, narrative techniques, and the portrayal of historical settings. Catherine Belsey, a literary critic, has contributed to the study of language and narrative in literature. Her works «Critical Practice» and «Poststructuralism: A Very Short Introduction» [2] offer insights into how language constructs meaning in historical narratives. The writer, John Yeoman, in one of his blog posts, remarks: «...to what degree can we legitimately – or even intelligibly – use language or literary forms authentic to a given period?» Yet, said Yeoman, «how else can a historical writer communicate with a modern reader, except in a modern idiom?» [1]. A novelist and critic, David Lodge researches the intersection of fiction and history. His book «The Modes of Modern Writing: Metaphor, Metonymy, and the Typology of Modern Literature» [3] discusses language and narrative strategies in modern literature, which can be applied to historical fiction.

These researchers offer valuable insights into the complex relationship between language, narrative, and history representation in both classical and modern historical fiction. Thus, language has evolved and altered over time with the development of the society. In English fiction, there is an evolutionary trend toward concreteness and imageability. Classical historical novels often incorporate historical vocabulary and terminology relevant to the period depicted.

From the widely recognized first notable historical novel by Sir Walter Scott to contemporary historical fiction, there has been a shift in language use from the classical forms of the eighteenth century, which were mimicked, to slang and accent diversity. For example, Emily Brontë's «Wuthering Heights» portrays characters from Yorkshire, England, who speak in a regional dialect with phonetic renderings of their speech patterns, such as «*tha*» for «*you*» and «*reet*» for «*right*», reflecting the rural setting and cultural background of the characters [5]. As well as in relatively modern Mark Twain's «Adventures of Huckleberry Finn» characters Huck Finn and Jim speak in Southern dialects characteristic of the antebellum South, using colloquialisms and phonetic spellings to capture the authenticity of their speech [7].

In the nineteenth century due to the rise of the Romantic movement historical fiction genre became more emotionally charged and less formal and in the twentieth century the Modernist movement brought experimentation with language and narrative structure. So the language had to reflect a heightened sensibility, fragmented timelines, and stream-of-consciousness. Therefore the main focus of the narration drifted off from long and detailed descriptions to characters' thoughts, and dialogues which reflected social status and education. For example, in Jane Austen's «Pride and Prejudice» characters from the upper classes, such as Mr. Darcy and Elizabeth Bennet, speak with refined language and grammatical correctness, whereas characters like Mrs. Bennet and Mr. Collins, who are from the lower gentry, use more colloquial and less polished language [6]. This tendency of using language to set the more accessible situation for contemporary readers, avoiding archaisms and overly formal diction continues in modern fiction. The use of «authentic-sounding» period language is not advisable, perhaps because it is difficult to make such language sound right, and also to keep readers engaged with what might be a difficult read [1].

Authors opt for a modern English writing style to ensure readability. For example, Philippa Gregory in her Tudor-era novels, such as «The Other Boleyn Girl» «The White Queen», and «The Red Queen», tends to use emphatic and inverted sentences and avoids contracted forms in sentence structures to convey the voice of Middle English: «*But I do dream true*» [8, p.112]; «*Did I not see you...*» [8, p.26]; «*Please admit me*» [8, p.98]; «*...where I might find my mind divided*» [8, p.224]. At the same time in the second novel of the series «The Red Queen» Gregory uses many phrasal verbs that would be more appropriate to contemporary native speaker than sixteenth century maiden: «*he has snapped up*», «*botch it*», «*slip up*» [9].

So, the tendency of traditional historical fiction language to include dialects and slang to immerse the readers in the time period is nowadays often correlated with the use of language units that specify and concretize details and are emotional and expressive. The above demonstrates how modern historical fiction approaches language in a way that balances authenticity with accessibility, reflecting contemporary attitudes towards historical storytelling while honoring the

nuances of the past. Authors employ modernized language that resonates with contemporary audiences while still capturing the essence of the historical period.

References:

1. Hughes C. Ancient of Modern Language in Historical Fiction. *Carolyn Hughes Historical novelist*. November 30, 2016. URL: <https://carolynhughesauthor.com/2016/11/30/ancient-or-modern-language-in-historical-fiction>.
2. Belsey C. Poststructuralism: A Very Short Introduction. *Oxford University Press*. November 25, 2022. 160 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/poststructuralism-a-very-short-introduction-9780198859963?cc=us&lang=en&>
3. Lodge D. The Modes of Modern Writing; Metaphor, Metonymy, and the Typology of Modern Literature. *British Library C dialoguing in Publication Data*. London. 1977. 320 p. URL: <https://www.scribd.com/doc/95195555/David-Lodge-The-Modes-of-Modern-Writing>
4. Three Important Linguistic Features of Historical Fiction. *Learn from the best. Languages blog*. February 13, 2023. URL: <https://www.ilovelanguages.com/3-important-linguistic-features-of-historical-fiction>
5. Brontë E. *Wuthering Heights*. *The Project Gutenberg Etext*. December, 1996. URL: <https://www.ucm.es/data/cont/docs/119-2014-04-09-Wuthering%20Heights.pdf>
6. Austen J. *Pride and Prejudice*. *The Project Gutenberg eBook*. November 12, 2022. URL: <https://www.gutenberg.org/files/-1342/1342-h/1342-h.htm>
7. Twain M. *Adventures of Huckleberry Finn*. *The Project Gutenberg eBook*. August, 1993. URL: <https://www.gutenberg.org/files/-76/76-h/76-h.htm>
8. Gregory P. *The White Queen*: UK Simon & Schuster. 2009, 455.
9. Gregory P. *The Red Queen*: UK Simon & Schuster. 2010, 419.

Світлана Никитюк
(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)

АНГЛІЙСЬКОМОВНІ ПРІЗВИСЬКА ЗАРУБІЖНИХ ПОЛІТИКІВ

Як відомо, ще задовго до затвердження прізвища як офіційної форми ідентифікації людини, існувала така категорія супровідних до власного імені слів, як прізвисько. Прізвисько – вуличне прізвище, кличка – вид антропоніма, неофіційне особове іменування, яким середовище індивідуалізує або характеризує особу [3]. Коли ж власне ім'я було неспроможне індивідуалізувати того чи іншого члена мовного колективу, звертались по допомогу до додаткового індивідуалізуючого знаку – прізвиська [1]. Згодом, втративши мотивацію та причини виникнення, прізвисько поступово перетворилось у прізвище.

Вивченню прізвиस्क присвячено праці Л. Белея, П. Беркова, В. Виноградова, Г. Зена, І. Железняк, В. Кам'янця, Ю. Карпенка, В. Лучика, В. Німчука, І. Масанова, Ю. Масанова, Г. Шерера, Б. Унбегауна.

Мета роботи – виявити та описати прізвиська зарубіжних політиків як особливі одиниці у системі антропонімів англійської мови.

Основною причиною утворення прізвиस्क в англійській мові є сприйняття людиною навколишнього середовища як позитивно, так і негативно – соціально-оцінно: під час номінації враховується стан і роль денотата в соціальному полі. Незалежно від сфери використання (на рівні мікро – чи макросоціуму) прізвиська виконують низку соціопрагматичних функцій: соціальна ідентифікація, соціальна демаркація, соціальний контроль, соціальна ідентифікація, приниження та возвеличування [2].

Прізвиस्कні номінації мають високий ступінь активності нині. Суспільство, що складається з різних соціальних груп, маркує індивідуумів усередині цих груп, виокремлюючи соціальний, майновий, професійний, рольовий статус іменованих на своєрідній ієрархічній драбині; створює враження про людину, керуючи якоюсь мірою думкою інших комунікантів [2].

Покажемо на прикладах найуживаніші англійськокомвні прізвиська зарубіжних політиків.

Чи не найбільшим жартівником у політиці вважають Джорджа Буша-молодшого. У США опубліковано сім книг, де зібрано інноваційні вислови – «бушизми», які відомі у всьому світі, а деякі надовго закріпилися в політичному дискурсі. Своему загрозовому політичному опоненту російському президентові Володимиру Путіну Буш-молодший вигадав «дитяче, сповнене симпатії, сердечної прихильності» прізвисько «Pootie-Poot», у якому лексема *pooty*, ймовірно, вказує на невеликий зріст політика. Таке іронічне найменування протиставлено величезним амбіціям російського керманича, щоб обеззброїти його.

Цілу низку прізвиськ використовує у своїй дещо дитячо-грайливій формі для своїх політичних ворогів колишній очільник Білого Дому Дональд Трамп. Трамп атакував у соціальній мережі Twitter північно-корейського лідера Кім Чен Ина з приводу його рішучості придбати ядерну зброю пейоративним найменуванням *Little Rocket Man* [2]. У метафоро-метанімічному найменуванні *Little Rocket Man* друга складова є результатом зіставлення за реальним зв'язком між керівником держави і зброєю масового враження, а перший компонент характеризує позначувану особу як незначну, негідну людину. Під час президентських перегонів 2016 року Трамп маніпулятивно назвав свою конкурентку Хіллари Клінтон шахрайкою *Crooked Hillary*, посилаючись на використання колишнім державним секретарем особистого сервера в діловому листуванні під час перебування в державному департаменті. Лексема *crooked* змальовує нечесну людину, політичну діячку, яка отримала осуд громадськості і, як наслідок, програла вибори.

Президент Дональд Трамп вбачає ворогів і серед своїх співробітників. Так, Трамп піддав жорсткій критиці свого головного стратега Стіва Беннона за зауваження щодо президентської адміністрації, про яку повідомляється в новій книзі Майкла Вольфа *Fire and Fury*, називаючи його «*Sloppy Steve*» через Twitter. Глузливе прізвисько *Sloppy Steve* утворене від прикметника *sloppy*, що означає недбалий, необережний і характеризується знаком «-» [2].

Так, прізвиська, незважаючи на сферу їх використання, описують помітні особливості характеру, способу

життя та діяльності представників тої чи іншої соціальної групи, сприяють виконанню певних комунікативних завдань і стратегій, насамперед зменшенню соціального напруження, соціальній ідентифікації та контролю, грі, приниженню/возвеличенню, прихильності.

Прізвисько, яке замінює офіційне ім'я близької людини, друга, місця або речі, зазвичай використовується для виявлення прихильності. Визначено, що англійськомовні прізвиська політиків можуть вказувати на фізичні особливості, зовнішній вигляд, характер, або на певні риси особистості.

Прізвиська дозволяють повніше відтворити історію англійської мови, збагачують і розширюють наші уявлення про її соціокультурні особливості та невичерпне джерело інформації.

Список використаних джерел:

1. Добровольська О.Я. Назви людей за професією англійської та української антропонімії. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. Вип. 37. С. 111-115.
2. Ніколенко О. В. Прізвиська як соціокультурні символи. *Молодий вчений*. 2018. №2 (1). С. 209-212. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_2%281%29_52.
3. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М.П. Зяблюк та ін. 2-е вид., випр. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.

Наталія Романська

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

EVENT SCHEMAS IN ENGLISH NEWSPAPER DISCOURSE

The syntactic space of the contemporary English newspaper discourse is made of syntactic units such as phrases and sentences, which construct events and fragments of events. Newspaper events, being a kind of media event, correlate with syntactic units and can be viewed in terms of event schemas [3, p.269]. The sets of event schemas are

meaningful and include the emotion schema, the action schema, and the transfer schema. These event schemas are expressed in a small set of sentence patterns [3, p.269]. Addressing event schemas in terms of syntactic functions is relevant. First, event schemas correlate with syntactic functions and second, they are very effective for explaining the syntactic structure of the newspaper discourse.

The paper aims to experiment with event schemas, show their correlation with syntactic functions in the newspaper discourse, and specify their communicative effect. Event schemas have been widely studied from different points of view [1]. Event schemas are characterized by different thematic roles. The thematic role of the instigator of an action is known as the agent, and the role of the affected entity can be described as the theme. Someone who experiences an emotion is an experiencer and someone who is affected by the emotion and at the same time is a stimulus of an emotion is a cause [2]. Less central thematic roles are those of location and possessor.

Let us look at examples. In the newspaper headline, *Nikki Haley taunts Trump and he takes the bait* [4, 27.01.2024] *Nikki Haley* represents an agent who instigates *Trump* to take the bait. Consequently, *Trump* performs the theme role because represents an affected entity. In the headline *Frustrated by Biden, Black men ponder their options* [4, 27.01.2024] *black men* are frustrated and perform the role of an experiencer, while *Biden* turns out to be a stimulus of such an emotion and has the role of a cause.

Location schema or a thematic role of location can be less important but they can cause more prominent schemas such as an emotion schema, e.g. *'There is no plan. There's nothing': Florida Democrats in despair over future* [4, 22.01.2023]. The given headline is made of three sentences. The first two represent the location schema meaning the absence of anything that is considered necessary. The generated location schema causes an emotion schema marked with the third sentence, where *Florida Democrats* perform the function of an experiencer being in an emotional state of despair.

The possession schema describes a relation between a possessor and a theme, e.g., *Hamas received weapons and training from Iran, officials say* [4, 9.10.2023]. The given headline is based on the possession schema with *Hamas* being a possessor and *weapons and training* turning out to be a theme.

Event schemas are expressed in language by the grammatical constructions characterizing basic clauses and sentences. These constructions are known as sentence patterns. Sentence patterns are established by obligatory constituents and have a specific syntactic function in the sentence structure. Obligatory constituents of a sentence are the subject (S), the predicate (P), the direct or prepositional object (O), the indirect object (IO), and further complements. The latter may «complement» other constituents such as the subject (CS), the direct object (CO), and the predicate (CP). Let us illustrate how event schema roles correlate with certain syntactic functions in the sentence structure, e.g. *U.S. and Israeli officials said | they have no firm evidence so far | that Iran authorized or indirectly coordinated the attack | that killed more than 900 Israelis and wounded thousands* [4, 9.10.2023].

The newspaper fragment given above includes one sentence made of four clauses that establish chain relations with one another: each previous clause is main in relation with the next one. In the first main clause, the noun phrase *U.S. and Israeli officials* performs the function of the subject and the verb *said* performs the function of the predicate. The first clause is main for the second one which is in the function of a direct object clause in relation to the first one. At the same time, the second clause is main for the third one which performs as an attributive complement in relation to the second one. In the meantime, the third clause is the main one for the fourth one which is in the function of the attributive complement.

The distinguished event schemas can be subsumed under three «worlds of experience»: the material world, the psychological world, and the force-dynamic world. The material world is understood as the structured world of entities as they exist, change, or undergo processes. The material world also includes humans who do not take an active part in shaping it. The psychological world is the internal world of people's sensations, emotions, perceptions, and thoughts. It is the world as experienced and conceptualized by sentient humans. The force-dynamic world is the external world of action, force, and cause and their effects. In this world, human agents figure prominently as the instigators of events.

Situations that belong to the material world comprise the occurrence of things in states and processes, the location

and motion of things, and the possession of things. These are framed in the occurrence schema, the location schema, and the possession schema. The common characteristic they share is that they all involve the role 'theme'.

Thus, event schemas are abstract models that shed some light on the idea of a sentence and clause, their meaningful nature and functionality.

References:

1. Huang Lifu, et al. Liberal Event Extraction and Event Schema Induction. *Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics*. 2016. URL: <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:14610045>
2. Martin F., Schaefer F. Causation at the syntax-semantics interface. *Causation in Grammatical Structures* / eds. B. Copley, F. Martin. Oxford: Oxford Studies in Theoretical Linguistics. 2015. P. 209-244. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199672073.003.0009
3. Radden G., Dirven R. *Cognitive English Grammar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 2007. 415 p.
4. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com>. (Last accessed: 29.01.2024).

Микола Руснак, Світлана Польова

(Кам'янець-Подільський ліцей

«Славутинка» Хмельницької обласної ради)

СЛОВЕСНИЙ ВИМІР ОБРАЗА-СИМВОЛУ У ПРИТЧІ РІЧАРДА БАХА «ЧАЙКА ДЖОНАТАН ЛІВІНГСТОН»

Річард Бах – це письменник-постмодерніст, який представив нову епоху з публікацією в 1970 році притчі «Чайка Джонатан Лівінгстон», що нібито є результатом видінь, які час від часу його навідували протягом восьми років [4]. Прислів'я *The Gull sees farthest who flies highest* [5, с.62] із досліджуваної притчі є лейтмотивом усієї творчості Річарда Баха, що пояснює творення образів-символів, які надихають жити на випередження та насолоджуватися свободою, яка ґрунтується на законах природи.

У притчі «Чайка Джонатан Лівінгстон» художній образ реалізується як символ, який є комплексним знаком і має

декілька значень: пряме, конкретно-денотативне, та переносне, частіше за все віддалене, абстрактне значення. У досліджуваному творі чайка втілює орнітологічний образ-символ [2, с.39], тому фізичні властивості пташки дозволяють представити її недосконалість зблизька на Землі, натомість її вправність і довершеність у високому польоті, наприклад:

For most gulls, it is not eating that mattered, but flight. More than anything else, Jonathan Livingston Seagull loved to fly [...]. Boats will be few, and the surface fish will be swimming deep [...] Don't you forget that the reason you fly is to eat [5, с.15].

Те, що на поверхні, їжа, протиставлялося тому, що далеко й тягнуло до себе – це політ. Для вербалізації такого протиставлення використовуються іменник *flight*, іменникове сполучення слів *the surface fish*, а також неозначені форми дієслова *to fly, to eat*.

Художній символ – це образ, що виражає значення будь-якого явища у предметній формі; це будь-який художній персонаж, який набуває символізму [3, с.191].

Образ-символ – це складний семіотичний конструкт, який виникає внаслідок поєднання образів та символів. Чайка Джонатан є індивідуально-авторським образом-символом, оскільки він в культурі не закріплений, а набуває символізму в тексті. Будь-який символ містить у собі образ, але не зводиться до нього, оскільки символ позначає наявність якогось сенсу, нероздільно злитого з образом, але йому не тотожного [1, с.146]. Образ-символ виникає внаслідок поєднання символізму та вживання різноманітних образних засобів: метафор, порівнянь, персоніфікацій, алюзій тощо [3, с.193].

Словесний вимір конструювання образу-символу спирається на ключові класи слів, які є повнозначними в англійській мові. До них належать іменники, дієслова, прикметники та прислівники. Ці мовні одиниці підпорядковуються репрезентації трансценденції, виходу чайки Джонатана за межі звичайного світу та його поступове просування до незвичайного світу. Уживання усіх мовних одиниць створює паралелі та контрасти між світом земним пташинної зграї (*Flock*) та світом інших, вигнанців (*Outlaws, Outcasts*). Іменна власна назва *Return* спрямована на усунення перешкоди між двома світами, їхнє своєрідне об'єднання. Наприклад, вигнанці, хоча їм не можна пове-

ртатися на Землю, представлені з точки зору обох світів, пронизують їх: *There was brief anguish among the students, for it is the Law of the Flock that an Outcast never returns [...]. The Law said stay; Jonathan said go [...]* [5, с.77].

В останньому розділі притчі іменники та іменні словосполучення *a circle of curious gulls, the return, a condemned bird, the Flock, Outcast, the Law of the Great Gull, freedom* тощо представляють обидва світи з точки зору себе та іншого. В останньому розділі мовні одиниці покликані конструювати перехід, вільне пересування та відсутність меж між двома світами. Така єдність двох світів досягається процесом метафоризації, створенням низки метафор, які пояснюють свободу: *a SEAGULL is FREEDOM, BODY is THOUGHT, THOUGHT is FREEDOM, FLYING/FLIGHT is FREEDOM, LOVE is FREEDOM*. Метафори допомагають зрозуміти, що таке трансценденція, свобода, відсутність меж: [...] *«you've got to understand that a seagull is an unlimited idea of freedom, an image of the Great Gull, and your whole body, from wingtip to wingtip, is nothing more than your thought itself»* [5, с.93].

Мова твору є інструментом поступового переходу від фізичного (*flight*) виміру до ментального (*thought*) та духовного (*freedom*). У першому розділі мовні одиниці спрямовані на підкреслення недосконалості світу, переважання фізичного виміру (*simple facts of flying, to make one's self popular with other birds, be like the rest of the flock*), підготовки (*to stay in the air longer, to want*) та виходу за його межі Джонатаном (*to disappear into a perfect dark sky*). У другому та третьому розділах поступово акцентуються зміни (*a new age; new sights, new thoughts, new questions;*), наростає важливість досконалості (*a high performance, a perfect flight student*), польоту заради польоту (*a flight for the sake of flight*) зі зміною фізичного виміру (*an outer form had changed*), а також переважанням мовних одиниць, які надають доступ до ментального та духовного вимірів. Досконалість, яка немає меж, є ключовим досвідом у ментальному та духовному вимірах і конструюється фрагментами тексту: *Heaven is not a place, and it is not a time. Heaven is being perfect. [...] You will begin to touch heaven, Jonathan, in the moment that you touch perfect speed* [5, с.55] [...] *Perfection doesn't have limits* [5, с.55]. *Perfect speed, my son, is being there* [5, с.55].

Представлені світи мають дещо різну мотивацію. У фізичному світі вона полягає у забезпеченні щоденних потреб: *«Don't you forget that the reason you fly is to eat». ... thought of failure and death* [5, с.15]. У ментальному світі важливим є навчитися літати, здобути різні вміння : *Jonathan had set a world speed record for seagulls!* [5, с.20]. Ментальний світ позбавляє можливостей фізичного світу, дозволяє не дотримуватися його принципів: *Yet he felt guiltless, breaking the promises he had made himself* [5, с.25].

На рівні тексту Джонатан Лівінгстон – це образ-символ досконалості, доброти та любові, багатозначності та безмежності життя:

[...] exhorting them never to stop their learning and their practicing and their striving to understand more of the perfect invisible principle of all life [...]. «Jonathan, keep working on love» [...] how much more life would have meant [...] who might be struggling to break out of his limits, to see the meaning of flight beyond a way of travel to get a breadcrumb from a row-boat [5, с.61]

Таким чином, притча виступає тим досконалим жанром, який породжує місткі образи-символи. Перспективним є дослідження інших вимірів та когнітивних інструментів творення образу-символу у досліджуваному нами творі Річарда Баха.

Список використаних джерел:

1. Белєхова А.І. Інтегративна модель інтерпретації поетичних текстів у контексті перекладу. *Проблема зіставної семантики*. 2001. Вип. 5. С. 314-321.
2. Кульбабська О.В. Орнітологічні слова-символи в поетичному просторі Ніни Царук. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Філологія. Журналістика*. 2022. Ч. 1, №5, Т. 33 (72). С. 39-44.
3. Хаботнякова П.С. Кореляція понять «образ», «символ» та «образ-символ» у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладі творів Френка Перетті). *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. 2015. Т. 18, №2. С. 190-194.
4. Bach R. Author/Pilot. URL: <https://richardbach.com/bio> (Last Accessed: 10.02.2024).
5. Bach R. *Jonathan Livingston Seagull*. New York: The Macmillan Company, 1971. 93 p.

Тарас Савич
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

КОМІКСИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ

Комікси – це унікальна форма мистецтва, що поєднує в собі візуальну розповідь з текстом. Їх популярність зростає з кожним роком, адже вони захоплюють читачів будь-якого віку та з будь-якими вподобаннями. Комікси – цікавий об'єкт дослідження для лінгвістики, проте у наукових колах цей феномен є відносно новим. У цій роботі ми розглянемо загальні особливості коміксів.

Однією з ключових особливостей коміксів є гармонійне поєднання візуальних та текстових елементів. Малюнки та панелі розповідають історію, а текст доповнює її, надаючи діалоги, думки персонажів та інші деталі, створюючи візуально-лінгвістичне середовище. Це робить комікси доступними для людей з різним рівнем читацької компетенції, адже візуальна складова полегшує розуміння сюжету. Вивчення того, як слова і малюнки взаємодіють один з одним, може розкрити особливості сприйняття та розуміння тексту.

Комікси не обмежуються певними жанрами. Існує безліч тематик, починаючи від супергеройських пригод та закінчуючи автобіографічними розповідями. Це робить їх цікавими для широкого кола читачів. Серед популярних жанрів коміксів можна виділити: наукову фантастику, жахи, комікси на військову тематику, підлітковий гумор, кримінал, романтика, вестерн [2, с.148].

Комікси відрізняються динамічною розповіддю, де події розгортаються швидко та захоплююче. Цьому сприяють короткі тексти, чітка структура панелей та використання різних візуальних прийомів, таких як ракурси, динамічні пози персонажів та звукові ефекти.

Комікси мають велику емоційну силу. Завдяки візуальній складовій читач може бачити емоції персонажів, співреживати їм, відчувати радість, страх, гнів та інші почуття.

Комікси – це доступний вид мистецтва. Їх можна читати в будь-якому місці та в будь-який час. Завдяки різноманітності жанрів та тематик кожен може знайти для

себе цікавий комікс. Комікси вже давно стали частиною популярної культури. Їх екранізують, за їх мотивами створюють відеоігри, іграшки та інші продукти. Комікси впливають на моду, музику та інші сфери життя.

Варто зауважити, що у коміксах часто використовують символи для позначення емоцій, дій та інших елементів історії. Наприклад, крапля поту може символізувати страх або хвилювання, а зірочка – удар. Комікси можуть використовувати метафори, алегорії та інші візуальні прийоми для донесення глибинних сенсів та ідей.

Комікси приділяють велику увагу невербальній комунікації персонажів. Міміка, жести, поза та інші візуальні елементи допомагають читачеві зрозуміти емоції та думки персонажів. У коміксах часто використовуються звукові ефекти, такі як «БУМ!» або «БАХ!», щоб підкреслити динамічність дії та емоційність історії. Деякі комікси мають інтерактивні елементи, що робить читача не просто пасивним споживачем контенту, а й активним учасником історії. Комікси мають значний вплив на популярну культуру. Їх екранізують, за їх мотивами створюють ігри, іграшки, одяг та інші продукти. Комікси впливають на моду, музику, літературу та інші сфери життя.

Отже, комікси є цікавим об'єктом дослідження для лінгвістики завдяки своїй складній взаємодії мовних та візуальних елементів, а також їхньому впливу на культурні та соціальні процеси тощо. Комікси – це не просто розвага, це унікальна форма мистецтва, що володіє своїми особливостями, значним культурним значенням та впливає на різні сфери життя. Їх динамічність, емоційність, доступність та різноманіття роблять їх цікавими для людей будь-якого віку та з будь-якими вподобаннями. Світ коміксів – це безмежний простір для фантазії, емоцій та нових знань.

Список використаних джерел:

1. Гудошник О. Комікс як інструмент сучасної наукової комунікації. *Communications and Communicative Technologies*. 2022. Вип. 22. С. 54-60.
2. Насалевич Т.В., Рябуха Т.В., Лопушанський І.О. Становлення коміксу як жанру сучасної літератури. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). №4. Ч. 3. С. 144-149.

Христина Сагайдак, Марія Матковська
(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)

АНГЛОМОВНА КОМУНІКАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Для англомовного спілкування можна визначити таку домінуючу стратегію міжкультурної взаємодії як конвенційність, що відображає прагматичні установки індивідуаліста, які базуються на принципі невтручання: «*mind your own business*». Цей принцип співвідноситься з ключовим для англо-американської традиції поняттям «*privacy*», яким підкреслюється бажаність ізоляції від оточуючих, зовнішнього світу та свободи беззаборонно займатися своєю справою [2, р.44-86].

Згідно трактуванню словосполучення «*to have privacy*», представленого А. Вежбицькою, «*it is assumed that every individual would want to have a little wall around him/her at least part of the time, and that is perfectly natural, and very important*», варто зазначити, що прагнення ізолюватися є зрозумілим та природним й вважається свого роду універсальним. Проте саме ця маленька стіна стає непереборною перешкодою при спілкуванні з англомовними співрозмовниками, які споруджують невидимі для ока, але вельми відчутні бар'єри для українців, які не звикли постійно піклуватися про збереження «*privacy*», – своєї власної й оточуючих (оскільки егоїзм не є домінуючою українського національного характеру) [3, р.174-185].

Очевидно, що множинність аналогічних експансивних прагнень змушує шукати компроміс – щоб уникнути зіткнення інтересів і зберегти свої позиції. Логічним наслідком цього є також необхідність маніпулювання (на різних рівнях, включаючи мовний). Для індивідуаліста характерне прагнення керувати своїм оточенням за допомогою впливу на нього. Загальна спрямованість такої «маніпулятивної» комунікації полягає в тому, щоб, гнучко реагуючи на репліки співрозмовника, уникати прямої конфронтації. Потрібно зазначити, що ця очевидна суперечність із декларованим принципом невтручання являє собою приклад подвійних стандартів: зворотна, така, що

нерідко залишається без уваги, сторона маніпулятивного підходу – не що інше як байдужість, що опирається на «єгоцентричність» уваги [1, р.224-226].

Британці, оберігаючи «свою територію», зазвичай не вітають встановлення контактів з незнайомими людьми ні на вербальному, ні на візуальному рівні. Цю ж мету – збереження звичного ступеня дистанціювання – переслідують при зверненні до прийомів демонстративної ввічливості, що нерідко розцінюється в Україні як прояв нещирості.

В англо-американській культурній традиції при випадковому порушенні особистого простору іншої людини прийнято вибачитися – навіть якщо ви, наприклад, проходячи повз, насправді її не зачепили. Аналогічним чином недопустиме яке-небудь вторгнення в «чужий простір» – фізичний або духовний, починаючи з особистих речей (коментарі з приводу зовнішнього вигляду, навіть родичів, або перегляд документації, яка відкрито лежить на робочому місці) і закінчуючи особистим життям і манерою поведінки (наприклад, непрошені поради). І не дивно, що через невідповідність комфортної відстані спілкування представники різних культур ставляться один до одного з деякою часткою підозрілості [3, р.97-103].

Так, спроби українців скоротити дистанцію можуть сприйматися як загроза або флірт, що неминуче викликає відповідну реакцію британців, яких через прагнення цю дистанцію збільшити нерідко дорікають в холодності, зарозумілості або презирстві до людей.

Статусне дистанціювання обумовлене прийнятою в конкретній культурі ієрархією гендерних, вікових і статусних відносин, що визначає «розміри» існуючої дистанції «по горизонталі» і «по вертикалі». У загальних рисах можна відзначити пряму залежність розмірів просторових зон від розподілу статусних ролей: «вертикальна» міжособистісна взаємодія (у відносинах типу начальник – підлеглий, вчитель – учень, старший – молодший, батьки – діти) припускає більшу дистанцію між співрозмовниками, ніж «горизонтальна». Серед британців, які декларують «демократичні» установки, підкреслення статусних відмінностей небажане, оскільки не вітається демонстрація влади і багатства [1, р.99-105]. Добре відома невимушеність британців слугує джерелом неприйняття для українців, які зви-

кли до інших правил поведінки: вільна манера висловлюватися і триматися розкуто (наприклад, в типовій ситуації учень – вчитель) нерідко розцінюється як недостатній рівень пошани, як ставлення авторитету старшого під сумнів. Українцям в таких випадках дорікають в надмірній залежності і відсутності звички до самостійного мислення. З іншого боку, єдиний уніфікований підхід до дотримання норм ввічливого спілкування – відносно як керівників, так і підлеглих, не цілком звичний для українців, які зустрічаються, наприклад, з необхідністю вести однаково люб'язну «*small talk*» як з начальством, так і з обслуговуваним персоналом [2, р.114-116].

Отже, поведінка людей підпорядковується певним стратегіям. Серед цих стратегій є норми, які об'єднуються в той чи інший тип цивілізації (такий, як цивілізація сучасної Західної Європи і Північної Америки, цивілізація Південно-Східної Азії та ін.), або національним культурам (на цьому засновані стереотипи поведінки, наприклад, «типового англійця», «типового француза» та ін.), а також субкультурам і соціолектам (до них відносяться поведінка і стиль життя студентської молоді, представників середнього класу та ін.) або окремим людям (ці норми складають неповторну особистісну картину людських вчинків і думок).

Список використаних джерел:

1. Brown P., Levinson S. Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 345 p.
2. Wierzbicka A. Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. New York, Oxford, 1997. 328 p.
3. Wierzbicka, A. Cross-cultural Pragmatics: The Semantics of Human interaction. Berlin; NY, 2003. 502 p

Ірина Свідер, Наталія Фрасинюк
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО МЕДІАДИСКУРСУ

З активним розвитком засобів масової комунікації та процесом глобалізації медіадискурс став вербально-візуальною реальністю. Це зумовило безперервний потік інформації, який людина повинна сприймати. Тому на сьогоднішній день ЗМІ перетворилися на специфічну галузь людської діяльності, яка впливає на суспільство, визначає його пріоритети та цінності.

Дискурс, в загальному вигляді, – одне з найскладніших і найменш чітко визначених понять в сучасних гуманітарних дослідженнях, що вказує на різне відношення лінгвістів до цього поняття. В умовах сучасного суспільства, де головною рушійною силою є інформація, ключовим дискурсом, що реалізує рух соціальної думки і формує концептуальну картину світу людини став медіадискурс, який все більше популяризується та глобалізується й стає невід'ємною частиною публіцистичної або медійної картини світу, яку, в свою чергу, визначають як продукт безперервної інформаційної діяльності, у якому опредметнюється ментальна діяльність людини, спрямована на пізнання світу [4, с.323].

Сучасний медіадискурс є сферою функціонування мови, у якій спостерігається інтенсивний розвиток та стійка тенденція до нових трансформаційних процесів. Реагуючи на будь-які інноваційні процеси, що відбуваються у суспільстві, медіадискурс вказує на розвиток соціуму, його позитивні і негативні зміни у визначений період часу. Вибір певної мовної одиниці, граматичної форми або конструкції не лише свідчить про мовний смак, мовні уподобання та звички окремих людей, але й сигніфікує про мовні навички окремих класів і соціальних груп, тобто усього суспільства певного історичного періоду [3, с.220].

У іноземних розвідках медійний дискурс розглядають як публічну, спродуковану, зареєстровану форму взаємодії, причому аудиторія реципієнтів може реагувати на те,

що вони бачать, чують або читають, миттєво. Відповідно до цього змінилися й форми та функції медіадискурсу, зокрема підвищився рівень інтертекстуальності та скоротилися відмінності між розмовними й писемними мас-медіа (газети містять посилання на Інтернет і відео, а також звукові фрагменти та опитування громадської думки; телевізійні програми супроводжуються текстом на екрані, посиланнями на веб-сайти або чат-кімнати тощо; радіопрограми можуть розповідати про зображення та візуальні елементи та розміщувати їх на своїх веб-сайтах або встановлювати веб-камеру в студії, щоб аудиторія могла «бачити» їх) [5, с.441-450]. Важливими ознаками онлайн-матеріалу у мові сучасних ЗМІ є гіпертекстуальність, інтерактивність, локальна безмежність, можливість синхронної комунікації тощо, які також становлять емпіричну основу дослідження медіадискурсу, так само як можливі анімаційні та аудіовізуальні елементи [5, с.89].

Сучасні медіа-платформи не лише інформують про події та процеси у суспільстві та світі, а й відкривають широкі можливості для активної комунікації між медіа-засобом та адресатами і можуть регулювати суспільні процеси. Ми говоримо про персуазивність медіадискурсу – його здатність впливати на реципієнтів, що в сучасному світі є важливим інструментом формування поведінки, світогляду та діяльності людини.

Серед ознак медіадискурсу виділяють:

- 1) орієнтованість на масовий соціум (публічність). Публічність, одна з головних ознак, сприяє існуванню цього дискурсу, бо без споживача інформація не може функціонувати;
- 2) співвіднесеність, частіше за все групова, адже споживач бере участь у спілкуванні групи однодумців;
- 3) усеосяжність, адже інформація охоплює різні сфери життя;
- 4) місце розташування, пов'язане з регіональністю того чи іншого медіадискурсу: кожній території властива своя низка особливостей;
- 5) орієнтованість на протиріччя: створення дискурсивного питання для того, щоб звернути увагу на думку кожного, умотивувати кожну людину до формулювання певного висновку;

б) спрямованість на масовий соціум. Важливою метою медіадискурсу є вплив на групи людей, на формування думок і поглядів мас [1].

І. Мірошниченко розглядає масмедійний дискурс як «поле масової комунікації, що охоплює всі мовні практики та комунікативні ситуації з використанням різних засобів (медіа) передачі інформації» [2, с.38] та визначає його дистинктивні особливості: медіазалежність від каналу інформації, реалістичність, мультимодальність, інтердискурсивність, спрямування на широку масову аудиторію, дистантність мовленнєвого акту, динамічність, спектакулярність, інтенсивну експресивність [2, с.45-50].

Критеріями до класифікацій медіадискурсу виступають зміст, сфера реалізації, реалізація функції комунікації та тип передачі інформації. Дослідження даного дискурсу в медійному просторі спирається на дані різних галузей лінгвістичної науки: теорії тексту психолінгвістики, соціолінгвістики, лінгвістичної прагматики.

Список використаних джерел:

1. Желтухина М. Р. О содержании дискурса масс-медиа. *Вісник Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка*. 2007. №11 (128). Ч. 1. С. 27-40.
2. Мірошниченко І.Г. Стислий текст в українському масмедійному дискурсі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпро, 2020. 275 с.
3. Суська О.О. Слово. Символ. Текст. Київ: Фенікс, 2006. С. 211-226.
4. Тирон І.В. Синтаксичні засоби експресії в жанрах медійного дискурсу (на матеріалі британських газет та журналів). *Мовні і концептуальні картини світу*. 2010. Вип. 31. С. 322-326.
5. Fraas C., Meier S. Diskursive Konstruktion kollektiven Wissens on- und offline. *Internetbasierte Kommunikation. OBST. Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie* / Beißwenger M., Hoffmann L., Storrer A. (Hrsg.). 2004. Heft 68. S. 77-102.
6. O'Keeffe A. Media and discourse analysis. *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. / Gee J.P., Handford M. (eds). London; New York: Routledge, 2012. P. 441-454.

Наталія Сліпачук
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЕМОЦІЙ В ОПОВІДАННІ В. С. МОЕМА «THE VERGER»

Здатність автора передавати емоційні стани героїв є визначальною рисою художнього твору, адже саме це створює відчуття реалістичності та глибини оповіді. На відмінну від інших текстів, художній твір не лише виконує естетичну функцію, а й чинить емоційний вплив на читача. Емоції відіграють важливу роль у житті людини, адже будь-яка подія чи явище викликає певні почуття та формує ставлення до них.

Емотивність належить до першорядних ознак та невід'ємних складових художнього тексту. Вона полягає у вираженні мовними засобами почуттів, настроїв та переживань людини. Ця властивість художнього тексту виражає емоційне ставлення автора, його ролі у тексті, місце дійових осіб, імовірність емоцій реального чи уявного реципієнта щодо описуваних подій, явищ, персонажів, їхньої поведінки [1].

Наразі у лінгвістиці дослідження емоцій ведеться за кількома напрямками: вивчення способів вираження почуттів, їх класифікація та вплив на семантику мовних одиниць. Зазвичай емоції поділяються на позитивні та негативні і розрізняють за типами (радість, сум, інтерес тощо). Вираження емоцій у мовленні супроводжуються як внутрішніми, так і зовнішніми переживаннями людини [2].

Мета даного дослідження полягає в аналізі особливостей передачі емоцій в оповіданні «The Verger», написаного відомим прозаїком, драматургом та літературним критиком Великої Британії ХХ століття Сомерсетом Моємом.

В даній статті досліджується, як Сомерсет Моєм майстерно зображує широкий спектр емоцій головного героя Альберта Формана в оповіданні «The Verger». Альберт Форман пропрацював церковним служителем у храмі Святого Петра на Невілл Сквер протягом 16 років. Життя його спливало розмірено і одноманітно, до поки одного дня новий священник не дізнався про неписьменність Альберта:

«At a church like St. Peter's, Neville Square, we cannot have a verger who can neither read nor write». – «I've lived a good many years without knowing how to read and write, and without wishing to praise myself, self-praised is no recommendation, I don't mind saying I've done my duty in that state of life which it as pleased a merciful providence to place me, and if I could learn now I don't know as I'd want to». – «In that case, Foreman, I'm afraid you must go». – «Yes, sir, I quite understand. I shall be apply to and in my resignation as soon as you've found somebody to take my place» [3, p.7]. Оскільки герой не прагнув навчитися грамоти, він змушений був піти з церкви. Автор докладно зображує реакцію героя, аби показати його внутрішній стан: «But when Albert Edward with his usual politeness had closed the church door behind the vicar and the two churchwardens **he could not sustain the air of unruffled dignity** with which he had borne the blow inflicted upon him and **his lips quivered**. He signed as he thought of all the grand funerals and smart weddings it had seen. He locked the church door behind him. He strolled across the square, but deep in his sad thoughts he did not take the street that led him home, where a nice strong cup of tea awaited him. He walked slowly along. His heart was heavy. He did not know what he should do with himself». [3, p.7] Коли Альберт дізнається про звільнення, автор описує, як він «**не зміг зберегти ту атмосферу незворушності гідності**», і «**його губи затремтіли**». Цей емоційний стан героя дає можливість читачеві співпереживати йому, розуміючи його душевні переживання. Таким чином, Моем не лише зображує емоції героя, але й робить його образ більш глибоким і багатогранним.

Після звільнення в Альберта з'являється оптимізм і радість, адже він знаходить своє покликання у відкритті тютюнових кіосків. Незважаючи на те, що Альберт не палив і не зловживав алкоголем, йому хотілося цигарки, щоб заспокоїти нерви після виснажливого дня. Шукаючи місце, де можна купити пачку, він не зміг знайти жодного магазину з тютюном на довгій вулиці. Ця несподівана відсутність змусила його зупинитися і замислитися. Йому раптом спада на думку ідея, яка пожвавила настрій: відкрити тут власний магазин, в якому продаватиметься тютюн [3]. Так автор показує, як зневіра героя змінюється надією та ентузіазмом знайденого покликання.

Під впливом успіху, світогляд Альберта Формана зазнав значних змін. Його бізнес з тютюновими кіосками процвітав настільки, що вже через рік він відкрив ще один кіоск. Відчувши успіх в управлінні двома точками, Альберт вирішує розширитися ще більше. За десять років він володів вже не менше ніж десятьма магазинами, і його доходи зростали шаленими темпами [3]. Так Моем показує трансформацію світогляду свого героя під впливом успіху та зароблених статків.

В оповіданні простежується легка іронія щодо обмеженої освіти головного героя. Автор гумористично зображує низку курйозних ситуацій, в які потрапляє Альберт через брак знань. Наприклад, під час розмови з банківським менеджером про інвестування коштів у цінні папери, герой зізнається, що не вміє ані читати, ані писати. Це викликає здивування у менеджера. «*Well, sir that's just it. I can't. I know it sounds funny-like, but there it is, I can't read or write, only me name, an' I only learnt to do that I went into business*». **The manager was so surprised that he jumped up from his chair. The manager stared at him as though he were a prehistoric monster.** [3, p.10] Такі моменти надають оповіданню гумористичного забарвлення.

Отже, автор майстерно зобразив широку гаму переживань Альберта Формана – від розпачу через звільнення до оптимізму від знайденого покликання і задоволення від ділового успіху. Детальний опис реакцій та внутрішніх почуттів персонажа дозволяє створити ефект співпереживання та психологічні глибини образу.

Список використаних джерел:

1. Мац І.І. Різновиди емоцій та способи їх вербалізації (на матеріалі англійської мови). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/3511/1/-03miiesv.pdf>
2. Разуванова Ю. Мовні засоби вираження емоційного стану радості (на матеріалі твору Сомерсета Моема «Teatr»). URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/30575/1/Razuvanova%20Yu.H.%20Movni%20zasoby.pdf;jsessionid=23610BE6B13220B11BA3033025489F64>
3. Maugham W.S. The Verger. URL: <http://studyenglishwords.com/-book/Церковный-служитель>

Людмила Станіславова

(Хмельницький національний університет)

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ У ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД

Як слідує із концепції мовної картини світу, її носії мають спільне ядро знань та уявлень. У це коло входять певні феномени, які добре відомі кожній людині і не потребують пояснення. Такі одиниці активно використовують, варіюють, модифікують, переосмислюють у художній та літературі, публіцистиці, у рекламі, у живій мові. Науковці на їх позначення використовують різні терміни: «прецедентний текст», «прецедентний феномен», «текстова ремінісценція» тощо. За ступенем поширення серед носіїв певної мовної картини світу прецедентні феномени можуть бути універсально-прецедентними, національно-прецедентними та соціумно-прецедентними.

Універсально-прецедентні феномени будуть близькими і зрозумілими для будь-якої сучасної особи та входять до універсального когнітивного простору людства., вони не ставатимуть перешкодою на шляху їх адекватного сприйняття представниками різних культур та країн. *Національно-прецедентні феномени* зрозумілі для середнього представника тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти та належать до її когнітивної бази. *Соціумно-прецедентні феномени* знайомі для більшості представників певного соціуму і входять до колективного когнітивного простору. Ці феномени будуть найменш відомими та зрозумілими серед людей і вимагатимуть глибшого дослідження від перекладача для їх відтворення у тексті перекладу [1, с.6].

За кожним прецедентним феноменом – своя унікальна система фонових знань, асоціацій інтелектуального, естетичного, емоційного рівня. Автор тексту наповнює його прецедентними феноменами, пропонуючи читачеві своєрідну «мовну гру». Адже читач має виокремити прецедентний феномен, «упізнати», розкодувати фонові знання, асоціації, які стоять за ним, тим самим поглибивши сприйняття тексту. А тому перекладач повинен зробити текст таким, щоби читач міг упізнання, розкодування здійснити. Для того перекладач має володіти фоно-

вими знаннями носіїв двох мов, розуміти культурно-історичний контекст оригінального твору і відтворити цей контекст у перекладі.

Перш за все перекладач має встановити, який смисл автор заклав у прецедентний феномен і наскільки схоже або наскільки відмінно зможе сприйняти згаданий феномен реципієнт перекладу.

Якщо прецедентний феномен належить до таких, які можуть бути незрозумілими для реципієнтів перекладу, перекладач має компенсувати це за допомогою внутрішньо-текстового або позатекстового коментаря до перекладеної шляхом транскрипції чи транслітерації, калькування прецедентної назви, або ж застосувати описовий переклад, контекстуальні заміни. Це дозволить спрямувати процес інтерпретації тексту перекладеного у тому напрямі, який типовий для інтерпретації тексту оригінального.

Приклад додавання до кальки морфологічної «Рексик» внутрішньотекстового коментаря: *Podobnie jak **Reksio**, staram się być wierny przyjaciel i odkrywać świat wokół siebie z ciekawością i entuzjazmem. / Як і улюблений герой мультиків **Рексик**, я намагаюся бути вірним другом і відкривати світ довкола себе з цікавістю та ентузіазмом.* Приклад додавання до транслітерації «Ванда» позатекстового коментаря: *Czasem czuję się jak **Wanda**, gotowa stawić czoła wszelkim wyzwaniom, broniąc swojej ziemi tak, jak to robiła nasza królowa legendarnej opowieści. / Іноді я відчуваю себе **Вандою**¹ і готова протистояти будь-якому виклику, захищаючи свою землю, як робила це наша королева в легендарній історії.*

У певних випадках можлива заміна прецедентного феномена у тексті перекладу таким, що виявиться зрозумілим реципієнтам перекладу. Скажімо, у багатьох культурах для позначення лінохів, скнар, нероб, правдолюбців, диктаторів тощо існують прецедентні імена. І це не обов'язково імена тих самих особистостей. Тому у тексті перекладу є сенс замінити прецедентне ім'я, представлене

---

¹ За легендою, принцеса Ванда після смерті князя Крака, засновника Кракова, стала княжною поляків. Коли німецький принц вирішив завоювати Польщу і одружитися з Вандою, вона втопилася у Віслі, щоби принц не намагався завоювати її країну

в оригіналі, на аналог, який легко упізнається реципієнтами перекладу.

Заміну на аналог здійснюють у випадку, коли прецедентний феномен являє собою фразеологізм, мотиваційна основа якого відмінна від мотиваційної основи фразеологізму мови перекладу, але значення обох одиниць досить схоже: *Co do mnie byłem uradowany z całej duszy i gdyby tylko uchodziło, jakżebym chętnie był **pokazać** Hani **na palcach: zyg, zyg, zyg!** [Sienkiewicz]. / Щодо мене, то я зрадив від усього серця і якби тільки можна було, з задоволенням **показав би** Гані **носа**.*

В інших випадках можлива заміна прецедентного феномена лексевою чи сполученням лексем неprecedентного характеру – за умови досягнення ідентичного або схожого значення [див. 3. с.135-138]. Наприклад: *...**oboje gramy z sobą w ślepą babkę, zamiast rozmawiać szczerze i z ufnością, jak za dawnych czasów** [Sienkiewicz]. / ... обидва ми **грались в хованки**, замість того, щоби розмовляти щиро і відверто, як у давні часи.*

Водночас правомірно Приходько В.Б. звертає увагу на особливості перекладу етноспецифічних прецедентних феноменів, підкреслюючи, що переклад має зберігати національну ідентичність феномена, «дух» оригіналу [2, с.264].

Список використаних джерел:

1. Колоіз Ж.В. Проект українського «Словника прецедентних феноменів». *Структура і семантика мовних одиниць. Філологічні студії*. 2017. Вип. 16. С. 139-160.
2. Приходько В.Б. Інтертекстуальність як проблема перекладу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2017. №1 (13). С. 262-266.
3. Ташенко Г.В. Переклад прецедентних імен: когнітивний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2026. №21. Т. 1. С. 135-138.

Наталія Стахнюк
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ODZWIERCIEDLENIE JĘZYKOWEGO OBRAZU ŚWIATA MŁODZIEŻY W SYSTEMIE SLANGOWYM

Socjolekt młodzieży jest otwarty, jak cały system językowy, chętnie wzbogaca się przez środki zapożyczone z zewnątrz, posługuje się konstrukcjami frazeologicznymi zapożyczonymi z innych odmian polszczyzny lub innych języków i nadaje im nowych znaczeń. Sposób zestawienia lub łączenia wyrazów odległych semantycznie i stylistycznie nadaje konstrukcjom humorystyczne, czasem ironiczne znaczenie. Warto zauważyć, że do ważnych środków kształtujących strukturę i treść fraz w analizowanym materiale należą innowacje frazeologiczne, neofrazeologizmy i nietradycyjne zwroty (np. «uczeń o płochliwej inteligencji»).

Socjolekt młodzieżowy różni się od języka ogólnego przede wszystkim słownictwem. Jedną z ważnych cech jest niedbałość w mowie. Kazimierz Ożóg zauważa, że jest to tendencja młodzieży, która objawia się głównie w płaszczyźnie fonetycznej. Wiele tekstów jest wypowiedzianych przez młodych ludzi niewyraźnie, można wręcz powiedzieć, że słyszymy jedynie bełkot, a nie zwykle słowa. Cecha ta przejawia się głównie w tekstach nieoficjalnych, ale zauważamy ją już w wypowiedziach półoficjalnych, na przykład w odpowiedziach na lekcjach szkolnych [3, c.184].

Cechą charakterystyczną jest także moda na luz, czyli używanie symboli wulgarnych, brutalnych, obraźliwych i obscenicznych. Cechę tę wzmacnia główna kategoria współczesnej kultury konsumpcyjnej, jaką jest nacisk na wolność człowieka. Filmy, gry komputerowe, teledyski itp. wpływają na taki sposób myślenia młodych ludzi. Luźny tryb życia, będący idealnym typem zachowania dla młodych ludzi, utwierdza ich w przekonaniu, że używanie wulgaryzmów i słów wulgarnych jest normą oraz podkreśla swobodę mówiącego [3, c.186]. W wypowiedziach młodych ludzi wulgaryzmy jawią się jako wyrażenia bardzo wyraziste. Służą nie tylko do obrażania rozmówcy, ale także do łagodzenia napięcia i stresu. Inną techniką jest hiperbolizacja, czyli

technika stylistyczna wyrażająca nadmierną przesadę, por.: wieśniak, łachmaniara. Warto wspomnieć także o trendzie odwrotnym – eufemizmie, czyli łagodzeniu treści wypowiedzi.

Jerzy Bartmiński uważa, że typową cechą języka młodych ludzi jest także metaforyczność, która jest nie tylko dodatkiem poetyckim i dekoracją retoryczną, ale rządzi językiem i myśleniem, stanowiąc ważną część naszego języka potocznego. Można zatem powiedzieć, że system terminów, których zwykle używamy do myślenia i działania, jest w istocie metaforyczny. Młodzi ludzie często używają słów o różnym znaczeniu, dlatego nazywamy to zjawisko neosemantyzacją [1, c.127].

Socjolekt młodzieżowy charakteryzuje się dużą kreatywnością, gdyż młodzi ludzie tworzą wiele neologizmów. Mogą mieć charakter semantyczny (bekon, kebab, pączek – osoby z nadwagą), derywacyjny, leksykalny (np. zapożyczenia) lub frazeologiczny. Ciekawe formy tworzone przez młodych ludzi bardzo często powstają także w drodze derywacji odwrotnej. W języku młodzieży używa się wielu słów w formie zdrobniałej i pieszczotliwej, które tworzy się za pomocą przyrostków -(ycz)ka, -ka, np.: histerika histeryczka, fizyczka. Te zdrobnienia nadają słowom ironiczne znaczenie. Niektóre z nich tworzone są z przyrostkami -ara, -owa, więc nie mają pozytywnej konotacji, np.: blachara, typiara, **rynkówa**. Przyrostek -ycha, równie produktywny w tworzeniu innowacji leksykalnych, jak inne formanty, wyraża emocje pejoratywne (np. wycha – nauczyciel).

Język, którym posługują się młodzi ludzie, w naturalny sposób wyrasta z języka potocznego. Słownictwo młodzieży (zwłaszcza tzw. netspeak), często niezrozumiałe dla dorosłych, tworzy kod pokoleniowy, który ułatwia szybką wymianę informacji w gronie rówieśników, często w specjalnie zaszyfrowanej formie. Kodeks ten ma zatem pewne cechy subkultury, przez którą rozumie się wzorce, zasady, normy zwyczajowe akceptowane i obowiązujące w określonej grupie społecznej będącej częścią większej społeczności, odmienne od wzorców, zasad, norm zwyczajowych akceptowanych przez ogół publiczny. Łącząc tę definicję z cechami socjolektu młodzieżowego i specyfiką tej grupy wiekowej, można przyjąć, że język młodszego pokolenia jest po części wytworem popkultury i sieciowych subkultur «społecznych».

12-18 lat to czas intensywnego dorastania (nie tylko biologicznego, ale także społeczno-kulturowego) i przygotowania do ról społecznych; to także czas buntu, dylematów psychicznych i emocjonalnych. W tym kluczowym dla młodych ludzi okresie etos grupy rówieśniczej, wzorce zachowań propagowane przez media, w tym świat reklamy, celebrytów i promowany przez nich modny styl życia, stają się punktem odniesienia, a dziś także wzorem do naśladowania. Decyzje i stanowiska rodziców, nauczycieli i ogólnie dorosłych podlegają krytyce i sprzeciwowi. Młodzi ludzie wyrażają swoją indywidualność na różne sposoby: poprzez ubiór, styl życia, muzykę, a także w specyficznym zmodyfikowanym języku – głównie w warstwie leksykalnej i frazeologicznej. Dominująca dziś potoczność obserwuje się także w każdej odmianie funkcjonalnej – choć stopień potoczności języka jest zróżnicowany. Jak pisze Małgożata Kita, język potoczny «zrobił karierę» dzięki swojej wielofunkcyjności. Użytkownik, swobodnie poruszając się pomiędzy odmianami danego języka etnicznego, może dokonać strategicznego wyboru języka – tak, aby w danej sytuacji aktu komunikacyjnego lub w momencie tej sytuacji wzmianka o określonej odmianie stylistycznej była adekwatna do jego komunikatywności możliwości, cele i intencje. Jednocześnie wielość funkcji języka mówionego pozwala na prowadzenie z odbiorcą pewnej gry, której zadaniem jest rozszyfrowanie celu użycia elementu mówionego w konkretnym momencie aktu komunikacji [2, c.51]. Ale faktem jest, że aby wybrać styl mowy, musisz dobrze znać inne style. A ta umiejętność nie jest przynależna każdemu, zwłaszcza – z oczywistych względów – nastolatkom.

Socjolekt odzwierciedla więc językowy obraz świata młodych ludzi, gdyż ważne dla nich realia znalazły w nim miejsce, odtworzone w specyficzny, właściwy slangowi, sposób.

Список використаних джерел:

1. Bartmiński J. Współczesny język polski. Lublin: UMCS, 2001, 696 s.
2. Kita M. Gra funkcjami w języku potocznym. Żonglowanie słowami. Językowy potencjał i manifestacje tekstowe / red. M. Kita, Katowice: Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych, 2006, 239 s.

3. Ożóg K. Uwagi o współczesnej polskiej grzeczności językowej. *Poliszczyzna przełomu XX i XXI w. Wybrane zagadnienia*. Rzeszów, 2001, 263 s.
4. Przybylska R. O najnowszym języku polskim. *Polonistyka*. 2002. №9. S. 519.
5. Uniwersalny słownik języka polskiego / red. S. Dubisz. Warszawa, 2003. T. 4. 1139 s.
6. Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=online%20slang>.
7. Młodzieżowe słowo roku. URL: <https://sjp.pwn.pl/mlodziezowe-slowo-roku/Regulamin:202302.html>.

Роман Стацюк

(Національна академія Служби безпеки України)

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «ТЕРМІНОЛОГІЯ» ТА «НОМЕНКЛАТУРА» В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

У термінознавчих працях як українських, так і зарубіжних дослідників неодноразово порушено питання про номенклатуру, однак і досі лінгвістична теорія терміна не виробила єдиного погляду на сутність і місце цих номінативних одиниць у підсистемі спеціальної лексики [3, с.52].

Слово номенклатура (від лат. *nomenclatura* – розпис імен) уперше з'явилося у французькій мові в XVI ст. після створення шведським ботаніком К. Ліннеєм класифікації рослин. Спочатку це поняття трактували як «систему назв у певній галузі знання» [1, с.110]], однак у 1780-х рр., після впорядкування хімічної номенклатури А. Лавуазьє, його значення розширюється і починає позначати не лише систему назв, а й систему понять.

Як зазначає О.О. Романова, з одного боку, протиставлення терміна і номена більшість учених вважають «надзвичайно важливим для осмислення сутності терміна», а, з другого, підкреслюють, що «сьогодні не вироблено чітких критеріїв для розмежування цих двох мовних одиниць». Констатовано відмінності позицій різних груп дослідників: одні не розмежовують терміни і номени, інші вважають номенклатурні знаки різновидами власних назв, треті пропонують такий критерій диференціації: «номенклатурними варто вважати ті мовні одиниці, які називають

об'єкти та засоби дослідження в окремій науковій галузі, а власне термінами – одиниці, що номінують явища, які супроводжують процес дослідження» [5, с.59].

Так, на думку Л.В. Туровської, номенклатура – це специфічна система спеціальної лексики, яку використовують для позначення реальних об'єктів і яка межує з конкретними галузевими термінами, а не протистоїть їм [7, с.228]. Н.С. Родзевич, наприклад, вважає, що немає потреби чітко розмежовувати термінологію та номенклатуру, оскільки вони пов'язані зі спеціальними поняттями та й у більшості словників не розрізняються [4, с.11]. Л.О. Симоненко також дотримується цієї позиції, наполягаючи, що між термінами та номенами немає перехідної межі й останні можуть у певних випадках переходити до розряду термінів [6, с.50].

Однак В.М. Овчаренко, навпаки, вважає, що номенклатурні знаки – це різновид власних назв [2, с.61]. Л.В. Туровська також поділяє думку В.М. Овчаренко стосовно того, що номені посідають проміжне місце між власними назвами та термінами, наголошуючи, що номені співвіднесені з поняттями через терміни й функціонують у спеціальній комунікації завдяки існуванню відповідних термінів; до того ж співвіднесені не з будь-яким поняттям, а лише з таким, яке є показником класу на основі родових відношень [7, с.227].

Дослідивши номенклатурні знаки, О. Павлова визначила такі характерні ознаки, що допомагають їх виділити у складі спеціальної лексики:

- 1) номенклатурні одиниці виконують лише номінативну функцію та можуть замінюватися цифровими чи літерними позначеннями або ж графічними знаками;
- 2) номені утворюють таку систему, яка належить до найпростіших і становить перелік однорідних понять, що перебувають на одному рівні абстракції та відбивають класи однорідних предметів;
- 3) номенклатурний знак становить опис, у якому подано основні ознаки відповідного предмета;
- 4) номені мають підсилену денотативність і конвенційність, позначаючи спеціально виділений предмет;
- 5) номенклатурні найменування характеризуються смисловою похідністю і вторинністю;

- б) номени є нижчою ланкою спеціальної лексики в тому сенсі, що розуміння їх неможливе без співвіднесеності з іншими термінологічними одиницями [3, с.53].

За висновком О.О. Романової, «основна властивість термінів – поняттєвість (безпосередній зв'язок із поняттям), а номенів – предметність (номен пов'язаний із поняттям опосередковано, через предмет)» [5, с.60]. Тут спостерігаємо проблемність розуміння структури мовного знака, певною мірою ізоморфну до дискусійного вживання терміна реалія в перекладознавстві (на позначення не тільки об'єкта навколишньої дійсності, а й його назви – замість правильної опозиції реалія – найменування реалії).

Порівняно з термінами у номенів можливості матеріального вираження «набагато ширші – за допомогою цифр, символів, графічних знаків» [5, с.59] (пор. типологію знаків у семіотиці). Коментуючи це положення, слід нагадати, що:

- 1) мовні знаки – один із типів знаків;
- 2) позначення числівників цифрами, а хімічних елементів або астрономічних об'єктів узвичаєними у відповідних науках символами не виводить назви цих об'єктів за межі мовознавства;
- 3) лексеми можуть мати різне графічне позначення аж до ідеограм.

Список використаних джерел:

1. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / уклад.: Р.В. Болдирев та ін. Київ: Наук. думка, 2003. Т. 4: Н-П. 656 с.
2. Овчаренко В.М. Структура і семантика науково-технічного терміна. Харків: Вид-во Харків. ун-ту, 1968. 72 с.
3. Павлова О. Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми класифікації спеціальної лексики). URL: http://vlp.com.ua/files/09_38.pdf (дата звернення: 26.01.2024)
4. Родзевич Н.С. Поняття термін, термінологія і номенклатура в працях радянських і зарубіжних учених. *Лексикографічний бюлетень*. Київ, 1963. Вип. 9. С. 6-12.
5. Романова О.О. Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження: термін і номен. *Термінологічний вісник: зб. наук. праць*. Київ, 2011. №1. С. 55-62.
6. Симоненко Л.О. Формування української біологічної термінології. Київ: Наук. думка, 1991. 152 с.
7. Туровська Л.В. Терміни та номени в науково-технічній. *Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць*. Київ: КНЕУ, 2005. Вип. VI. С. 225-229.

Павло Трембовецький
(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)

ПРИНЦИП ПАЛІМПСЕСТУ В ІСТОРИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ РОМАНУ М. ОНДАТЖЕ «АНГЛІЙСЬКИЙ ПАЦІЄНТ»

Роман М. Ондатже «Англійський пацієнт» є доволі складним літературно-художнім текстом, в якому нашаровуються різноманітні проблеми новітньої історії і культури, документальні джерела й фікційні сюжети.

Фрагментований текст роману має просте пояснення, адже розповідь у ньому організовано головним чином у наративній перспективі протагоніста – «англійського пацієнта», який через свій фізичний стан після важкого поранення страждає на амнезію і не може адекватно і зв'язно розповісти свою історію. Невизначеність стосується навіть його імені. Давид Караваджо, який підозрює «англійського пацієнта» у шпигунстві на користь німців, вважає, що це Ласло Алмаши, угорський аристократ, географ і картограф, який допомагав гітлерівським фашистам прокладати маршрути в Лівійській пустелі. Однак ця версія не є остаточною, у всякому разі для читача вона більш-менш аргументовано представлена лише ближче до кінця роману.

Єдине, що можна абсолютно точно говорити про «англійського пацієнта», це те, що він є справжнім професіоналом картографічної справи, блискучим знавцем Лівійської пустелі. Крім того, судячи з його розповідей і міркувань, він вільно орієнтується у світовій історії і культурі.

Постійним супутником «англійського пацієнта» є книга давньогрецького історика Геродота «Історія». На початку роману медсестра Ханна, доглядаючи за обгорілим пацієнтом, бере цю книжку до рук і дивується її формі: «Це книжка, винесена ним із вогню, – «Історія» Геродота, де між аркушами вклеєні сторінки інших книжок, вирізані ним, чи записані від руки між її рядків його власні спостереження, і тепер усі ці слова гойдаються в колісці Геродотового тексту» [1, с.23]. З роками цей дивний зшиток «став удвічі товстішим, ніж раніше» [1, с.97]. Ханна звертає увагу на те, що деякі сторінки книжки повністю заклеєні тонким сигаретним папером. На ньому теперішній

пацієнт у минулому записував бісерним почерком свої спостереження і міркування щодо різноманітних подій і фактів історії і власного життя.

Особливе місце в щоденнику героя займають карти. Їх «контурна структура» відбивається на всіх рівнях життя людей, редукованого війною до стану спустошення [2].

Гортаючи свій щоденник і зачитуючи окремі фрагменти з нього для Ханни, герой одночасно виконує декілька завдань. По-перше, за допомогою щоденника він ніби відновлює свою пам'ять. По-друге, перечитування й інтерпретація подій минулого стає реставрацією загальної історії і культури.

Щоденник головного героя є в буквальному сенсі палімпсестом, оскільки тексти в ньому один за одним накладаються і прочитуються за принципом взаємовіддзеркалення. Разом із тим палімпсест у контексті роману має символічний смисл і означає саму світобудову, коловоротний рух історії, що повторюється. Тому й смисл сучасності може відкритися з історії.

Роман Ондатже за своєю структурою схожий на цей специфічний щоденник, чи «книжку загальних місць» (в оригіналі часто зазначається: «his commonplace book» [3]. Автор роману ніби добирає «фрагменти» та «абзаци, вирізані з інших книжок», і включає їх у свій твір. Твір насичений різноманітними інтертекстуальними елементами, включаючи посилання на тексти літератури і культури, пам'ятки скульптури й архітектури, описи карт і маршрутів, міфологічні та біблійні образи та картографічні зображення. І в цьому сенсі не тільки «Історія «Геродота в романі, а й власне текст роману є палімпсестом.

Список використаних джерел:

1. Ондатже М. Англійський пацієнт: роман / перекл. з англ. Є. Даскал. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 304 с.
2. Abu Baker, Ahmad M.S. Maps in Michael Ondaatje's *The English Patient*. URL: http://www.nobleworld.biz/images/Abu_Baker3.pdf
3. Ondaatje, M. *The English Patient*. URL : <http://flibusta.is/b/233482/download>.

Наталія Фрасинюк, Ірина Свідер
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

TEACHING PRAGMATIC COMMUNICATION TO PRE-SERVICE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES

Nowadays there are many situations where misunderstandings occur in the middle of every-day conversations. These missteps can lead to confusion and in worst-case scenarios to long-term consequences. Far too little attention has been paid to the actual intentions of speakers and to the sub context (hidden thoughts, desires etc.) Simply knowing how to read, mastering pronunciation and practicing grammatical exercises will not make a foreign language learner fluent.

The aim of this paper is to highlight the importance of pragmatics in terms of teaching a foreign language. Learning English has become a global trend. Due to real opportunities of being hired abroad or being admitted for studies people are forced to communicate well in a foreign language and be pragmatically competent. Learning foreign languages should be aimed at using language in real-life situations, in particular contexts.

The term «pragmatics» has come to be used to refer to the context and meaning of what has been said including the intention of the speaker and other additional factors. Pragmatics also studies language from the perspective of real life communication and tries to understand the relations between context and language, which lead to language understanding [4, с. 55].

A precise definition of pragmatics was given by David Crystal, who claims that it is the: «... study of LANGUAGE from the point of view of the users, especially of the choices they make, the CONSTRAINTS they encounter in using language in social interaction, and the effects their use of language has on the other participants in act of communication» [3].

Nowadays the biggest problem that non-native speakers have is that they have quite abstract knowledge of the language. People tend to focus on grammatical rules and principles rather than on useful activities, which are geared to make one's speech fluent. Cultural norms such as familiarity, polite-

ness, good manners, formality and so on form the notion of what pragmatics is. Pragmatics analyses social and cultural levels of language usage in every day environment, it deals with relevant and useful language that can be implemented in one's speech. Teaching and studying with the help of a native speaker or through original movies, authentic TV shows or books are good illustrations of this. This enables learners of foreign language to convey meaning exactly as it was intended to and there is a bigger chance to be better understood by others.

Pragmatic and communicative competences are crucial and essential in both language learning and language teaching because they are integral parts of successful communication. Pragmatic competence is the ability that can be acquired in order to both accurately convey the meaning of one's message and interpret the one you get in various social situations. Communicative competence is explained as having «... knowledge of rules of appropriate speech behavior (e.g., speech act usage, topics), turn talking, and such conversational phenomena as interrupting» [3].

Communicative competence can be divided into four elements:

1. Grammatical competence: words and rules.
2. Sociolinguistic competence: appropriateness.
3. Discourse competence: cohesion and coherence.
4. Strategic competence: appropriate use of communicative strategies.

Teachers should aim at paying more attention to speaking and listening skills practicing more in communicating new information, encouraging students' involvement to overcome passive learning and focusing on practicing the language in real-life situations rather than on producing well-formed sentences or in individual words.

Pragmatics is indeed the study of contextual meaning and it can be used to solve communication difficulties. Teachers should aim at improving students' competence level, which can be done with the help of authentic materials and putting students in the natural environment. In the beginning stages of teaching, strategic competence has to be inserted in learner's speech, which is the way how to keep communicating even if there are some misunderstandings or

breakdowns. Students have to know basic strategies (asking for help, miming and gesturing or topic avoidance) to be able to convey some kind of message [2, c.67].

There are different ways of implementing pragmatics into classroom context. The number of activities is enormous. It is definitely better to start with some **warm up exercises** and to take advantage of naturally occurring situations (practice greeting). For instance, ask students «*What do people say to introduce themselves in their first language?*» and then ask students to compare their answers to what people say to introduce themselves in the target language. This warm up exercise shows differences and similarities in two language and what phrases have to be eliminated from the students' speech in the target language.

The way of **analyzing drama** is both good and creative way how to implement pragmatics into the lesson: «The discussion of what is meant, implied, etc. by characters in dramatic dialogues can also be used in class to make students explicitly aware of the communicative nature of discourse». Although due to the obvious development of technologies, it would be better to engage student not only with the written materials, but also learners can analyze audio files or short films.

Students can also be asked to **complete the dialogue with appropriate responses**. This activity will require logical thinking and good knowledge of vocabulary. Students can be provided with **tricky sentences** in order to see the differences of meaning in different sentences. These activities emphasize the importance of pragmatic competence in the classroom context. They are meant to improve and develop pragmatic skills of foreign language learners.

Communicative and situational exercises can be accompanied as explicit and implicit instructions about the nature of the pragmatic meaning that is learned, but at advanced levels of foreign language learning it is the explicit explanations that are most appropriate, especially in the case of essential ones differences between native and foreign language pragmatics [1, c.87].

The development of exercises involves several stages. Firstly, there is an analysis educational material that contains pragmatic meanings formed by language, speech and non-speech means (e.g. special stress, intonation, the use of

certain types of sentences, interjections and constructions, specific gestures, facial expressions, posture, etc.).

Further, in order to form the necessary skills communicative tasks are created and pragmatic means are selected for their performance with support. Also, a real or simulated professionally oriented situation is presented, which will require a creative approach to implementation pragmatic functions of language and/or speech units being studied.

Finally, the task is accompanied by a so-called «lecture component», that is, the explanation of the corresponding pragmalinguistic and sociopragmatic phenomena of the foreign language.

Therefore, learning the pragmatics of communication is an important aspect of the formation of foreign language communicative competence and requires a lot of attention in teaching foreign language.

References:

1. Костенко Н.І. Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей. *Мовна комунікація: наука, культура, медицина*: зб. матер. наук.-практ. конф. до 55-річчя ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського. Тернопіль, 2012. С. 86-89.
2. Маслова Т.Б. Прагматична складова іншомовної компетентності. *Іншомовна освіта педагога: виклики, проблеми, перспективи*. Київ: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2015. С. 66-71.
3. Nicholas Allott. Key Terms in Pragmatics. URL: <https://uogbooks.files.wordpress.com/2014/10/key-terms-in-pragmatics-by-nicholas-allott.pdf>
4. Wisniewska H. Communicative Competence in Professional Discourse. *Linguistics and Literature Studies*. 2015. Vol. 3(2). P. 50-57.

Вікторія Чорноконь
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

КОНЦЕПЦІЯ «СМЕРТІ АВТОРА» Р. БАРТА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СТРАТЕГІЇ ХУДОЖНЬОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Есей Ролана Барта «Смерть автора», вперше опублікований 1967 р., має важливе значення в контексті досліджуваної нами проблеми невизначеності в новітній літературі. Суть концепції смерті автора полягає в ідеї автономного існування тексту, у його незалежності від особистості автора. За Бартом, після народження тексту його автор «вмирає», а текст починає жити своїм життям у свідомості кожного окремого читача. Тобто в рамках тріади автор-текст-читач головну роль відводиться читачеві, оскільки саме завдяки йому текст «оживляється». Причому ця концепція знімає такі питання, як «що хотів сказати автор», «у чому головна ідея твору» тощо, тому що читач має справу з текстом, а не з автором. Відтепер читач вільний інтерпретувати будь-який твір так, як йому заманеться.

«Смерть автора» знаменує народження іншої літератури, що визначається, як «винахід цього голосу, якому ми не можемо призначити конкретне походження». Сучасний автор працює зі стилем, грає цитатами, іноді виявляючи в цій галузі незвичайну оригінальність. Його акцент зміщується із проблеми «що писати» на проблему «як писати». В результаті основою створюваного тексту стає не виражена в ньому думка, а мова як така.

Проголошуючи смерть автора, Ролан Барт спирається на аксіологічну для нього думку про те, що у ХХ столітті письменник перестав бути мірилом моральності, втратив функції пророка та судді. На попередніх етапах розвитку мистецтва відносини між автором і твором вибудовувалися в парадигмі батько-дитя. Автор повністю володів текстом та всіма засобами зміцнював свою присутність у ньому. Бартова концепція авторства позбавляла автора такого безроздільного панування, закликала до повалення «письменника-батька», який нав'язує читачеві-дитині свою волю.

Барт замінює Автора на Скриптора, тобто на того, хто «записує», хто «несе в собі не пристрасті, настрої, почуття чи враження, а тільки неосяжний словник, з якого він черпає своє письмо, не знаючи спину...» [2, р.147]. Скриптор не має минулого, він народжується з текстом. Можна сказати, що в цьому випадку мова говорить через письменника, а не письменник висловлює свої думки за допомогою мови. А тому ідея «автора-Бога» більше не працює, його просто не існує, є лише читач, який сприймає випадково згенерований текст. Стверджуючи відносно неважливості біографії письменника порівняно з цими текстовими та родовими угодами, Барт каже, що відсутність інстанції, що «контролює» зміст твору, значно розширює горизонти тлумачення літературних текстів.

Отож концепція Барта базується на доведеній до межі активності читача, який, по суті, сам стає автором. У цьому сенсі Барт повторює вже висловлені зауваження про роль читача українського філолога Олександра Потебні, який писав, що зміст словесно-художнього твору «розвивається не в митцеві, а в тих, хто розуміє <...>. Заслуга митця не в тому мінімумі змісту, який думався йому при створенні, а в певній гнучкості образу, в силі внутрішньої форми збуджувати найрізноманітніший зміст» [1, с.49]. Але Барт пішов далі і зіштовхнув автора та читача, внаслідок чого читач «поглинув» автора, звів його роль до функції записувального пристрою.

Для Барта смерть автора є необхідною передумовою народження читача: «Щоб забезпечити письму майбутнє, треба перевернути міф про нього – народження читача доводиться оплачувати смертю Автора» [2, р.148], – такою оптимістичною фразою закінчує Барт свій есей.

Що дає йому право говорити про це нове народження? Найперше – все та сама знеособленість мови, бо письмо у всіх його різновидах стає єдиним текстом тільки перед очима читача: «Текст складений з безлічі різних видів письма, що походять з різних культур і вступають один із одним у відносини діалогу, пародії, суперечки, проте вся ця множинність фокусується у певній точці, якою є не автор, як стверджували досі, а читач. Читач – це простір, де зберігаються всі до єдиної цитати, з яких складається письмо; текст набуває єдності не у своєму

походженні, а в призначенні. Тільки призначення – це не особиста адреса; читач – це людина без історії, без біографії, без психології, він лише хтось, що зводить докупи всі ті штрихи, що утворюють письмовий текст» [2, р.148].

Згідно з Бартом, з читачем веде розмову «не автор, а мова як така; письмо є від самого початку знеособленою діяльністю». Тут за підтримкою Барт знову апелює до сучасної лінгвістики, яка показала, що «висловлювання... чудово відбувається саме собою, отже немає потреби наповнювати його особистісним змістом тих, хто говорить» [там само].

В аспекті генерації смислу як читання, так і письмо – це «не правда людини», а «правда мови»: вже не «я», а сама мова діє, «перформує», як каже Брат. Особистість автора тексту стає несуттєвою, і поняття «тексту» має замінитися поняттям «письма». Власне авторські думки і почуття витісняються в інтимну сферу особистих щоденників і листів, не призначених для читання сторонніми людьми.

Такими є основоположні тези Бартової концепція смерті автора, яка є не лише ключовим текстом для постструктуралістської теорії, а й відкриває широкі можливості для збагачення методології аналізу поезики невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Потебня О.О. Естетика і поезика слова. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с.
2. Barthes, Roland. *The Death of the Author. Image-Music-Text: Roland Barthes Essays.* Translated by Stephen Heath. London: Fontana, 1977. P. 142-148.

Ольга Шаповал

*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ В РОМАНІ В. ГОЛДІНГА «ВИДИМА ТЕМРЯВА»

«Видима темрява» («Darkness Visible») – сьомий роман Нобелівського лауреата Вільяма Ґолдінга, який побачив світ у 1979 році, перервавши тривалу творчу паузу письменника. На думку Соломії Павличко автору вдалось створити яскраву «метафору сучасного суспільства і перс-

пектив його розвитку» [1, с.51]. Філософська проблематика роману охоплює такі важливі питання як свобода вибору, суб'єктивність моральних суджень, протистояння добра і зла, самотність людини та її відчуженість у суспільстві. Важливим засобом реалізації авторської концепції є просторова організація оповіді.

На початку роману автор розміщує своїх героїв у максимально конкретному, чітко локалізованому просторі: «У Лондоні, на схід від Собачого острова ...» [2, с.7]. Але викликана бомбардуванням пожежа не лише руйнує будинки, а й перетворює Лондон на «пекельне місто» [2, с.10], охоплене вогнем Апокаліпсису, в якому «плавиться й палає сама основа світу» [2, с.10].

Часові координати окреслені більш умовно, відомо тільки те, що «війна розпочалася нещодавно» [2, с.9], а порівняння з руїнами Помпей виводить сприйняття на позачасовий рівень. Така амбівалентна взаємодія реальних та символічних часопросторових відносин стає характерною ознакою оповіді.

Просторова точка зору деперсоніфікованого наратора у творі найчастіше «прикріплена» до одного з персонажів: у першому розділі це – Метті, у другому – Софі, у третьому – Сім Гудчайлд. Об'єднуючим простором для всіх героїв стає Грінфілд – невелике містечко неподалік від Лондона, навіть не стільки Грінфілд, скільки «прямокутник», який охоплює маєток Спраусона, магазин Френклі, книжковий магазин Гудчайлда, парк і канал зі Старим мостом. У маєтку Спраусона мешкає подружжя Беллів й родина Стенхоуп, за маєтком знаходяться сад і стайні: особиста територія двійнят Тоні й Софі, де пізніше відбудеться спиритичний сеанс за участю Метті. Книжковий магазин – це не лише приміщення, де проходить життя Сіма Гудчайлда, а й місце, що відіграє значну роль у ситуації вибору для головних героїв: саме тут Софі вперше відчуває власну владу над такими чоловіками, як Гудчайлд, а дрібна крадіжка книжок містером Педігрі показує їй можливий вибір. Іронічним видається той факт, що кришталева куля у вітрині, виконавши своє призначення сигналу поклику від вищих сил для Метті, замінюється Сімом на дитячі книжки з таємною метою привабити маленьких міс Стенхоуп.

Особливе місце серед топосів «прямокутника» займає магазин Френклі – гротескне поєднання традиції й сучас-

ності. Приміщення невизначеного віку, в яких розмістився магазин, перетворились на крамницю старожитностей, в якій *«від кожного століття, кожного покоління, кожної партії товару осідав залишок чи осад»* [2, с.40]. Фантасмагорія функціонування магазину (*«крилаті комірці»* непотрібних прикажчиків, що літають у темряві; екзотична система оплати товару за допомогою пристрою, що нагадує дитячу залізницю; продавці, що не помирають, а перетворюються на *«святих старців»* [2, с.42]) поєднується з абсурдною філантропією власника (старий водій настільки страждає від подагри, що не здатен самостійно сісти за руль, робота завдає йому страшних страждань, та містер Френклі вважає, що не може його звільнити).

Непорушності традицій старого магазину протиставляється *«легковажність»* його другого поверху, де господарює ХХ століття: *«святих старців»* замінюють дівчата-продавці; напівтемряву – яскраве електричне світло; старожитності – пластмаса, фарфор та штучні квіти. Таке гротескне поєднання *«давнього й сучасного»* [2, с.44] перетворює магазин на *«мініатюрну подобу великого суспільства»* [2, с.44], що поширюється спочатку на весь Грінфілд, де визначною пам'яткою стає не Старий міст, а громадський туалет, розташований на ньому, – *«технічне чудо шістдесятих років минулого століття»*, бачки якого *«наповнювались та зливались день і ніч з незмінністю руху зірок й припливної хвилі»* [2, с.85], де патріархальну тишу порушує гул двигунів вантажівок й літаків та гомін іноземних мов, привнесених емігрантами.

Таким чином, світ Грінфілда, утворений парадоксальним поєднанням опозицій, постає як алегорія не лише Англії 1970-х років, а й усього людства у ХХ столітті.

Список використаних джерел:

1. Павличко С.Д. Вільям Голдінг і криза раціоналізму. *Лабіринти мислення. Інтелектуальний роман сучасної Великобританії*. Київ: Наукова думка, 1993. С. 40-58.
2. Golding W. *Darkness Visible*. London: Faber and Faber, 1979. 278 p.

Андрій Шевчук
(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнко)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕТЕРМІНАТИВІВ НА АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ БІЗНЕС-САЙТАХ

Детермінативи є важливими компонентами будь-якої мови і вони відіграють ключову роль у структуруванні висловлення та встановленні смислових відношень у ньому. Дослідження функціонування детермінативів має велике теоретичне та практичне значення для лінгвістики, а також для вивчення і використання мови в комунікації. У цій статті ми розглянемо функції детермінативів на англійськомовних бізнес-сайтах.

Детермінативи – це слова чи фрази, які використовуються для визначення або обмеження смислу інших слів у мові. Вони включають в себе артикли, займенники, числівники та прийменники. Ці компоненти визначають такі аспекти як конкретність, кількість, відмінок та місце розташування об'єкта в просторі. Артикли – це детермінативи, які вказують на конкретність чи загальність об'єкта. У більшості мов, наприклад, у англійській, є два артикли: *the* (вказує на конкретність) та *a* (вказує на загальність). Наприклад, *the cat* вказує на певну кішку, тоді як *a cat* вказує на будь-яку кішку. [1, с.26-28].

Займенники – це детермінативи, які вказують на конкретну особу чи предмет. Вони замінюють іменники у мовленні та допомагають уникнути повторень. Приклади займенників включають *he, she, it, they, this, those*, тощо. Числівники – це детермінативи, які вказують на кількість об'єктів. Вони можуть бути кількісними (наприклад, *one, two, three*) або порядковими (наприклад, *first, second, third*). Числівники допомагають виразити кількість та послідовність об'єктів. Прийменники – це детермінативи, які вказують на місце розташування об'єкта в просторі. Вони встановлюють відносини між об'єктами та вказують, де щось знаходиться. Приклади прийменників такі *in, on, under, between*, тощо. [2, с.402-423].

На сайті компанії Apple детермінативи використовуються для підвищення чіткості та точності інформації,

представленої користувачам. Розглянемо кілька прикладів та роль детермінативів на веб-сайті Apple. На сторінках продуктів, таких як iPhone, MacBook чи iPad, детермінативи використовуються для уточнення моделей та характеристик. Наприклад, фраза *The new iPhone 13 Pro* вказує на конкретну модель та відзначає її як нову, додаючи до неї характеристики. У наступній фразі *The latest MacBook Pro* ми можемо виділити використання артикля *The* та прикметника *latest*, що вказує на конкретну модель та підкреслює її актуальність, надаючи інформацію про найновіший продукт компанії. Вислів *An innovative design* допомагає нам чітко зрозуміти про новаторство у сфері дизайну тобто в статті *An* та прикметнику *innovative* вказано загальний характер (будь-який інноваційний дизайн). Це служить для привертання уваги користувача до ступеня новаторства в продукції та її унікальності. Дослідження вказує на те, що детермінативи, такі як статті та прикметники, мають значущий вплив на створення емоційного враження від продуктів, що пропонуються на бізнес-сайтах, сприяючи формуванню позитивного сприйняття бренду. Використання детермінативів на сайті Apple відповідає загальним принципам ефективного комунікаційного дизайну. Вони допомагають користувачам чітко розуміти, якою саме є продукція, які її основні характеристики та переваги. Це сприяє зручності навігації та взаєморозумінню між компанією та споживачами.

Детермінативи також несуть семантичну навантаженість, яка допомагає уточнювати смислові відношення в мові. Наприклад, в англійській мові артикль *the* може вказувати на конкретність предмету, тоді як артикль *a* вказує на загальність. Займенники вказують на конкретну особу чи предмет, які згадуються у тексті. Ця семантична функція детермінативів допомагає сприймати мовлення більш точно та зрозуміло. Детермінативи також виконують важливу граматичну функцію у мові. Вони впливають на граматичну правильність речень, визначаючи форму дієслова, прикметника та іменника. Наприклад, родовий детермінатив впливає на відмінювання іменників, а числівники вказують на кількість об'єктів. Без детермінативів, мова була б менш систематизованою та менш точною в граматичних конструкціях [3, с.331-335].

Детермінативи є невід'ємною частиною мови, вони визначають її структуру, семантику та граматику. Вони несуть семантичне навантаження та допомагають уточнити смислові відношення в мові. Дослідження їх функціонування має важливе значення для лінгвістики та допомагає краще зрозуміти, як мова будується та функціонує. Детермінативи важливі для розрізнення між загальним та конкретним, абстрактним та конкретним в контексті мовлення. Вони є необхідним елементом для уникнення двозначності та для підвищення точності передачі інформації. Вивчення детермінативів в мові розкриває багато таємниць мовного спілкування та допомагає поліпшити наше розуміння процесів, які відбуваються під час мовлення та сприймання тексту. Підкреслюється також роль детермінативів у формуванні наукового стилю як специфічного способу вираження дум та ідей. Вони є не лише граматичними елементами мови, а й засобами для структурування та організації інформації. Здатність чітко виражати зв'язки між об'єктами та поняттями робить їхнє дослідження ключовим етапом у побудові логічно структурованого висловлення.

Детермінативи є визначальними одиницями в мові та дискурсі, а, отже, допомагають нам сприймати світ ф ви-словаювати свій погляд на нього.

Список використаних джерел:

1. Бріт Н., Гембарук А., Деркач С., Бондарук Я., Слободяник О. Граматика англійської мови: теорія і практика. Умань, 2016. С. 26-28.
2. Randolph Q., Sidney G., Geoffrey L., and Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language. London, 1985. P. 402-423.
3. Chomsky N. The Minimalist Program. London, 1995. P. 331-335.

Любомир Шинкарук
*(Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка)*

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПИ: ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ

У міжкультурному спілкуванні головна мета полягає в тому, щоб розуміти думки та особливості співрозмовника. Під час цього процесу ми використовуємо не лише факти, а й наші попередні уявлення про представників конкретної культурної групи. Ці уявлення відомі як культурні стереотипи. Вони можуть стосуватися нашої власної групи або групи інших людей. Якщо мова йде про нашу власну групу, то це автостереотипи, а якщо про іншу – гетеростереотипи. Стереотипи можуть бути також спроектованими, коли окремі особи накладають свої упередження на іншу групу.

Стереотип – розширена, фіксована і спрощена ідея образу про певну групу людей [2, с.31]. Термін був введений у 1922 році та тепер використовується для опису загального уявлення про соціальну групу. Стереотип може бути як позитивним, так і негативним, але часто пов'язується із спрощеним та негативним уявленням про певних людей чи групу. Він може бути особистим (якщо використовується однією особою) або суспільним (якщо він широко поширюється в групі).

У повсякденному дискурсі стереотипи застосовуються до різних контекстів, часто посиляючись на членів колективу. Наприклад, пожежники сміливі, німці пунктуальні, італійці галасливі тощо. Коли люди роблять висновки про нових людей або соціальні події, наявні знання, включаючи стереотипні узагальнення, використовуються для зменшення невизначеності.

Різні припущення, пов'язані зі стереотипами національних чи культурних характеристик, можна розподілити на кілька типів: прості автостереотипи, прогнозовані автостереотипи, прогнозовані гетеростереотипи та прості гетеростереотипи. Розуміння різних видів таких стереотипів є важливим для покращення взаєморозуміння між культурами. Наприклад, у відносинах між іспанцями та американцями можна виділити прості автостереотипи, коли іспанці вва-

жають себе емоційними та теплими; прогнозовані автостереотипи, коли вони припускають, що американці цінують великі родинні свята та активне спілкування; прогнозовані гетеростереотипи, коли іспанці мають уявлення, що американці можуть сприймати їх як емоційних; та прості гетеростереотипи, коли американці можуть вважати, що іспанці віддають перевагу великим сімейним зібранням та щасливому способу життя. Ці приклади ілюструють, як культурні стереотипи можуть формувати уявлення кожної сторони про себе та іншу, впливаючи на міжкультурне спілкування та сприйняття. Розрізнення цих видів стереотипів допомагає уникнути узагальнень та сприяє покращенню взаєморозуміння між культурами.

Хоча стереотипи часто вважаються шкідливими для міжкультурної комунікації, їх усунення є неможливим і може завдати шкоди пізнанню. Стереотипи – це узагальнення про риси соціальних груп. Це когнітивні структури, які організовують інформацію про характеристики членів групи, які потім використовуються для висновків про цих осіб [3, с.53]. Це ментальні структури, які спрощують складні стимули з оточення та полегшують їхнє розуміння.

Культурні стереотипи фокусують нашу увагу на певних рисах, підсилюють їх у нашому спостереженні та пропонують інтерпретацію наших спостережень. Іншими словами, ми бачимо те, що нас навчили бачити, і в той же час наші спостереження також підтверджують стереотип. Очікування керують нашою увагою як спостерігачів.

Чим менше у нас інформації про інших людей, тим сильніше ми можемо покладатися на стереотипи. Хоча деякі стереотипи можуть бути обґрунтованими та корисними у конкретних ситуаціях, несправедливі та емоційно забарвлені стереотипи заважають взаємодії. Люди, як правило, приділяють увагу інформації, яка відповідає їхнім стереотипам, відхиляючи або ігноруючи те, що суперечить їхнім очікуванням. Багато досліджень підтверджують, що люди нерідко віддають перевагу гіпотезам, заснованим на стереотипах, навіть коли існують підстави сумніватися у їхній обґрунтованості.

Стереотипи проявляють великий опір до змін. Ситуації, які не вписуються у стереотип, часто розглядаються як винятки, які не впливають на загальний стереотип. Це усклад-

нює зусилля з подолання впливу стереотипів на міжособистісні відносини, оскільки люди можуть залишатися прихильниками своїх упереджених уявлень, навіть коли стикаються з фактами, що суперечать їхній достовірності [1, с.18]. Розуміння та подолання цього опору має вирішальне значення для поліпшення міжкультурного спілкування.

Культурні та національні стереотипи виконують роль описових та директивних елементів. Вони визначають спільні переконання про характер певної групи, виступаючи також як соціальні очікування інших. Ці стереотипи служать точкою відліку для оцінки поведінки інших.

Вплив стереотипів на уявлення про характер людей із інших груп виходить за межі когнітивної оцінки і впливає на емоційні реакції. Це може призвести до ворожого ставлення, ґрунтованого на припущенні, що інша сторона ворожа до їхньої культури.

Однак робота зі стереотипами в міжкультурній науці стикається з труднощами. Науковці визначають культурні різниці за допомогою різних концепцій, таких як колективізм/індивідуалізм чи високий контекст/низький контекст. Проте, ці узагальнення, хоча й базуються на наукових дослідженнях, все ж залишаються стереотипами, що можуть обмежити розуміння поведінки інших та впливати на справжнє міжкультурне розуміння.

Список використаних джерел:

1. Allport G.W. Stereotypes and Prejudice: Essential Readings. 1954. 449 p.
2. Blum L. Stereotypes And Stereotyping: A Moral Analysis. *Philosophical Papers*. 2004. Vol. 33. №3. 679 p.
3. Fiske S.T., Taylor S.E. Social Cognition: From Brains to Culture. 2013. 672 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Абрамович Семен Дмитрович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри слов'янської філології та загального мовознавства, академік НАН ВО України.

Базилюк Богдана Русланівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Базилюк Іванна Русланівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Бановська Дар'я Костянтинівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Белінська Юліана Олександрівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Білик Соломія Андріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Бондарчук Юрій Мирославович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Василевська Анастасія Михайлівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Виноградов Андрій – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Вискушенко Світлана Андріївна – Житомирський державний університет імені Івана Франка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та перекладу.

Войталюк Світлана Василівна – Хмельницький національний університет, старший викладач кафедри слов'янської філології.

Гадайбіда Оксана Василівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Гнедко Валерія Сергіївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Головецька Віталіна Євгенівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Годубішко Ірина Юріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Грачова Ірина Євгеніївна – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології.

Казимір Ірина Сергіївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови.

Кеба Олександр Володимирович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Коновальчук Віта Степанівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Крамар Володимир Броніславович – Хмельницький національний університет, кандидат філологічних наук, доцент, старший викладач кафедри германської філології та перекладознавства.

Кришталюк Ганна Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Крук Аліна Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов.

Кунцьо Оксана Іванівна – Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», асистент кафедри іноземних мов.

Литвинюк Оксана Миколаївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови.

Марчишина Алла Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри англійської мови.

Мельник Ірина Валеріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови.

Мітроусова Тетяна Валеріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови.

Мосієнко Олена Володимирівна – Житомирський державний університет імені Івана Франка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та перекладу.

Нетеча Єлизавета Олександрівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Никитюк Світлана Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет, викладач кафедри англійської мови.

Польова Світлана Володимирівна – Кам'янець-Подільський ліцей «Славутинка» Хмельницької обласної ради.

Романська Наталія Володимирівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Руснак Микола Олегович – учень 8-Б класу Кам'янець-Подільського ліцею «Славутинка» Хмельницької обласної ради.

Савич Тарас Яношович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Сагайдак Христина Андріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Свідер Ірина Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Сліпачук Наталія Миколаївна – Кам'янець-Подільський національний університет, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Станіславова Людмила Леонідівна – Хмельницький національний університет, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри слов'янської філології.

Стахнюк Наталія Олександрівна – Кам'янець-Подільський національний університет, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства.

Стацюк Роман Вікторович – Національна академія Служби безпеки України, старший викладач кафедри східних мов.

Трембовецький Павло – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Фрасинюк Наталія Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови.

Чорноконь Вікторія Вікторівна – Кам'янець-Подільський національний університет, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Шаповал Ольга Григорівна – Кам'янець-Подільський національний університет, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германських мов і зарубіжної літератури.

Шевчук Андрій Олександрович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Шинкарук Любомир Ігорович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ТЕКСТ І ДИСКУРС:
КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ
ПЕРСПЕКТИВИ**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

20-21 ЛЮТОГО 2024 РОКУ

Електронне видання

Підписано 28.03.2024. Формат 60x84/16. Гарнітура «Книжник».
Об'єм даних 1,57 Мб. Обл.-вид. арк. 6,6. Зам. № 1092.

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.
Свідоцтво серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.

Виготовлено в Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.